

ЕВАНГЕЛИКА
ГРАММАТА

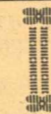

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΕΧΝΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΕΤΟΣ Γ'. ΤΟΜΟΣ Ε'. ΑΡΙΘ. 64
ΓΡΑΦΕΙΑ : ΜΑΓΕΡ 29

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ
Β. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ : 'Ετησία Δρ. 200
'Εξαμηνος " 100
Τριμηνος " 50
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ : Λίρα 1

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΦΦΕΝΕΙΑ

“Ο ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ,”

Α΄.

Ἄ καφφενεῖα στὴν Ἑλλάδα, συνεχίζοντας πάντα τὴν παράδοση τοῦ ραχατιοῦ, τοῦ καϊμα-μακλιδικοῦ καὶ τοῦ ναργιλέ τῆς τουρκοκρατίας, ἔταν ἰδρύθηκε τὸ ἐλεύθερο κράτος, ἐπαίξανε καὶ παίζουν ἀκόμα τὸ ρόλο ποὺ παίζουσε σ' ἄλλα μέρη οἱ λέσχεις. Καὶ ὁ νεοέλληνας, ποὺ ἐξακολούθησε νὰ πηγαίνει στὰ καφφενεῖα καὶ νὰ περνᾷ τὴς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας του ἐκεῖ, δὲν πηγαίνει μονάχα γιὰ νὰ ξεκουραστῇ σ' ὅσες καρέκλες μποροῦσε περισσότερες καὶ ν' ἀκούη τὸ γουργουρισμὰ τοῦ ναργιλέ του, μὰ καὶ γιὰ νὰ κανονίξῃ ὅλες του σχεδὸν τὴς ὑποθέσεις καὶ δοσοληψίες.

Ἔτσι, μαζί μὲ τὸ σκότωμα τοῦ καιροῦ, ποὺ τοῦ κληροδότησε ἡ φεουδαρχικὴ ἀπραγὴ ζωὴ τῆς τουρκοκρατίας, καὶ μαζί μὲ τὸ ἐπιχειρηματικὸ πνεῦμα ποὺ ἔμπαζε στὸ ἐλεύθερο κράτος μας ὁ ἀνήσυχος ἀστισμὸς τῆς Δύσης, ποὺ εὐρίσκει εὐνοϊκὴν ὑποδοχὴ ἀπὸ τὸν νεοέλληνα, μέσα στὰ καφφενεῖα εὐρήκε πρόχειρη καὶ φυσιολογικὴ στέγη καὶ ἡ νέα μας λογοτεχνία, ἀπ' ἔταν ἀρχίνησε νὰ παρουσιάζεται.

Ἐμεῖς ἀκόμα στὴς ἡμέρες μας θυμολογοῦμε μερικὰ τέτοια κέντρα, ὅπου συχναζάμε διάφορες φιλολογικὲς συντροφίες καὶ ὅπου ἀχολογοῦσαν οἱ τοῖχοι μὲ κάθε λογῆς συζητήσεις καὶ μὲ ἀπαγ-

γελίες καὶ ὅπου καλλιεργοῦνταν τὰ Γράμματα καὶ ἡ Τέχνη σὲ πολὺ ἀνώτερο καὶ ζωντανώτερο ἐπίπεδο, ἀπ' ὅσο μέσα στὰ διάφορα σχολεῖα μας καὶ στὸ περίφημο Πανεπιστήμιό μας, μὲ

Ὁ καταστηματοῦχος τοῦ «Μαύρου Γάτου» ποὺ δὲν ἀνεχότανε νὰ τὸν γελοιογραφοῦνε (Σκίτσο Γ. Γουναροπούλου)

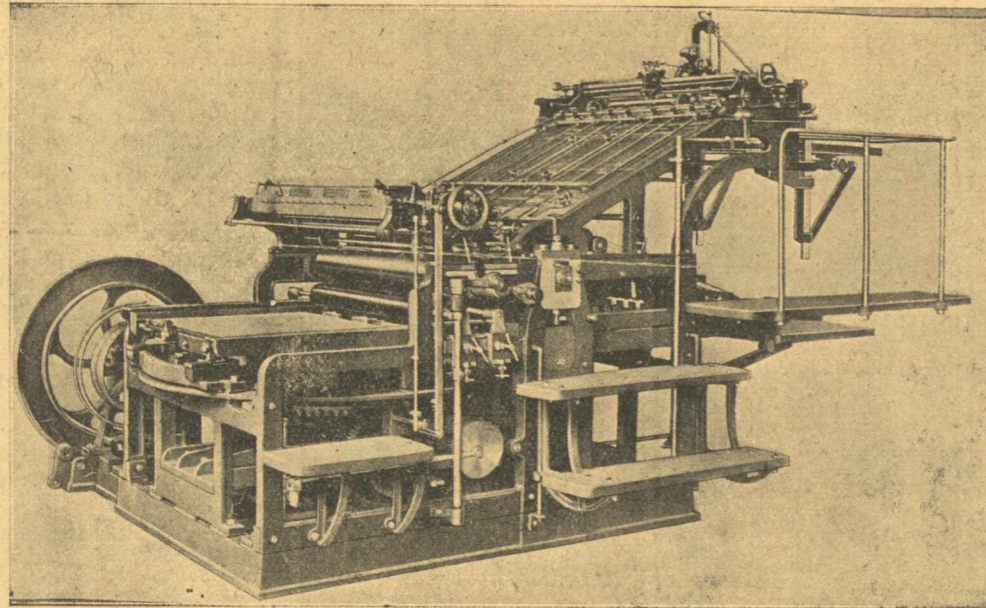
τὸν ἄγνοο σοφολογιωτατισμὸ καὶ τὴν κούφια προγονοπληξία τους, τὴ στηριγμένη ἀπολύτως ἐπάνω στοὺς νεκροὺς τύπους.

Καὶ στὴ μνήμη μας ἀκόμη διατηριέ-

ται ζωηρὴ ἡ εἰκόνα τοῦ «Νέου Κέντρου», μὲ τὴς ἐκλεκτὲς προσωπικότητες ποὺ συχναζάμε ἐκεῖ μέσα, καὶ μὲ τοὺς διαφόρους τύπους καὶ τοὺς ἀνήσυχους νέους ποὺ συγκεντρωνόταν ὀλόγυρά τους. Κι' ἐκεῖ ὁ μακαρίτης ὁ Σῶχος, ὁ σμιλευτὴς τοῦ «Ἐριπποῦ Κολοκοτρώνη», τοῦ καλοῦ αὐτοῦ ἀγάλματος μὲ τὰ πολὺ καλύτερ' ἀνάγλυφα τοῦ βάρθου του, ποὺ στολιζέει τὴ μικρὴ πλατεῖουλα ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὴ Βουλῆ, μὲ τὴ χαριτωμένη καὶ γεμάτην ἐνδιαφέρον ὁμιλία του ἐσκλάβωνε τοὺς ἀκροατὲς του, διηγούμενος γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Παρισίου καὶ γιὰ τοὺς διαφορὰς καλλιτέχνες ποὺ γνώρισ' ἐκεῖ πέρα.

Ὁ μακαρίτης ὁ Χατζής, ὁ καλὸς μας αὐτὸς θαλασσογράφος, σχεδὸν κλεισμένος μέσα στὴς στενοχώριες του, παρακολουθοῦσε ἀπὸ παράμερα μ' εὐχαρίστηση τὸ βόμβισμα τῆς νεότητος ποὺ συχναζ' ἐκεῖ πέρα καὶ ἐπλησίαζε τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης, διψασμένη γιὰ μάθηση καὶ γιὰ δόξα: πράματα ἴσως μάταια γιὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ περναῖμε, τὴν ὑπολογιστικὴ καὶ μικροψυχὴ, ποὺ γιὰ θεοτήτα ἀπόλυτη ἔστησε τὸ χρῆμα.

Καὶ τακτικὸς ἐκεῖ περνοῦσε τὴς βραδινὲς ὥρες του ὁ μακαρίτης ὁ Βῶκος, ὁ συμπαθητικὸς ἀνθρώπος μὲ τὴν καλλιτεχνικὴ ψυχὴ, ποὺ ἀπὸ πεζογράφος καὶ δημοσιογράφος ἐτέλειωσε τὴς ἡμέρες του ζωγράφος καὶ τεχνοκρίτης, καὶ ποὺ ἡ μοῖρα ἔτσι τῶθελε, συχνα ν' ἀλ-

Ἄνω : Μέγα ταχυπαιστήριον Johannisberg διαστάσεων 80 X 130 κατασκευῆς 1925.

Κάτω : Ταχυπαιστήριον Export, τῶν Ἰταλικῶν ἐργοστασίων Augusta Torino, διαστάσεων 63 X 95, κατασκευῆς 1927.

“ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,, Α.Ε.

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

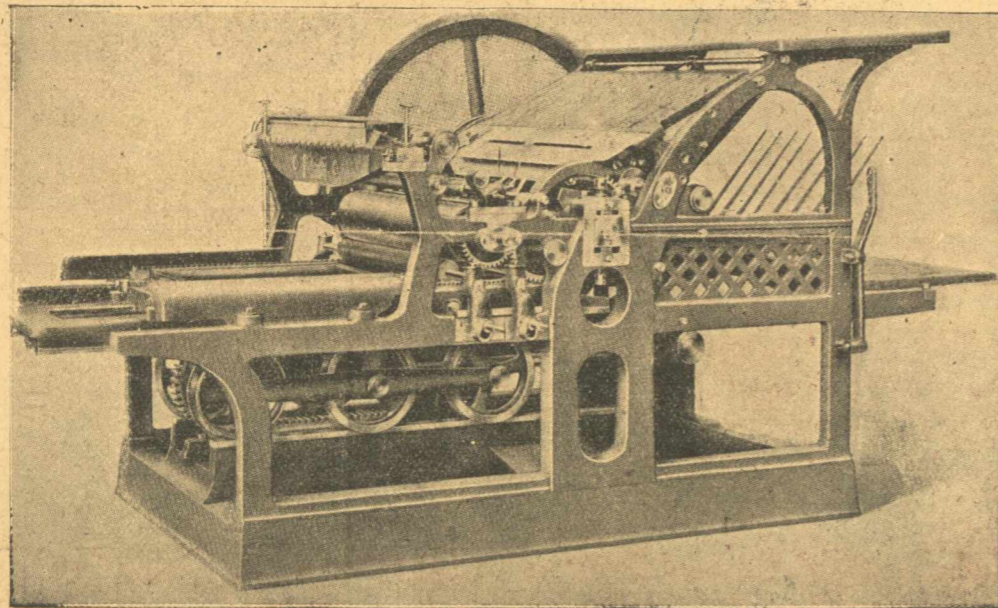
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

Ἡ «Πολυβιοτεχνικὴ» ἀποτελεῖ ἀναντιρρότως μίαν σημαντικὴν πρόοδον εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γραφικῶν Τεχνῶν. Διαθέτουσα τελειώτα-

τὸν πλέον ἀπαιτητικὸν πελάτην ὅτι οὐδαμοῦ ἄλλοῦ θὰ εὔρη τὰς τεχνικὰς ἐκείνας ἐγγυήσεις ποὺ ἐξασφαλίζουν τὸν πελάτην.

τον καὶ νεώτατον τεχνικὸν ὕλικόν, διαθέτουσα εἰδικούς ἄριστα καταρτισμένους τεχνίτας διὰ κάθε κλάδον, ἠμπορεῖ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ τὰς πλέον δυσκόλους τυπογραφικὰς ἐργασίας ἐντὸς χρονικῶν ὁρίων πολὺ συντομωτέρων ἄλλων παρεμφερῶν ἐπιχειρήσεων, μὲ ἀπόδοσιν τεχνικὴν ἀφαντάστως ἀνωτέραν καὶ τιμὰς ἀληθῶς ἀσυναγωνίστους. Μία ἀπλὴ ἐπίσκεψις εἰς τὰ γραφεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια τῆς «Πολυβιοτεχνικῆς» θὰ πείσῃ καὶ

λάξη τη ζωή του με τον τάφο, και τότε να ζή ανάμεσα στην κοινωνία, και τότε ανάμεσα στους ζωντανούς ταφιασμένους του Φρενοκομείου.

Πόσα και πόσα ανέκδοτα δεν υπάρχουν για την περίοδο που άρχισε να του εκδηλώνεται η διανοητική παράκρουση! Το άλλοκοτα μοντέρνο του παίξιμο πιάνου με τὰ δάχτυλα, με τις γροθιές και με τους ἀγκώνες· τὰ γλυπτικά του προπλάσματα· τὰ ζωγραφικά σκίτσα του· ένα σωρό επεισόδια του με τους γνωστούς του κυρίως· μα τὸ ἐξωφρενικώτερο ἦτανε τὸ μοντέρνο του ψήσιμο τῆς ὄρνιθας. Ἐπῆρε μιὰ τσουκάλα, τὴν ἐγέμισε οἰνόπνευμα, μέσα ἔβαλε τὴν ὄρνιθα μ' ἕλα της τὰ φτερά, κι' ἀναψε τὸ οἰνόπνευμα!

Πῶς ἐσώθηκε τὸ σπῆτι ἀπὸ τὴν πυρκαγιά, και πῶς δὲν ἐκάηκε και ὁ ἴδιος, εἶναι θαῦμα. Καὶ ὅλ' αὐτὰ τὰ θυμώτανε δυστυχῶς καθαρῶτα κι' ὅταν ἐξαναγινόντανε καλά...

Ἐπίσης στὸ «Νέο Κέντρο» περνούσε τις περισσότερες ὥρες τῆς ζωῆς του ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ὁ Μαέστρος, ὁ γλυκὸς και πρᾶος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, πὺ χωρὶς θόρυβο κανέναν ἔτρεφε τις νεαρὲς ψυχές, πὺ τὸν ἐπερικυκλῶνανε πλῆθος, με τὰ νάματα τῆς τέχνης, και πὺ τὸ μελλότανε νὰ πεθάνη ἀπὸ ἄκρα στέρηση κι' ἄκραν ἐγκατάλειψη τὴν ἡμέρα πὺ τὰ ἑλληνικά κανόνια ἠχούσανε χαρμόσυνα γιὰ τὸ πάρσιμο τῶν Γιάννηνων ἀπὸ τοὺς Τούρκους!

Και μαζί μ' ἕνα πλῆθος ἄλλους, πὺ μερικοὶ δρίσκονται πῶς κοντὰ στὴν ἀπόλυτη λησμοσύνη τῶν ἀνθρώπων και μερικοὶ κινούνται κι' ἀναπνένε ἀνάμεσὸ μας, θυμώμενοι τις ὡραῖες ἐκεῖνες ἡμέρες, πὺ ἡ ἀνάγκη δὲν ἔσθυνε ἀπὸ τις ψυχῆς τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ ὡραῖο και τὸ ὕψηλό, ἐκεῖ, σιμὰ στὸ Μαέστρο, θυμώμαστε τὴ στεγνὴ μορφή του μακαρίτη του Γεωργακόπουλου, τὸν παρανομιζόμενου Γαλλίας, πὺ λαχταροῦσε νὰ γράψη γαλλικά και νὰ ἐγκατασταθῆ στὸ Παρίσι, μα πὺ δὲν εὐτύχησε πρᾶ νὰ τὸ ἐπισκεφτῆ κι' ἐπειτα ξαναγύρισε ἀγαλα στὴν Ἀθήνα.

Και στὸ ἴδιο καφφενεῖο, μαζί με διάφορους ἄλλους τύπους, ἔδλεπε κανέναν τὸ μακαρίτη τὸ Λαζαρή, τὸν εὐχάριστο παραδοξολόγο και χαριτωμένο βωμολόχο, πὺ με τὴν κουβέντα του, τὴ γεμάτη τερατολογίες και σοφῆς γνώσεσ,

ἔτερπε τὴ συντροφιά του και πὺ πέθανε με τὸν ἀνεκπλήρωτο πόθο νὰ πάρη τὴ θέση του διευθυντῆ του Ἀστεροσκοπείου μας· καθὼς και τὸ μακαρίτη τὸ Λυκόρτα, τὸν αὐτοδίδαχτο μαθηματικό κι' ἀστρονόμο, πὺ ἐφιλοδόξησε νὰ ἐξηγήσῃ τὰ φαινόμενα του οὐράνου με δική του θεωρία, και πὺ κατά τὸ τέλος του βίου του ἐγινε λαϊκὸς ποιητῆς και μουσουργὸς συγχρόνως, γιὰ νὰ τραγουδήσῃ τις νίκες του Δώδεκα και του Δεκατρία, δείχνοντας ἕτσι πόσο προηγουμένως εἶχε παρανοήσει τὴν τάση του πνεύματός του.

Ἐχτὸς ἀπὸ τὸ «Νέο Κέντρο», ὅπου συχναζάν ἀκόμη ἕνα πλῆθος λογοτέχνες, δημοσιογράφοι, μουσουργοί, καλλιτέχνες, ἠθοποιοί, θυμούμαστ' ἐπίσης τὸ καφφενεῖο τῆς Δεξαμενῆς, ὅπου μερικοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς του θαμῶνες συχναζοῦν ἐκεῖ ἀκόμη και σήμερα, σὺν πλανημένα πουλιά ἀνάμεσα στὴν κοσμοπλημμύρα πὺ συγκέντρως ἐκεῖ τὸ κερδοσκοπικό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Και τὸ βλέμμα τῶν παλαιῶν ἐπισκεπτῶν ζητάει ἀκόμη νὰ διακρίνη ἀνάμεσα στοὺς ἀνυποψίαστους ἀστῶς, πὺ παίρνουν ἐκεῖ τὴ δροσιά τους, ζητάει νὰ διακρίνη τὴν ἀλησμόνητη μορφή του Καρκαβίτσα, τὸ ἐξαιρετικό μας αὐτοῦ πεζογράφου, πὺ τὸ πὺ ἀναγνωστικὸ μας κοινὸ ἀσφαλῶς τὸν ἀγνωσῆ, ἐνῶ δὲν ἀγνωσῆ τὰ λογῆς-λογῆς ξένα κερδοσκοπικά ἀναγνώσματα και πορνογραφήματα, πὺ τὸ προσφέρει τὸ ἐμπόριο του βιβλίου σύμφωνα με τὸ νόμο τῆς ζήτησης και τῆς προσφοράς, και μάλιστα σὲ μετάφρασε πὺ ὄταν ἐπαίνος ἄν τις ὀνομάζουμε κακόζηλες.

Τὴν ἴδια περίπου ἐποχή, γιὰ ἕνα χρονικό διάστημα, ἐγινε ὁμοίως φιλολογικό κέντρο τὸ καφφενεῖο τῆς Λεύκας στὰ Ἐξάρχεια. Κ' ἐκεῖ ἐσύχναζε τὸ ἐπιτελεῖο του «Νουμά» κατά τὴν ἐποχή πὺ τὰ γραφεῖα του εἶχαν μεταφερθεῖ στὴν ὁδὸ Οἰκονόμου, μ' ἐπικεφαλῆς τὸ μακαρίτη τὸ Μήτσο τὸν Ταγκόπουλο. Και σκέφτομαι: τί ἀλλόκοτος μωραῖτης κι' αὐτός! Ἀντὶ νὰ ἐπιδοθῆ στὸ φιλικατζιδικο ἐμπόριο και στὴν ἀποταμίεψη, ὅπου εἶτανε φυσικό νὰ τὸν ὀδηγήσῃ τὸ πατροπαράδοτο πνεῦμα του τόπου του, ἔφαε ὅ,τι εἶχε και δὲν εἶχε γιὰ νὰ ὑπόστηριξῆ με πίστη και ἠρωτισμὸ τὸ γλωσσικό μας ζήτημα, λαχταρώντας γιὰ μιὰ πνευματική και λογοτε-

χνική ἀναγέννηση του τόπου μας. Κι' ἔμως ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πὺ και τὴν ἡσυχία του, και τὴν περιουσία του, και τὸ ἐπάγγελμά του ἐθυσίασε—και δὲ λέω γιὰ τὸ ἐπάγγελμα του γιαιτροῦ, μα του δημοσιογράφου, ὅπου δὲν ἔδειχνε νὰ μὴν ἔχη ὅμοια τουλάχιστον ἱκανότητα με τοὺς καλύτερους τῆς ἐποχῆς του, — ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἄκουσε ἄπειρες μικρολογίες σὲ βάρος του ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κυρίως πὺ ἐδοθήθησε αὐτός ν' ἀποχτήσουν ἀζημίωτα τὴ δόξα, κ' ἐβρίστηκε ἀγριώτατα ἀπὸ κείνους πὺ αὐτὸς ἀνύφωνα με τὴ δική του θυσία.

Τὸ τελευταῖο ἀπὸ τὰ φιλολογικά καφφενεῖα, τὸ πὺ πρόσφατο, μα ἴσως και τὸ πὺ ζωηρό, ἐκεῖνο πὺ ἀπὸ τις καρέκλες και τὰ τραπέζια συνέτεινε κατά πολὺ νὰ δημιουργηθῆ ἡ ζωηρὴ κίνηση του βιβλίου πὺ ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1920 κ' ἐκορυφώθηκε κατά τὸ 1923 με 1925, εἶναι «Ὁ Μαῦρος Γάτος».

Ἐπειτ' ἀπ' τὴ διάλυσή του, διαλυθῆκανε στοὺς τέσσερους ἀέρηδες κ' οἱ διάφορες λογοτεχνικές συντροφίες, χωρὶς νὰ μπορέσουν ὡς τὰ σήμερα νὰ ξανασυγκεντρωθοῦν. Τὸ ἀνοῦνται οἱ ἀνάγκες πὺ δημιούργησεν ὁ πόλεμος και τὸ μεταπολεμικό πνεῦμα με τὸν ἀπομυζητικό πλοκαμὸ πὺ ἔρριξε γύρω ἀπὸ τὴν ἄμοιρη τὴν Ἑλλάδα, πὺ δὲν ἐννοεῖ τις πνευματικές ἐνασχόλησεσ, διαζόμενο νὰ ξαναδημιουργησῆ με τὴ χειρωναχτικήν ἐργασία τῶν πολλῶν ὅ,τι τὸ κέφι τῶν ὀλίγων ἐσύτρυψε, γιὰ νὰ ἐπαναληφθῆ ἴσως γρήγορα τὸ ἄγριο παιγνίδι του ἀλληλοσπαραγμοῦ.

Τὸ καφφενεῖο αὐτοῦ θὰ διηγηθοῦμε με σύντομες γραμμὲς τὴν ἱστορία. Και θὰ παρουσιάσουμε τοὺς διάφορους τύπους πὺ περάσαν ἀπὸ κεί μέσα, τὰ ἐπεισόδιά τους, τις διαφορές τους και τις ἀντιζηλιές τους, καθὼς και τὸ ἐξαιρετικό πλῆθος τῶν περιοδικῶν πὺ ἐτοιμαστήκανε στὰ τραπέζια του. Τὴν ἱστορίαν αὐτή, μ' ὅλο πὺ μοιάζει κάπως σὰ μιὰ ἐξιστόρηση προσωπικῶν μας ἀπομνημονευμάτων, εἶμαστε βέβαιοι πὺς θὰ τὴ διηγηθοῦμε μ' ὅλη τὴν ἀμεροληψία του ἀντικειμενικοῦ παρατηρητῆ, και ἴσως νὰ χρησιμέψῃ σὲ κάποιον πὺ θὰ νομίζει πὺς δὲ θάναι χαμένος κόπος ν' ἀσχοληθῆ με τὰ ἱστορικά τῆς νέας λογοτεχνίας μας.

(Ἔχει συνέχεια)

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Κι' ὕστερα κατέβαινε κατά τὸ γιαιλό

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΤΟ ΜΑΡΑΖΙ ΤΟΥ ΜΠΑΡΜΠΑ ΠΕΤΡΟΥ

Εἶναι ἡ ζωῆ, γιομάτη πόνο! πόνο και δάκρυα, ξεγελάστρα και ψεύτρα, κι' ἀπονη κι' ἀχάριστη ὅσο πῆς! Ψέμματα· ὅχι, δὲν εἶναι ψέμματα. Κι' ὁ μπάριμπα Πέτρος ὁ ψαρῶς, πὺ σιγομιλάει μονάχος του, καταμόναχός του, σκαλωμένος σ' ἕνα βραχάκι τῆς ἀκρογιαλιᾶς, πὺ τᾶχε βροῆ βολικό γιὰ νὰ πλέκη τὰ δίχτυα του, δὲ βρίσκει καμιὰ ἀντίρηση σ' ὅλα αὐτὰ και ξαναμασάει μέσα ἀπ' τὰ δόντια του: «Ναί, ἀπονη κι' ἀχάριστη ὅσο πῆς, ξεγελάστρα και ψεύτρα!».

Ἦταν ἀλήθεια πὺς ὅταν μίλαγε ἕτσι, δὲ μίλαγε μονάχα γιὰ τὴ ζωῆ ὁ μπάριμπα Πέτρος· κἀτι ἄλλο πὺ του φέρθηκε τὸ ἴδιο σκληρὸ σὺν και δαῦτη, ἔμπαινε ἕτσι ἀθέλητο μέσα στὸ μυαλό του και ἀνακατεῦτανε με τις σκέψεις του, κι' ὅσο νὰ μὴν ἤθελε νὰ τὸ ταρδεχθῆ ὁ γέρος, ἡ ἀλήθεια ἀλήθεια ἦταν και γιὰ δαῦτη πὺ μίλαγε, γιὰ δαῦτη τὴν καρδιοκλέφτρα και ψεύτρα, τὴ Μελαχρῶ, τὴν κόρη του Μπήτσου του Ψειρῆ πὺ καθόνταν στὸν ἀπάνω μαχαλά πίσω ἀπ' τὰ καμίνια....

«Τ' εἶναι μωρῆ; τοῦλεγε κάθε με-

ἕτσι γιὰ νὰγαπήσουνε σὺν ἀδέλφια, ὅχι τίποτις ἄλλο, και νὰ μὴ χωρίσουνε κακιωμένοι! Κι' ὕστερα χαχανίζοντας και κουνώντας τὸ κορμί της κατέβαινε κατά τὸ γιαιλό, χωρὶς νὰ γυρίσῃ πῶς πίσω της, νὰ τὸν τηράσῃ, οὔτε μιὰ βολά.

Κι' αὐτὸ γενότανε τόσο ταχτικό πὺ τῆξε πῶς ὁ γέρος ἀπ' ἔξω κι' ἀνακατωτά, κι' ἄν δὲν ἤθελε νὰ τὴ βροῖσῃ ὅπως τῆς ἔπρεπε, νὰ ξεγλυτώσῃ μιὰ και καλή ἀπὸ δαῦτηνε, ἦταν ἀπὸ καθαρή του εὐγένεια κι' ἀπ' τὴν καλή του τὴν καρδιά! κι' ἀπὲ ἦξερε αὐτὸς τί τῆς χρειαζότανε αὐτηνῆς, αὐτονοῦ του μόνστρου, του ἀτιμου θηλυκοῦ! πὺ νὰ τὸ βασανίσῃ ὁ Θεὸς και νὰ μὴ διῆ ἀνάπαψη στὸν κάτω κόσμο!

«Ὅλα μπόριγε νὰ τὰ περιμένη ὁ γέρο-Πέτρος, ἀπόνα θηλυκὸ μάλιστα σὺν και δαῦτο! μα φτοῦνο! οὔτε τὸ φαντάσθηκε! οὔτε μπόριγε νὰ του περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὸ μυαλό του! κι' ἄς εἶχε ζήσει κάμποσο κι' αὐτὸς στὸν καιρὸ του, κι' ἄς εἶχαν περάσει ἀπὸ τὰ μάτια του τόσα και τόσα!...

Ἐνα μεσημέρι, τὴν ὡρα πὺ ἦταν ἀκουμπισμένος και μισοκοιμώτανε πίσω ἀπὸ μιὰ παλιόβαρκα πὺταν οριγμένη γιὰ πίσσωμα ἐκεῖ δά, νὰ σου την, τὴν ἀφεντιά της πὺ σου σκαρφάλονε σιγὰ σιγὰ και πρὶν προφθάσῃ νὰ τὴν πάρη χαμπάρι, νὰ σου την πούρχεται και σου στρώνεται δίπλα του, πάνω στὰ χαλίκια, και σου τεντώνεται ξένοιαστη! σὰ νὰ ξεπλώθηκε στὸ παπού της τὰ κυλίμα ἡ ἀτιμη!

Ὁ μπάριμπα-Πέτρος, κόκκαλο! στάθηκε και τὴν τηράγε μόνο με τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, χωρὶς νᾶχη τὴ δύναμη οὔτε νὰ τῆς πῆ λόγος, οὔτε νὰ τὴ σπρώξῃ νὰ πᾶ νὰ χαθῆ ἀπὸ κεί πέρα ἡ ξεδιάντροπη! Κι' αὐτὴ ξεπλωμένη ἀνάσκελα, με τὰ χέρια ἀνασηκωμένα στὸ πρόσωπό της, ἕτσι πὺ νὰ ξεπετάγονται τὰ στήθια της ὀλόρθα κατ' ἀπάνω! χαχάνιζε, χαχάνιζε ἀτέλειωτα, γιὰ τὸ κόλλο της πὺ τῆ βροῖσσε γουστοῦζιο, φαίνεται, κι' ἡ φούστα της ἀνέμιζε στὸν ἄνεμο πούρχουνταν με τὸ κῦμα ἀπὸ τὸ πέλαγος... και ἡ ἀνάσα της του χτύπαγε στὸ πρόσωπο, και... Πῶς βρέθηκε στὴν ἀγκαλιά της; οὔτε ἔξερε οὔτε θυμάται νὰ σᾶς πῆ ὁ γέρο-Πέτρος! γέννηκε και φτοῦνο ὅμως... θὰ γέννηκε, δὲν εἶναι ἄλλο, γιὰ τὴ θυμάται πάλε, τὴν ὡρα πὺ

«Βρὲ τὸ γέρο — λιγδῆ, βρὲ τὸ γέρο — μαλαγὰνα! Βρὲ δὲ μ' ἐπειράξεσ λέει; βρὲ δὲ μ' ἀντίκουσεσ μηγαιρῆ; βρὲ οὔλο τὸ νησί μωρὲ μολογᾶει γιὰ τις ἀτιμίες σου, παλιόγερε, και πὺς δὲν ἀφηνεσ θηλυκὸ γιὰ θηλυκὸ στὸν καιρὸ σου, βρὲ οὔλο τὸ νησί ἔχει νὰ πῆ γιὰ τὰ χαιρία σου τ' ἀχαιρέυτα, κακομοῖχη μου, και σὺ θέλεις νὰ μου κᾶνης τώρα τὸν ὅσιο! παραλυμένη! μπαίγνιο!...».

Και τὸ ὕβρεολόγιο ξεκολοιθοῦσε ἀτέλειωτο, μέχρις ὅτου ἄλλαζε πάλι τόνο τὸ Μελαχρῶ, και πάγαινε σιγὰ σιγὰ κοντὰ του και τὸν περιτριγύριζε σὺν γατίτσα χαδιάρικια, και πὺς τότε πὺς τοῦσαζε και κᾶνα φιλι τοῦ γέρου,

ροβόλαε κατά κάτω από το βράχο του, μὰ με τὸ κεφάλι σκυφτό τώρα, καὶ με λυγμούς πὸν σάλειναν οὐλο τῆς τὸ κορμί, μὰ... τόσο ἀλοιώτικα! τόσο ἀλοιώτικα φτούνη τῆ φορὰ!... Σὰν κόντευε νὰ στρίψει τὸ δρόμο μονάχα, γύρισε κατὰ τὸ μέρος του καὶ τοῦστειλε μιὰ μούντζα! κ' αὐτὸ τὸ προτίμησε χίλιες φορές ὁ γέρος, παρὰ τὸ πνιχτὸ τῆς ἐκεῖνο παράπονο πὸν τοῦσκιζε τὴν καρδιά...

Τί θὰ γινότανε τώρα; Τί ἔπρεπε νὰ κάνη; Ὅτι δὲν ἔφταιγε σὲ τίποτις, αὐτὸ τῷδερε καὶ τὸ παράξερο μάλιστα ὁ μπάρομπα - Πέτρος — μὰς πῆγε καὶ τὴν ἡύρε σπῆτι τῆς; μὰς τὴν κυνήγησε στοὺς δρόμους μῆγαρις; ἔτσι τῆς κατέβηκε αὐτηγῆς, κ' ἦρθε κ' ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του τὸ καταμεσήμερο στὸ κάμμα καὶ τὸν τράβηξε στὰ χέρια τῆς καὶ τὸν ἐκόλασε γέρον ἀνθρώπο... μὰ τώρα, ὅ,τι γίνηκε γίνηκε! θηλυκὸ ἦτανε κ' ἀπονήρευτο καὶ τῷπαθε! σ' αὐτόνε ἔστεκε τώρα, ἄντρα καὶ στὴν ἡλικία τὴν ἐδικήνε του, νὰ φερθῆ τίμια, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀδικήση τὴν ἄχαρη κοπέλλα, κ' ἄς ἦταν τέτοια πούταν, κ' ἄς τῆς ἔπρεπαν καὶ χειρότερα! καὶ μιὰ κ' ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα, θᾶκανε τὸ σταυρὸ του καὶ θὰ τᾶποφάσιζε... γιὰ μιάνε ὑπόληψη ζῆ ὁ ἀνθρώπος σ' αὐτόνε τὸν κόσμο, καὶ μιὰ ψυχὴ ἔχει νὰ παραδώση στὸν ἄλλον! ψέματα;

Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη σύχασε κάπως τὴν καρδιά του ὁ γέρος, μὰ τὸ Μελαχρὸ δὲ μεταφάνηκε τὴν ἄλλη μέρα, οὔτε τὴν ἄλλη, οὔτε τὴν παράλλη ἕνα ξεμυαλισμένο θηλυκὸ ὡς ἔνδεκα - δώδεκα χρονῶνε, ἢ κόρη τῆς Λάφαινας τῆς γῆρας, κουβάλαε τώρα τὸ φαγὶ στ' ἀφεντικά τῆς Μελαχρῶς, κ' ὁ γέρο - Πέτρος ὅπως ἦτανε δὰ καὶ δειλὸς ἀπὸ φυσικὸ του δὲν ἔχει τὸ κουράγιο οὔτε νὰ τὸ σταματήση νὰ τάρωτήση ἔτσι περὶ διὰ γραμμάτων, πὸν λέει ὁ λόγος, ἂν ζῆ τοῦλάχιστο ἢ ἀφεντιά τῆς γιὰ ψόφησε, νὰ πᾶν νὰ χαθῆ ἀπὸ κεὶ πέρα ἢ ἄμυαλη!

Νὰ πᾶν νὰ χαθῆ... μὰ κάτι τοῦχε καμωμένο τοῦ ἔρμου! κάτι μαγικὸ θὰ τοῦχε διγμένο γιὰ νὰ βλέπη οὐλο κείνηνε μπροστά του! οὐλο κείνη! ὡς κ' ἀνάμεσα στὰ τετράγωνα τῶν διχτυῶνε του πὸν δὲν προχωρᾶνε οὔτε σπιθαμὴ πειά, ὡς καὶ στὴν ἄσπρη κορδέλλα τοῦ δρόμου πὸν ἀρχίνιζε ἀπὸ κεὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ χαμόσπιτο τοῦ Γιάννη τοῦ Κατσιᾶ κ' ἐρχότανε καὶ ξετυλί-

γουνταν ἐκεῖ δὰ κάτου ἀπὸ τὸ βράχο, μπρὸς στὰ πόδια του, ὡς καὶ στὸν ἀφρὸ π' ἀφῆνε τὸ κῦμα σὰν ἐρχότανε καὶ ξεψύχασε ἀπὸ πέρα ἀπὸ τὰ πέλαγα... ὄλο ἐκεῖνη ἔβλεπε! ὄλο ἐκεῖνη ξεχώριζε κ' ἔτσι με τοὺς ὤμους σκυφτούς, με τὰ μάτια δακρυσμένα, ἀπαράλλαχτη ὅπως ἦτανε τὴ μέρα κείνη πὸν τὸν ἐτάραξε τὸ πνιχτὸ τῆς παράπονο... Ἀκόμα καὶ τὶς καμπάνες ὅταν τὶς ἄκουγε νὰ χτυπᾶνε τὸν ἔσπερινὸ τᾶπομεσήμερο, ἀναταράσσονταν ἢ ψυχὴ του, καὶ κύτταζε ἀκίνητος τὸ καμπαναριὸ πὸν ξεχώριζε πίσω ἀπὸ τὶς κόκκινες στέγες σὰ νὰ φοβότανε μὴν ἀκούσει τῶνομά τῆς νὰ σημαίνει λυπητερά...

Μὰ νὰ ἐπι τέλους, μιὰ Κυριακὴ πρωτὶ, ὅταν πει εἶγε πάψει νὰ τὴν περιμένῃ, νάτηνε πὸν κατεβαίνει τρεμάμενη, τραντανιστὴ τὸν κατήφορο, μέσα στὸ τριανταφυλλὶ πολκάκι τῆς, με τὰ χέρια κουλουριασμένα κάτου ἀπὸ τὴν ποδιά τῆς, καὶ νὰ σου τὴν πὸν τοῦ στηλώνεται προκλητικὰ δλοκόκκινη μπροστά του! καὶ νὰ τὰ χαχανητὰ τῆς πὸν ἔξαναρχίζου ἀτέλειωτα!

Μνήσθητί μου, Κύριε! Βέβαια, κάθε ἄλλο παρὰ ἔτσι περίμενε νὰ τὴ ματαδῆ ὁ γέρος! μὰ μιὰ κ' ἦταν τέτοια, στάσου νὰ τῆς τὰ πῆ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν καλή, νὰ τὰ καταλάβῃ ἢ ξεδιάντροπη μιὰ γιὰ πάντα!

— Ἄς τὰ χάχανα, μωρή, τῆς κάνει, κ' ἂν θέλεις τὸ καλὸ σου ἔκατσε ἐκεῖ δὰ δὰ νὰ μιλήσουμε λιγούλακι... Βέβαια τὸ φταιζιμο δὲν ἦτανε δικό μου, γιὰτὶ μονάχη σου ἦρθες καὶ μ' εὔρηκες κείνη τὴν ἡμέρα... μὰ μιὰ καὶ τὸ πρᾶμα γένηκε πὸν γένηκε... ἐγὼ δὲ θᾶλεγα ὄχι, καὶ νὰ σὲ στεφανώνουμουνα πὸν λέει ὁ λόγος... φτάνει νᾶβαζες λίγο νιονιὸ στὸ κεφάλι σου, μωρὴ κακομοῖρα μου, καὶ νᾶφινες τοὺς δρόμους πὸν τοὺς φέρνεις γύρα σὰν ἀνεμοδούρα!

Σὰν τέλειωσε τὸ λόγο του ὁ μπάρομπα Πέτρος, ἔφτυσε στὴ χουῖφτο του φχαριστημένος! Ποτές δὲν περίμενε πὼς θᾶχε τὸ θάρρος νὰ τῆς τὰ πῆ τόσο καλά, καὶ τὸ σπουδαιότερο νὰ βάλῃ τὸ κάθε πρᾶμα στὸν τόπο του!

Μὰ νὰ ἢ ἀπάντηση τοῦ κοριτσιοῦ, πὸν τοῦδερε ἔτσι ἀνεπάνταχη πάλε!

«Πὼς τῷδερε αὐτὸ γέρο - ξεκουτήρη, ὅ,τι γένηκε γένηκε; καὶ τί γένηκε μωρὲ; εἶσαι στὰ καλά σου γιὰ οἱ ζέστες σὲ

βαρέσανε κατακέφαλα καὶ νὰ μοῦ τὸ πῆς νὰ βάλω τὶς φωνές; σὰν ἤθελα τέτοια ἐγὼ βρὲ κακομοῖρη, κ' ἤμουνα σὰν ἐκεῖνες πὸν παγαίνεις καὶ βρῖσκεις ἢ ἀφεντιά σου, χαθῆκανε τὰ παληκάκια, μωρὲ, οἱ λεβέντες νὰ πᾶω νὰ ταῦρω, περὶ θαρσόμενα σὲ σένα τὸ γέρο - ξεκούτη; νὰ με στεφανωθῆς λέει; χὰ χὰ χὰ καὶ πὼς δὲ μοῦσκασες! καὶ γιὰτὶ ὄχι; με γειά σου καὶ χαρὰ σου, παληκάρι μου, καὶ μιὰ καὶ τέλειωσαν τὰ συμβόλαια ὄρσε καὶ πέντε φάσκελλα, γαμπρέ, νὰ τᾶχης γιὰ τὸ γάμο σου κουφέτα!

Τ' ἀκοῦς; τ' ἀκῶ! Κάνε τὸ καλὸ, ἔπειτα σοῦ λέει ὁ ἄλλος! αὐτὸς γιὰ τὸ καλὸ τῆς μίλησε, κ' ἀπὸ τὴν καλή του τὴν καρδιά! μὰ ἀφοῦ αὐτὴ δὲν ἤθελε μιὰ, αὐτὸς δὲν ἤθελε δέκα! κ' ὁ Θεὸς ἐφύλαξε τὸ κεφαλάκι του ἀπ' αὐτὸν τὸν τρισκατάρατο τὸν ἀβάφτιστο πὸν θᾶβαζε ἀπὸ πάνω! ψέμματα; «Κύριε διεφύλαξες τὸν δοῦλον σου ἀπὸ τὸν πειρασμόν», σταυροκοπήθηκε ἐπιδειχτικὰ ὁ γέρος, καθὼς τὴν τήραγε νὰ κατεβαίνει διπλωμένη στὰ δυὸ ἀπὸ τὰ γέλοια τὸν κατήφορο. «Κύριε διεφύλαξες τὸν δοῦλον σου καὶ διέσωσας αὐτὸν ἀπὸ τὴν πλεκτάνην τοῦ πειρασμοῦ...». Μὰ κάτι ἔνοιωθε νὰ τοῦ ξεσχίζει τὰ στήθια, λὲς καὶ τοῦρχουνταν λυγμοὶ ἀπὸ μέσα.....

Ἄλλη μιὰ φορὰ μ' ὄλον τοῦτο πῆγε καὶ ξάπλωσε δίπλα του τὸ Μελαχρὸ, μ' αὐτὸ γένηκε ὕστερα ἀπὸ τέσσερες μῆνες, κ' εἶχε τόσο ἀδυνατίσει ὁ γέρος, κ' ἦταν τόσο ἡ συγκίνησή του μ' αὐτὸ τ' ἀνεπάνταχο πὸν τοῦλαχε πάλι πὸν..... δὲ μπόρεσε νὰ τῆς κἀνη πιά, οὔτε καλὸ, οὔτε κακό..... κ' ἢ Μελαχρὸ δὲ ματαπῆγε νὰ τὸν ξανεύρη ὅταν περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ τὸ καταμεσήμερο..... ἔπαψε καὶ τὰ χαχανά τῆς καὶ τὶς βρῖσιές τῆς ἀκόμη μάλιστα, κ' ὁ γέρος τὴν κυττάζει ἐκεῖ πὸν κατεβαίνει τρεμάμενη, τραντανιστὴ τὸν κατήφορο, με τὴν ἴδια συγκίνηση πὸν ἔνοιωθε παιδὶ σὰν ἔβλεπε νὰ περνανε τέτοια νειάτα.

— Ξεγελάστρα καὶ ψευτρα καὶ ἀχάριστη κ' ἀπονη, ναί! κ' αὐτὸ δὲν εἶναι ψέμμα, εἶτε γιὰ τὴ ζωὴ τὸ πῆς, εἶτε γιὰ δαυτὴ τὴν καρδιοκλέφτρα καὶ ψευτρα, τὴ Μελαχρὸ, τὴν κόρη τοῦ Μπῆτσου τοῦ Ψειρῆ πὸν κάθηται στὸν ἀπάνω μαχαλά πίσω ἀπ' τὰ καμίνια.

ΕΙΡΗΝΗ ΝΙΚΟΛΑΚΗ

ΕΙΝΑΙ ΚΙ' ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΣΑΝ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

αθειὰ πικραμένος σκεφτόταν αὐτὰ ὁ φουκαρᾶς, καθισμένος στὸ μεγάλο καλάθι πὸν κουβαλοῦσε τὰ ψόνια καὶ στὰ μάτια του ἀνέβαιναν δάκρυα.—Καταραμένη ζωὴ, τζερεμέδικια.

Εἶχε καὶ δικίο ὁ κακομοιριασμένος. Γιὰ νὰ βγάξη τὸ ψωμὶ του ἔκανε τὸ χαμᾶλη. Ὀλημερις ἀγωνίζοτανε μ' ἕνα καλάθι στὴν πλάτη γιὰ τὸ καρβέλι.

— Βρωμοζωὴ! Νὰ κουβαλᾶς ὅλη μέρα τ' ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ κ' ἄμε τὸ βράδυ ἀφανισμένος ἀπ' τὴν κούραση νὰ φᾶς κἀνα ξεροκόμματο. Ἄ! μαγκούφα τύχη. Ἄ! ζωὴ τζερεμέδικια.

Στὰ νειάτα του ἔκανε τὴν ἴδια δουλειά. Μὰ με πόση ὄρεξη. Λὲς κ' εἶχε μέσα του δέκα ζωὲς κ' ὄχι μιὰ. Οὔτε τὸ σκέφτηκε ποτὲ ὁ δόλιος πὼς θὰ περνοῦσε με τὸ καλάθι στὴν πλάτη ὀλάκερη τὴ ζωὴ του.

Μαγκούφα τύχη, ἀνάποδη.

... ἔτσι ἔζησε μιὰ ταπεινὴ ζωὴ σὰ τὸ ζῶο. Δὲν ἔφαγε ὁ φουκαρᾶς ποτὲ κορδωμένος μπρὸς σὲ τραπέζι. Πάντα σκυφτὸς με μιὰ τσανάκα στὰ γόνατα κ' ἕνα σκουριασμένο κουτάλι στὸ χέρι. Καὶ διαρκῶς ἔβλεπε τὴ ζωὴ πὸν ζοῦσαν οἱ πλούσιοι, οἱ ξεχωριστοὶ διαρκῶς τοὺς κουβαλοῦσε τὰ ψόνια τους. Ἐκεῖ νὰ σ' ἔχω νὰ βλέπεις καὶ νὰ θαμᾶζεις. Τί θές, τί ἀποθυμᾶει ἢ ψυχούλα σου νὰ δῆ, θές κρέατα, θές ψάρια, θές πουλερικά, θές ζαρζαβᾶτια, θές φρούτα, θές... καὶ τί δὲ θές... Ἄμ τὰ σπῆτια τους, οἱ κουζίνες τους πὸν τὰ τεντζερέδια φαντάζουν ὅπως τὸ χρυσάφι, καὶ κάτι μυρωδιὲς πὸν βγαίνουν ἀπ' τὶς κατσαρόλες τους. Κάτι μυρωδιὲς. Σὲ λιγώνουν.

Ἀναστέναζε πονεμένα καὶ κάποτε γύριζε τὸ κεφάλι, ἔφτυνε, σὰ νάφτυνε στὸ πρόσωπο κάποιου κ' ἔλεγε:

— Νὰ βρωμοτύχη.

Κι' εἶχε δικίο ὁ φουκαρᾶς. Τὸ γραμμένο του στάθηκε πολὺ σκληρὸ.

Χωριατόπαιδο. Ὁ πατέρας του χωρὶς βίος. Τρεῖς ἀδέρφια διασκορπίστη-

καν' πρῶτος ἔφυγε ὁ μεγάλος του ἀδερφὸς γιὰ νὰ βοῆ δουλειὰ στὴν Ἀθήνα. Κατόπιν ἢ ἀδερφὴ του γιὰ νὰ ζῆση ἀστεφάνωτη μ' ἕναν πλούσιο πὸν κοροΐδευε τοὺς νόμιμους γάμους. Ἐπειτα ἦρθε ἢ σειρά του...

Ἐννῆα χρονῶ κίνησε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Πῆγε κοντὰ στὸν ἀδερφό του πὸν θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ βοῆ δουλειά. Ὁ ἀδερφὸς του κρατοῦσε ἕνα κασελάκι με βούρτσες καὶ βερνίκια γύρω γύρω γυάλιζε παπούτσια κ' ἔκανε καὶ θελήματα. Ὁ ἀδερφὸς του τοῦ εἶπε πὼς ἦρθε στὴν Ἀθήνα σ' ἐποχὴ πὸν βρισκότανε δουλειὰ καὶ τοῦ φόρτωσε στὴ ράχη του ἕνα πελώριο καλάθι πὸν σὲ κάθε του κίνημα ἔτριζε ἀπαίσια πίσω ἀπ' τ' αὐτιά του.

Τοῦ ἐξήγησε πὼς ἢ δουλειὰ του θὰ ἦτανε νὰ κουβαλᾶ αὐτὰ πὸν θὰ τοῦ φόρτωναν στὴ ράχη οἱ παραλήδες καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἀγορά. Με πόση ὄρεξη ἔκρινουσε. Ποῦ νᾶξερε ὁ δόλιος πὼς θᾶφτανε στὰ γεράματα φορτωμένος τὸ περιφρημο καλάθι,

Ἄχ! τύχη κακιὰ, μαγκούφα.

Γέραςε ὁ καῦμένος στὴ δουλειὰ χωρὶς τᾶκουσε νᾶχουν ξετρελλαθεῖ στὸ κελᾶδημα, σὰν νὰ παρᾶβγαιναν ποῖο θὰ τραγουδῆσε καλλίτερα καὶ περισσότερο, γελοῦσε ἀπερίσκεπτα καὶ μονολογοῦσε ἀγάλη, στοχαστικὰ καὶ μπερδεμένα. «Εἶναι κ' οἱ ἀνθρώποι σὰν τὰ πουλιά, τὸ καθένα ἔχει τὸ χρώμα του, τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ τραγούδι του...». Καὶ σὰν τοῦ ξεδρομίζαν οἱ βαρεῖες σκέψεις, σηκωνότανε γιὰ τὸ κονάκι του. Τράβαγε τρεκλώνοντας καὶ μονολογοῦσε πὼς ἦταν προορισμένος νὰ ζῆση τὴ ζωὴ αὐτὴ. «Οἱ ἀνθρώποι εἶναι σὰν τὰ πουλιά, τὸ καθένα ἔχει τὸ χρώμα του, τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ τραγούδι του...».

Ἄμα ἔφτανε στὸ γιατίακι του στεκόταν. Θωροῦσε τὸ ἀχέρινο τσουβάκι καταγὶς πὸν τῷχε γιὰ στρώμα κ' ἔλεγε γελώντας. «Τᾶλλα πουλιά κοιμοῦνται στὶς τριανταφυλλίες, ἐγὼ τρυπῶνω στὰ ξεράγκαθα... χί... χί...».

Καὶ κἀναρχοῦσε ἀπερίσκεπτα: «Εἶναι κ' οἱ ἀνθρώποι σὰν τὰ πουλιά, τὸ καθένα ἔχει τὸ χρώμα του, τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ τραγούδι του...».

λο πελεκητὸ ποτῆρι. Μαγκούφα τύχη! Κοθισμένος στὸ καλάθι του πάντα καὶ με τὸ σαγόνι ἀκουμπισμένο στὶς παλάμες τους τὰ συλλογιότανε οὐλα γιὰ ὥρα πολλή, κ' ἔβλεπε δλοῦθε, σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, τὴ μοῖρα του νὰ τὸν καταδιώκη ἀνελέητα. Κι' ἀφανισμένος, τσακισμένος ἔπαινε βαρεῖα τὸ δρόμο γιὰ τὴ «Μεγάλῃ κατώγα». Ἐκεῖ χωρόταν μέσα γοργὰ καὶ καθότανε παρᾶμερα, στὴν ἄκρη, πρὸς τὸν τοῖχο, πίσω ἀπ' τὸ ξύλινο τὸ χῶρισμα. Μπροστά του σὲ μιὰ βρώμικη ὀκᾶ σπιθοβολοῦσε ἢ ρετσίνα....

Ἄρχιζε νὰ κατεβᾶζει τὰ ποτήρια ἀπανωτὰ γιὰ νὰ πᾶνε τὰ «φαρμάκια» κάτω, ὡσότου τοῦ σκοτίζονταν τὰ λογικά. Τότε γύριζε ἀνήσυχτα τὰ θολά του μάτια, τὰ στήλωνε στοὺς ἄλλους θαμῶνες τῆς ταβέρνας καὶ τοὺς ἐξέταζε με προσοχὴ καὶ κουβέντιαζε μονάχος του καὶ χειρονομοῦσε. Κι' ὅταν ἢ ματιά του στηλώνονταν σ' ἕνα καναρίνι καὶ μιὰ καρδερίνα μέσα στὰ κλουβιά τους τὰ κρεμασμένα στὸν ἀντικρουζόμενο τοῖχο, πὸν πολλὲς φορές τᾶκουσε νᾶχουν ξετρελλαθεῖ στὸ κελᾶδημα, σὰν νὰ παρᾶβγαιναν ποῖο θὰ τραγουδῆσε καλλίτερα καὶ περισσότερο, γελοῦσε ἀπερίσκεπτα καὶ μονολογοῦσε ἀγάλη, στοχαστικὰ καὶ μπερδεμένα. «Εἶναι κ' οἱ ἀνθρώποι σὰν τὰ πουλιά, τὸ καθένα ἔχει τὸ χρώμα του, τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ τραγούδι του...».

Ἄμα ἔφτανε στὸ γιατίακι του στεκόταν. Θωροῦσε τὸ ἀχέρινο τσουβάκι καταγὶς πὸν τῷχε γιὰ στρώμα κ' ἔλεγε γελώντας. «Τᾶλλα πουλιά κοιμοῦνται στὶς τριανταφυλλίες, ἐγὼ τρυπῶνω στὰ ξεράγκαθα... χί... χί...».

Καὶ κἀναρχοῦσε ἀπερίσκεπτα: «Εἶναι κ' οἱ ἀνθρώποι σὰν τὰ πουλιά, τὸ καθένα ἔχει τὸ χρώμα του, τὸ καθένα ἔχει καὶ τὸ τραγούδι του...».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΚΕΤΗΣ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΑΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΤΣΕΖΑΡΕ ΛΟΜΠΡΟΖΟ

νωστό είναι πώς η έγκληματολογική ανθρωπολογία διδάσκει ότι οι έγκληματίες αποτελούν μια ομάδα που όχι μόνον αντιγράφει τη σωματική και ψυχική κατάσταση των πρωτογόνων φυλών, αλλά που πολύ συχνά παρουσιάζει αταξιστικές ανωμαλίες που παρατηρούνται φυσιολογικά στα ζώα.

Η σχολή του Λομπρόζο απέδειξε πώς η έγκληματικότητα είναι αποτέλεσμα μιας σύμφυτης ή επίκτητης αταξιστικής εκφυλίσεως. Η μορφολογική εκφύλιση ενός οργάνου επιφέρει τη μη φυσιολογική λειτουργία του. Όταν ο τύπος ενός ανθρώπου είναι μορφολογικά παρηλλαγμένος, ή ψυχή του είναι και αυτή αλλαγμένη.

Και πριν όμως από τον Λομπρόζο, άλλοι παρατήρησαν τη σχέση που υπάρχει μεταξύ του μορφολογικού τύπου και της ψυχικής συνθέσεως του ανθρώπου. Μεταξύ αυτών είναι ο Όμηρος, ο Άριστοτέλης ο Πλίνιος, ο Άβικέννας, ο Πόρτα.

**

Το 1615 ετυπώθηκε ένα βιβλίο, γραμμένο από τον Σαμουήλ Φούξιο, στο οποίο ο συγγραφέας εξηγεί με τί τρόπο

Τύπος φιληρόνου

από τα μάτια και το στόμα μπορεί κανείς να διακρίνει τον χαρακτήρα και τα

Τύπος προνοητικού

πνευματικά χαρίσματα του ανθρώπου. Το διδύμο είναι εικονογραφημένο.

Μάσκα ήλιθιο

Μερικές από τις εικόνες του παριστάνουν εκφυλισμένους χαρακτήρες πολλές είναι εικόνες ήγεμόνων, συγχρόνων του συγγραφέα.

Το έργο του Φούξιο φαίνεται με την πρώτη ματιά πως είναι ένα σοβαρό επιστημονικό έργο. Διαίρειται σε 34 κεφάλαια. Τα 15 ασχολούνται με τη μετωποσκοπία και τα υπόλοιπα 19 με την όφθαλμοσκοπία. Κάθε κεφάλαιο

διαίρειται σε παραγράφους και κάθε παράγραφος σε κανόνες στο τέλος κάθε κανόνα υπάρχουν ιστορικές σημειώσεις.

Ύστερα από ένα μικρό πρόλογο, ο συγγραφέας εισέρχεται στη μετωποσκοπία.

«Δεν πρέπει, γράφει, να περιμένει κανείς από μικρό μέτωπο άλλο από μικρές και θηλυπρεπείς πράξεις».

«Η τύχη μόνο μπορεί να οδηγήσει τους έχουν μικρό μέτωπο στο δρόμο της δόξας».

«Όσοι έχουν μικρό μέτωπο είναι δεξούθυμοι, φιλέκδικοι, περιεργοί, ανήσυχοι».

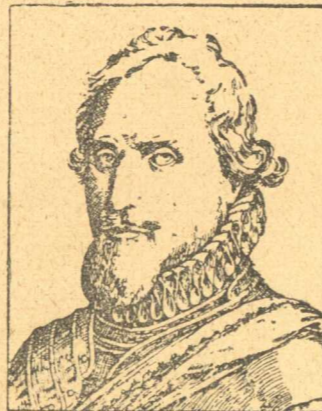
«Το μακρύ μέτωπο δείχνει έναν αγαθό, υπάκοο και δυνατόν άνθρωπο».

«Το πλατύ μέτωπο, δείχνει, όταν συνδυάζεται με μικρή μύτη και μικρό σαγόνι, έναν άνθρωπο σκληρό και δεξούθυμο».

«Το στενό μέτωπο δείχνει άνθρωπο νωθρό και θηλυπρεπή».

Γράφοντας για τις ρυτίδες του μετώπου παρατηρεί πως όταν είναι πρόωρες είναι στίγμα εκφυλισμού.

«Αλλά παρ' όλη την παρατηρητικότητα του ο Φούξιος δεν μπόρεσε να ξεφύγει ολότελα από τη σχολαστική φιλοσοφία κι από τις απόκρυφες επιστημες, τη μαγεία, την αστρολογία, την

Τύπος εύγενο

καβάλα, την αλχημεία, που ήμαζαν στον καιρό του.

Μιλάει για τις γραμμές του Κρόνου, του Ήλιου, της Σελήνης, του Έρμη και τους άπειρών τρία δλόκληρα κεφάλαια.

**

Τα μάτια τα περιγράφει με τις μεγαλύτερες λεπτομέρειες:

«Τα μεγάλα βλέφαρα που ένώνονται στη ρίζα της μύτης δείχνουν άνθρωπο άσεβη, κλέφτη, ψεύτη, φονιά».

«Σπανιώτατα άνθρωποι χωρίς φρύδια έχουν άξια, αλλά συνήθως έχουν ένα χαρακτηριστικό θηλυπρεπή και βλακώδη».

Και πάρα κάτω:

«Ο άνθρωπος που οι κόγχες των ματιών του δεν είναι ίσες, είναι ικανός για τα χειρότερα έγκλήματα, για τις βδελυρότερες σκέψεις».

Μιλάει και για το χρώμα της Ιριδος:

«Τα μαύρα μάτια δείχνουν τη δειλία και την προσποίηση».

«Τα γαλανά μάτια δείχνουν τη χαρά και την απλότητα».

«Τα ξανθά μάτια δείχνουν το θάρρος και τη δύναμη».

Γράφει για τις ανωμαλίες του χρωματισμού της Ιριδος και βρίσκει πως είναι σημείο εκφυλισμού.

«Όσοι έχουν στην Ιριδα μικρές χάντρες είναι δολοφόνοι, προδότες, ύπουλοι, άσεβεις».

«Αν το μάτι έχει άσπρους κύκλους, το μάτι αυτό ανήκει σ' έναν ήλιθιο».

Παρατηρεί πως ο στραβισμός είναι σπουδαίο σύμπτωμα εκφυλισμού (κατά τον Λομπρόζο 10 ος των έγκληματιών είναι άλλοθωροί).

«Τα στεγνά, μεγάλα, άσταθη, αλλοίθωρα μάτια δείχνουν ή κακόν άνθρωπο ή πολύ τολμηρό».

Εκεί όμως που ο Φούξιος δείχνεται πραγματικός πρόδρομος του Λομπρόζο είναι το 16ο κεφάλαιο που τονίζει τη σχέση της επιληψίας και της έγκληματικότητας:

«Τα μάτια που κυττάνε ψηλά δείχνουν άνθρωπο μέθυσο ή επιληπτικό. Όταν κυττάνε ψηλά, αλλά συγχρόνως τρεμουλιάζουν, δείχνουν ακόμα άσφαλεστερα την επιληψία και χαρακτηρίζουν την απανθρωπία, τη ζηλοτυπία, την τάση προς ανθρωποκτονία».

Και τέλος έχει μια παρατήρηση:

«Αν κατά τη διάρκεια μιας όξειας νόσου το μάτι έξασθενίζει και τα βλέφαρα τρεμουλιάζουν όταν κλειδونه, ο θάνατος προμηνύεται άμεσος».

RUDYARD KIPLING

Ο "ΜΙΚΡΟΣ", ΔΙΗΓΗΜΑ

ιά από τις μεγαλύτερες άνοησίες που μπορούν να κάμουν οι γονείς είναι να αναθρέψουν ένα άγορο «με περιορισμούς».

Εγνώρισα ένα παιδί που ανατράφηκε με αυτό το σύστημα. Από τη στιγμή που γεννήθηκε ως τη στιγμή που μπήκε στη στρατιωτική σχολή του Σάντχωρστ (από τους πρώτους μάλιστα), έζησε περιορισμένος στο σπίτι του. Ένας καθηγητής του έδιδε ό,τι χρειαζόταν για να παίρνε κανείς καλούς βαθμούς.

Από το Σάντχωρστ βγήκε, αλλά όχι από τους πρώτους. Όταν οι γονείς του, που περίμεναν από αυτόν θαύματα, τόμαθαν, τούδωσαν ένα γερό μάλωμα. Σ' ένα χρόνο τον έστειλαν με το λόγο του στις Ινδίες.

Οι Ινδίες είναι ένας τόπος όπου όλοι εργάζονται με άτελη εργασία κι όπου το καλύτερο είναι να μην παίρνει κανείς τίποτα στα σοβαρά.

Μα το παιδί αυτό σαν έφτασε στις Ινδίες, πήρε όλα στα σοβαρά. Του άρεσε πολύ η ελεύθερη ζωή των Ινδιών. Αλήθεια, στην αρχή φαίνεται έλκυστική, για έναν καλύτερο αξιωματικό ιδίως: άλογα, χορούς, χορευτές, όσα θέλεις. Κι αυτός άρχισε τις διασκεδάσεις. Δεν ήξερε από μέτρο, και δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί δεν του δίνανε τόση προσοχή όση του δίνανε στο σπίτι του. Αυτό τον στενοχώρησε πολύ. Επαιζε στις κούρσες των πόνευ, σαν να έπρόκειτο για τις κούρσες του Ντέμπνυ. Ο συνταγματάρχης του του μίλησε αυστηρά κι αυτός πήρε την παρατήρηση του συνταγματάρχη του πολύ σοβαρά και νόμισε πως ήταν ο δυστυχέστερος των ανθρώπων.

Μια μέρα κάποια γυναίκα του έλεγε κάτι, την ώρα που της μιλούσε. Περιττό να επαναλάβω αυτό το κάτι, γιατί ήταν μια φράση από κείνες που λέει κανείς χωρίς να τις σκεφθεί. Αυτός

όμως κοκκίνισε ως τ' αυτιά. Έμεινε κλεισμένος τρεις μέρες κι ύστερα ζήτησε άδεια δυό ημερών για να κυνηγήσει κοντά στο σπιτάκι του καναλιού που άπειχε καμιά τριανταριά μίλια από το κονάκι.

Την άλλη μέρα το πρωί, άρκετη ώρα αφού ξεκίνησε, έφτασε στο σύνταγμα μας ένας ταγματάρχης, που γελούσε λίγες μέρες, γιατί είχε πάρει άδεια, και που πολλές φορές είχε δοκιμάσει να σταματήσει το «μικρό» στον δρόμο που γελούσε.

Όταν έμαθε πως ο «μικρός» είχε φύγει για να κυνηγήσει, ζάρωσε τα φρύδια του και πήγε στο δωμάτιο του νέου.

Σε λίγο ξαναβγήκε και με ήρε.

— «Ο μικρός» πήγε κυνήγι, μου λέει. Νομίζετε πως μπορεί κανείς να κυνηγήσει πέρδικες με ένα ρεβόλβερ κι ένα χαρτοφύλακα;

— Τί λέτε, ταγματάρχα μου, του άπαντώ, γιατί κατάλαβα τί σκεπτότανε.

— Λέω πως θα πάω κεί πέρα, και άμείσως μάλιστα άνησχω.

Σκέφτηκε μια στιγμή κι ύστερα μου λέει:

— Ξέρετε να λέτε ψέματα;

— Αμφιβάλλετε; Είναι ή δουλειά μου.

— Καλά, θα πάμε εκεί πέρα να κυνηγήσουμε ζαρκάδια. Θα ντυθίτε καταλλήλως. Κάνετε όμως γρήγορα. Και φέρετε και μια άμαξα.

Έκαμα όπως μουπε ο ταγματάρχης. Όταν έγυρισα, ο ταγματάρχης πήρε στα χέρια του τα χαλινάρια κι έδωσε τον άμαξα. Στην αρχή, όσο ήμαστε κοντά στο κονάκι μας, πηγαίναμε σιγά, όταν όμως άπομακρυνθήκαμε, ο ταγματάρχης χτύπησε δυνατά το άλογο που άρχισε να τρέχει σαν άφηνιασμένο. Δεν χρειαστήκαμε ούτε τρεις ώρες για να διανύσουμε τα τριάντα μίλια, αλλά το κακόμοιρο το ζώο ήταν μισοπεθαμένο. Όταν πλησιάζαμε στο σπιτάκι του καναλιού,

όπου είχε πάει ο «μικρός», τον φωνάξαμε: καμμία απάντηση.

— Θα βγήκε για κυνήγι, είπα.

Αλλά την ίδια στιγμή παρετήρησα, από 'να παράθυρο, μια μικρή λάμπα αναμμένη. Ήταν τέσσερες τ' απόγεμα. Από μέσα απ' την κάμαρα έβγαине ένας ήχος βζζ... βζζ... βζζ... σαν να πετούσαν μυϊγες. Ο ταγματάρχης δέν έλεγε λέξη, μά έβγαλε την κάσκα του και μπήκε άθόρυβα μέσα. Από πίσω μπήκα κι' εγώ.

Ο «μικρός» ήταν ξαπλωμένος, νεκρός, πάνου σ' ένα φορητό κρεβάτι, στη μέση της κάμαρας. Είχε τινάξει τα μυαλά του με το πιστόλι του. Πάνου στο τραπέζι ήταν ο χαρτοφύλακας του και δίπλα μερικες φωτογραφίες.

Ο ταγματάρχης ψιθύρισε: — Το καυμένο το παιδί! Το κακόμοιρο!

Και γυρίζοντας σε μένα:

— Πρέπει να με βοηθήσεις.

Κατάλαβα τί είδους βοήθεια ήθελε: πήγα λοιπόν στο τραπέζι, άναψα ένα τσιγάρο και άδειασα το χαρτοφύλακα. Ο ταγματάρχης έστεκε από πίσω μου και κύτταζε. Κι' όλο ξανάλεγε: — Άργά φτιάσαμε... Το κακόμοιρο.

Ο μικρός άθγραψε πρώτα στην οικογένειά του, στο συνταγματάρχη του και σ' ένα κορίτσι, κι' ύστερα σ' αυτόκτόνησε άμέσως.

Διάβασα ό,τι είχε γράψει κι' έδωσα τα γράμματα του ταγματάρχη να τα διαβάσει κι' αυτός.

Είδαμε στα γράμματά του πόσο σοβαρά τα είχε πάρει όλα. Μίλαγε για «την άτιμωση που δέν μπορούσε να υποφέρει, για την ντροπή που τον ήθε, για τη χαμένη του τιμή... για την έγκληματική του τρέλλα...» και πάει λέοντας καθώς και για ένα σωρό πράγματα ιδιωτικής φύσεως, που δέν μπορώ να τα πώ. Το πιο συγκινητικό ήταν το γράμμα που απεύθυνε σε κείνο το κορίτσι και τα δάκρυά μου άνέβηκαν στα μάτια σαν το διάβαζα.

Κι' ο ταγματάρχης είχε ύγρα τα μάτια του. Διάβαζε, κι' έσφιγγε τα χέρια του, κι' έκλαιγε σαν γυναίκα, χωρίς να προσπαθει να το κρύψει. Τα γράμματα ήταν τόσο άπελιπμένα, τόσο συγκινητικά! Λησμονήσαμε όλες τις τρέλλες του κι' ο νους μας δέν ήταν παρά στο πτώμα πουταν ξαπλωμένο στο κρεβάτι και στα γράμματα που κρατούσαμε. Θα ραγίζανε την καρδιά του πατέρα του και θα σκοτώνανε την μητέρα του αν τα διαβάζανε.

Στο τέλος ο ταγματάρχης σκούπισε τα δάκρυά του κι' είπε:

— Ωραία είδηση για μια οικογένεια. Τι θα κάμουμε:

— Ο «μικρός», του άπήνησα, πέθανε από χολέρα... Είμαστε κοντά του. Δέν πρέπει ν' άρκεσθούμε σε ήμίμετρα... Έμπρός!

Και τότε άρχισε μια απ' τις πιο μακάβριες κομικες σκηνες που είδα ποτέ μου: ή εφεύρεση ενός τεραστίου ψέμματος, που θα το γράφαμε και θα το στηρίζαμε σε ντοκουμέντα, για να ελαττώσουμε τον πόνο της οικογένειάς του. Έγραφα το γράμμα στο πρόχειρο, κι' ο ταγματάρχης μούλεγε κάθε τόσο μια γνώμη, ενώ έμάζευε τις έπιταγές του «μικρού» και τις έκαψε.

Γράφαμε λοιπόν στο γράμμα πως ο «μικρός» ήταν ύπόδειγμα άξιωματικού, πως όλο το σύνταγμα τον ελάτρευε, πως μπορούσε να ελπίζει το λαμπρότερο στάδιο, κτλ., κτλ., λέγαμε πως τον περιποιηθήκαμε όσο ήταν άρρωστος (ένα μικρό ψέμμα δέν πείραζε), και πως πέθανε χωρίς να υποφέρει. Έσκαγα απ' τη λύπη μου όταν έγραφα αυτά και συλλογιζόμουνα τους δυστυχημένους γονεις που θα τα διαβάζανε. Ύστερα άρχισα να γελάω για το άσειο μέρος του πράγματος, ενώ ο ταγματάρχης, λυπημένος και γελαστός κι' αυτός, είπε πως πρέπει κάτι να πούμε.

Δέν τολμώ να πώ πόσο οδίσκω ήπιαμε πριν τελειώσουμε το γράμμα. Πήγε κάτω ο νεράκι. Ύστερα, πήραμε το ρολόι, μια μεντάλλια και τα δαχτυλίδια του καυμένου του «μικρού».

— Πρέπει να στείλουμε και μια τούφρα μαλλιιά, είπε ο ταγματάρχης. Αλλά για ώρισμένους λόγους δέ στάθηκε δυνατό να βρούμε μια τούφρα σε καλή κατάσταση. Εδντυχώς όμως ο ταγματάρχης είχε, σαν το μικρό, καστανά μαλλιιά. Έκοψα λίγα και τα δίπλωσα. Και πάλι με ξανάπιασε ή στενοχώρια και το γέλιο. Κι' ο ταγματάρχης δέν πήγαινε πίσω.

Σφραγίσουμε το πακέτο πούχε τις φωτογραφίες, τη μεντάλλια, τα δαχτυλίδια, τις σφραγίδες, το γράμμα και την τούφρα των μαλλιων, με το βουλοκέρι και τη σφραγίδα του «συναδέλφου».

Και τότε ο ταγματάρχης μου λέει:

— Για όνομα του Θεού, δέ βγαί-

νουμε έξω απ' αυτήν την κάμαρα, να σκεφτούμε τί θα κάμουμε:

Βγήκαμε και κάναμε μια βόλτα στις όχθες του καναλιού πουταν κοντά: φάγαμε απ' ό,τι είχαμε φέσει μαζί μας. Σε μια ώρα το φεγγάρι βγήκε.

Ξαναγυρίσαμε στην κάμαρα, όπου βρισκόταν ή λάμπα και το πτώμα κι' όπου καινούργια δουλειά μας περιμενε. Δέν θα την παραλείψω: ήταν πολν φριχτή το κρεβάτι το κάψαμε και τη στάχτη τη ρίξαμε ύστερα στο κανάλι. Πήγα ύστερα στο χωριό κι' έφερα δυο μεγάλα κούτσουρα, ενώ ο ταγματάρχης φρόντιζε... για τις άλλες λεπτομέρειες. Κάναμε τέσσερες ώρες για να σκάψουμε το λάκκο. Άφου τον γεμίσαμε, γυρίσαμε στη βεράντα να κοιμηθούμε, γιατί ήμαστε εξαντλημένοι.

Το πρωί ο ταγματάρχης μούπε:

— Δέν κάνει να γυρίσουμε πριν από αύριο. Μή λησμονάς πως πέθανε σήμερα το πρωί. Είναι φυσικώτερο.

— Γιατί τότε να μη φέροουμε το πτώμα του στο κονάκι; του απάντησα.

Ο ταγματάρχης σκέφτηκε μια στιγμή.

— Γιατί οι ίθαγενεις φύγανε σαν μάθανε πως πέθανε από χολέρα. Ύστερα έφυγε και το άλογο.

Είχε δίκιο. Είχαμε λησμονήσει το πόνει, κι' αυτό ξαναγύρισε πίσω μόνο του.

Καθήσαμε λοιπόν όλη μέρα μόνοι στο σπίτι εκείνο, και ξαναλέγαμε μεταξύ μας την ιστορία που φτιάσαμε, για να βεβαιωθούμε πως ήταν τελείως άληθοφανής.

Το βράδυ γυρίσαμε με τα πόδια στο κονάκι. Παρ' όλη την εξάντλησή μας, δέ λησμονήσαμε να φυλάζουμε τόν πιστόλι στην κάμαρά του, άφου προηγούμενως συμπληρώσαμε τις σφαιρες του.

Την ιστορία που φτιάσαμε την πιστεψαν όσον κα.ρδ ήταν ανάγκη, γιατί τις δεκαπέντε μέρες κανεις δέν τον συλλογιζότανε.

Το θλιβερότερο όμως απ' όλα ήταν το γράμμα που ή μητέρα του δυστυχημένου παιδιού έγραψε στον ταγματάρχη και σε μένα. Μας έλεγε τα συγκινητικώτερα πράγματα για τη μεγάλη μας καλωσύνη και για την ευγνωμοσύνη που θα μās χωροστούσε σ' όλη της τη ζωή.

Η αλήθεια είναι πως κάτι μās χωροστούσε πραγματικώς, όχι όμως ό,τι νόμιζε.

Ο ΜΠΛΑΚΚΕΝ

(ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΑΛΟΓΟΥ)

το Κβίγκε, στο πατρικό μου σπίτι, γεννήθηκε ο Μπλάκκεν. Η μητέρα του ήταν μια μεγάλη κόκκινη φοράδα απ' το Γκούντμπραντστάλεν, που χαιρόσανε να την έβλεπε, ο πατέρας του ήταν ένα άλογο των φιόρδ, πουδγαίνε χλιμιντρώοντας απ' το δάσος, πήδαγε φράχτες και χαντάκια, για να πάρει ό,τι του άνηκε απ' τον έρωτα της φοράδας. Κι' όλο είπην πως ο Μπλάκκεν θα γινότανε το δυνατώτερο άλογο του βορηά, και καθώς ήμουνα συνειθισμένος ν' ακούω για μάχες και θηρία, θεωρούσα τον Μπλάκκεν σαν ένα σύντροφο με πολλά χαρίσματα.

Δέν ήτανε πολν μεγάλο άλογο: ήταν άσπρο ξέθωρο, κι' έφερνε μάλλον προς το κίτρινο, με μια σκούρα χαίτη, εξαιρετικά ωραία. Ήταν ένα βαρύν ζωο πούκανε ήσυχα και καλά, σά βώδι, ό,τι του λέγανε. Ο Μπλάκκεν έσερνε βάρους που δέν το σέρνουν ούτε δυο άλογα.

Όταν έδλεπε τα παιδιά να τον φορτώνουν διπλό και τριδιπλό βάρους, τα κύτταζε ήσυχα έπρεπε να τον διατάξεις τρεις και τέσσερες φορές να ξεκινήσει πριν το άπορξίσει. Προχωρούσε αργά, βήμα προς βήμα. Ποτέ δέ χρησιμοποιούσαμε το καμτσίκι, γιατί άγκαπούσαμε τόσο τον γερών αυτόν δουλεφτή πούμαστε όλο χάδιμα μ' αυτόν.

Ο Μπλάκκεν ήταν το πιο θαυμάσιο άλογο του τόπου. Ο θαυμασμός άρχισε με το φέδο: άρχισε όταν ο Μπλάκκεν, που πήγαινε στο λειβάδι μαζί με τ' άλλα άλογα, ήθελε όλες τις φορές δικές του. Χτύπαγε και δάγκωνε τους αντίζήλους τόσο άσκημα, που οι χωριάτες έρχόντουσαν στο σπίτι του πατέρα του που παπά, σέρνοντας άπόκοντα τα χτυπημένα ζωα τους για να ζητήσουν άποζημίωση, με τη βλαστήμια στο στόμα. Ύστερα όμως δέν έρχόντουσαν πιά καταλάθειναν πως θ' άποζημιωνόντουσαν απ' άλλου: ή γεννηά του Μπλάκκεν θάμοιαζε μ' αυτόν. Ίσκαμε

τότε όμως δέν είχε νικήσει παρά άλογα πολν κατώτερης ράτσας. Ο γείτονας μας ο ύπολοχαγός, σάν άξιωματικός πουταν, δέ μπορούσε να παραδεχτή να νικάει ο Μπλάκκεν τ' άλογά του: μια μέρα έφτασαν στο χτήμα του δυο έξοχα άλογα απ' το Γκάντμπραντστάλεν που θα μαθαίνανε τον Μπλάκκεν να σέβεται. Βάλανε στοιχήματα: και τί δέν έστοιχημάτισαν για την πρώτη τους άνοιξιάτικη συνάντηση, ψηλά, στα λειβάδια! Θυμάμαι καλά μια ωραία βραδεία την Πεντηκοστή, πούχα βγή απ' το σπίτι μου ν' ακούσω έναν τσαλαπετεινό πούπαιζε στο λόφο: ένα κορίτσι ήρθε τρέχοντας να μās πη πως τα δυο άλογα του ύπολοχαγού ήταν στο λειβάδι. Όλοι τρέξανε να ιδούνε: Τα δυο ωραία ζωα σφιγγόντουσαν τόνα πάνω σ' άλλο τρέμοντας, ενώ το αίμα έτρεχε απ' τις πληγές τους: είχανε δοκιμάσει το κεφάλι και τα δόντια του Μπλάκκεν! Την άλλη μέρα όλος ο κόσμος είχε να πη γι' αυτόν, και τ' όνομά του άκούστηκε σ' όλη τη γύρω χώρα.

Κάθε χρόνο ή άρκούδα άρπαζε πολνλες άγελάδες κι' από μās κι' απ' τους άλλους. Άκούγαμε άξαφνα τους βοσκούς να φωνάζουνε και τα σκυλιά να γαυγίζουν: και σάν χτύπαγε ή καμπάνα, οι έργάτες άνεβαίνανε τρέχοντας στα λειβάδια με βπλα, με τσεκούρια και με μεγάλα σίδερα: μα πάντα φτάγνε πολν άργά, ή γιατί τα σκυλιά είχανε διώξει την άρκούδα, ή γιατί εκείνη άρπαζε το ζωο πριν την προφτάσουμε. Τα άλογα άμυονόντουσαν καλύτερα, με κάπου κάπου ή άρκούδα τα τραβούσε σ' ένα βάλτο όπου βούλιαζαν, ή τα κυνηγούσε ως που να πέσουν από 'να βράχο. Ένα κλοκκίρι τα πράματα πήγαιναν πολν άσχημα, και δέν πέραγε βδομάδα που να μη φανή ή άρκούδα. Τ' άλογα γυρίζανε πολλά μαζί απ' τα μονοπάτια που παίρνουν τα κοπάδια, είχαν γίνει πολν φοβητσιάρικα, γιατί ή άρκούδα τ' άκολουθούσε συχνά. Μα ο Μπλάκκεν δέ γύριζε, ούτε ή φοράδα ούτε το πουλάρι πουταν μαζί

του. Στο τέλος άνησυχήσαμε για την τύχη των. Οι βοσκοί είχαν μέρες ν' ακούσουνε το κουδούνι της φοράδας. Είχε γίνει μεγάλη θύελλα, και τα άλογα ήρθανε κοντά στο σπίτι όπως συνήθως: σταθήκανε ακίνητα έξω απ' το φράχτη, σά νάτανε στο σταύλο, και δέν ξαναγυρίσανε. Στείλανε τους καλύτερους βοσκούς να τα θρούνε. Ψάξανε στο δάσος, ιδίως εκεί πουταν οι βάλτοι, γιατί εκεί θα μπορούσε ή άρκούδα να τραβήξει τ' άλογο για να το βουλιάξει και ν' άρπάξει ύστερα το πουλάρι και τη φοράδα που θα δοκίμαζε φυσικά να το υπερασπίσει. Ψάξανε, ψάξανε, μα δέ βρήκαν τίποτα. Έβλεπαν παντού τα άχνάρια της άρκούδας, άλλα κανένα σημάδι παλέματος με άλογο. Κάτι παιδιά προχωρήσανε μακρύτερα, πλησιάζανε σ' ένα ωραίο λειβάδι, κι' εκεί βρήκανε κοντά σ' ένα βάλτο τ' άχνάρια της φοράδας και του πουλαριού, που γυρίσανε ώρα πολλή τριγύρω και τ' άχνάρια ήταν φρέσκα, τ' άλογα είχαν περάσει την ίδια μέρα. Κυττώντας καλύτερα, ήσανε σημάδια που δείχνανε πως εκεί είχε γίνει πάλη. Στις όχθες του βάλτου είδανε τα σημάδια των πεισινών ποδιών του άλόγου και της άρκούδας: θάχανε σηκωθεί όρθά και τα δυο, ή άρκούδα είχε περπατήσει πίσω ως το βάλτο για να τραθήξει τ' άλογο, κι' αυτό την άκολουθήσε: γιατί ο πάτος του βάλτου βαστάει τα πλατειά πόδια και τα χοντρά κότσια της άρκούδας, πούναι κι' ελαφρότερα απ' του άλόγου που βουλάει και κάθεται άμέσως. Μα τη φορά αυτή ή άρκούδα γελάστηκε. Ο Μπλάκκεν είχε βέβαια βουλιάξει, μα ή δυνατή του μέση τον βοήθησε να δγάλει τα πεισινά του πόδια απ' τη λάσπη, χωρίς να πάψει να χτυπάει με τα μπροστινά του και να δάγκωνει με τα κοφτερά του δόντια. Πιο πέρα, αντί να δλέπουνε τα σημάδια των πεισινών ποδιών της άρκούδας, φαινότουσαν τα σημάδια του καλλιού της και παρά πέρα άλλα σημάδια, κι' άλλα, κι' όλο τέτοια σημάδια γύρω απ' το βάλτο: το άλογο

τήν είχε αναποδογυρίσει, κι' αυτή δεν μπόρεσε να σηκωθεί, μα σούρθηκε ως την όχθη, για να γλυτώσει απ' τις κλωτσιές και τις δαγκωματιές του λυσασμένου ζώου.

Η περιέργεια των παιδιών κεντρίστηκε άμα είδανε τα σημάδια της πάλης. Κοιτάζανε προσεχτικότερα και τότε, στην ήσυχη ατμόσφαιρα της θροχερής αυτής ημέρας, άκούσανε το κουδούνι της φοράδας μέσ' στα δέντρα που σκεπάζανε το βουνό. Τρέξανε εκεί που άκουγόταν ο ήχος και συναντήσανε τον Μπλάκκεν, που με τ' άγριεμένα του μάτια τους άπαγόρευσε να πάνε μακρύτερα. Με το κεφάλι ψηλά, με τη χαιτή που ανέμιζε, έτρεχε γύρω απ' τη φοράδα και το πουλάρι, και μόνο ύστερα από πολλά γλυκά λόγια, και με το άλατι ποδχανε μαζύ τους, μπόρεσανε τα παιδιά να του θυμήσουνε πώς ήταν φίλοι. Το κατόρθωμα αυτό του Μπλάκκεν, μοναδικό στο είδος του, τούδωσε τέτοιο όνομα, που αντί να τον λένε πια «ό Μπλάκκεν του παπα», τον λέγανε «ό Μπλάκκεν της άρκούδας». Κάθε χρόνο τάδανε με την άρκούδα και κάθε φορά πέρναγε καιρός ως που να τον ξαναβρούμε. Μια μέρα γύρισε με τα σημάδια των νυχών της άρκούδας. Τούχε ριχτεί ένας γίγαντας, και του ξέσκισε το μάτι πριν προφτάσει να τραδηχτεί. Ήταν λίγο επικίνδυνο γ' αφήνουμε το άλογο να πηγαινει πεταλωμένο στο λιβάδι, μα τα άλλα το ξέρανε καλά και φεύγαν άμα σίμωνε κι' αν κανένα χτυπιότανε μαζύ του, κανείς δεν έλεγε τίποτα. Το άλογο που ρίχνει χάμου άρκούδα μπορεί να κάνει ό,τι θέλει.

BJO'RNSTJERNE BJO'RNSON

ΒΙΒΛΙΑ

Βιβλία μου έσείς, τρανή μου άγάπη πρώτη, έσείς με μια σας θεοσταλμένη άχτίδα διαλυώντας τα βαρυσταλάτα σκότη της ψυχής μου, γίνεσθε άροσοσταλίδα σταλάξετε κι' ή άρωστημένη νεότη των λίγων χρόνων μου ξανά μ' έλπίδα άγνάντης της ζωής τον ήλιο κι' ό,τι τρανό κι' ώραίο μπροστά στα μάτια μου είδα. Άπάνω σας σκυμμένος νύχτα — μέρα, με τέτοια μια στοργή που σε παιδί της καμμιά ποτέ δε θάδειχνε μητέρα, πόσο και τη στενή μου πνοή ποθοῦσα μέσα σε δυό σας φύλλα για κλουβί της παντοεινῶς ροδόφυλλο να κλειῶσα!

ΑΓΓ. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

Ο ΑΛΗΤΗΣ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ο αλήτης σε φοβίζει κι' ή έξοχη είναι θαυμάσια. Είναι ένας απ' αυτούς που τριγυρνάνε στους άγρους τον καιρό του θερισμού κι' έχει τόσο άγρια όψη, που τον δίδωχουν απ' όλα τα σπίατα όπου πάει για να βρει δουλειά. Ένα κλαρι δέντρου που βαστάει στο χέρι δε μοιάζει τόσο με μπαστούνι στρατοκόπου όσο με ρόπαλο κανενός δολοφόνου και το μέσα μέρος του σακκακιού του, που να ιερωμένο με ιδρώτα και σκόνη, θάναι σφραγισμένο με κάποιον άριθμό, θάναι το νούμερο που'χε στη φυλακή ή στο κάτεργο.

Πόσων χρόνων είναι; Η δυστυχία δεν έχει χρόνια. Ψηλός και λιγνός, περπατάει με το έλαφρό βάδισμα ενός νέου, μα το παχύ κίτρινο μουστάκι του άσπρίζει λίγο. Δε ντρέπεται πάντως για τη φτώχεια του. Σήκωσε ψηλά την παλιά του ρεπούμπλικα, τη φαγωμένη απ' τον ήλιο στο μελαχροινό πρόσωπό του άστράφτουσε περήφανα δυό σκληρά γαλανά μάτια είναι ξυπόλητος για να μη χαλάει βέβαια τα χοντρά παπούτσια με πρόκες που κρέμονται απ' το γυλιό που'χει. Με σταθερό περπάτημα, βαστώντας ψηλά το κεφάλι, με ύφος στρατιωτικού, ακολουθεί ένα στενό μονοπάτι, στη μέση από δυό μεγάλους άγρους, σπαρμένους με σιτάρι, και τα ψηλά στάχυα του φτάνουνε στον όμο.

Δεν ξαίρει που βγαίνει ο δρόμος. Γύρω του, όσο παίρνει το μάτι, ή πεδιάδα άπλώνεται, έρημη, ακίνητη μες στη βαρεία ζέστη του Ίουνίου.

Δεξιά του στάρι, σίκαλη, βρώμη. Άριστερά βρώμη, σίκαλη, στάρι. Και πέρα μια μακρυνά σειρά λευκες' πιό πέρα οι λόφοι σκεπασμένοι με δάση. Ο άνθρωπος ακολουθεί το μονότονο μονοπάτι. Έδώ και κει λίγες παπαρούνες. Κοντά του ένας γρούλλος φωνάζει δυνατά, σαν άπελπισμένος.

Ο άνθρωπος σταματάει ό γρούλλος παύει. Ούτε ένα σύννεφο στον ουρανό, όπου λάμπει κατάσπρος ό άπογεμα-

τινός ήλιος. Ο αλήτης σκουπίζει τότε το ιδρωμένο μέτωπό του με το μανίκι του, και, σηκώνοντας άπότομα το κεφάλι, ρίχνει μια σκοτεινή ματιά στον καθάριον ουρανό.

Χτές το βράδυ, στο μεγάλο χωριό όπου έφτασε, χτύπησε σ' όλες τις πόρτες, με τη ρεπούμπλικα άναριχτή και ρώτησε με χοντρή και ταπεινή φωνή:

— Έχει δουλειά εδώ;

Παντού τον κυττάζανε απ' την κορφή ως τα νύχια μ' ένα μάτι όπου έβλεπε την ύποψία του χωρικού ή τον τρόπο της νοικοκυράς:

— Όχι... Κανένα δε χρειαζόμαστε.

Του μένανε τρεις πεντάρες. Άγόρασε ένα κομμάτι ψωμί κι' εξακολούθησε το δρόμο του.

Ένα ρυάκι κύλαγε γάργαρο στην άκρη του δρόμου. Έσκυψε κι' ήπιε.

Κι' ύστερα σαν ήθε ή νύχτα, — νύχτα του Ίουνίου, και τ' άστερία τρεμουλιάζανε, — πήδηξε ένα φοράχτη, μπήκε σ' ένα άγρό, με το γυλιό του για μαξιλάρι, και, καθώς ήταν πεθαμένος απ' την κούραση, κοιμήθηκε ως την άνατολή του ήλιου.

Το πρωί ξύπνησε πάνου στα ύγρα χόρτα, μουδιασμένος, σηκώθηκε βαρεία, και ψιθύρισε με ύπόκωφη φωνή:

— Να πάω ό διάολος!

Και ξανάρχισε να περπατάει στο μεγάλο δρόμο που πέρναγε μέσα απ' το δάσος.

Ήταν ένα μαγευτικό πρωί. Δροσερή εὐωδία έβγαίνει απ' τα πράσινα βάρη του δάσους. Στην άκρη του δρόμου το χορτάρι των λειβαδιών είχε τόση δροσιά στα φύλλα του, που φαινότανε ξεθωρο' κι' ακόμα στα χόρτα ένα σωρό μικρά άγριοιούλουδα, κάτασπρα σαν το γάλα, κόκκινα σκούρα, μωβ άνοιχτά. Ψηλά, στην κορφή των δέντρων ο ήλιος που άνέτελλε έρριχνε στα φύλλα τις πρώτες του άχτίδες. Είκοσι βήματα μπροστά απ' τον ταξειδιώτη, δυό ζωηρά κουνέλια, μ' άνασηκωμένη την ουρά, πέρασαν με λίγα πηδήματα στο δρόμο και χωθήκανε μέσ' στα χόρτα. Τα πουλιά τραγουδούσανε χαρούμενα.

Ο αλήτης συλλογιζότανε τα περασμένα.

Τί ζωή ήταν ή δική του! Τα μικρά του χρόνια τα πέρασε στο όρφανοτροφείο. Ύστερα δούλεψε σ' ένα σταύλο. Όλοι τον περιφρονούσαν, όλοι του ρίχνανε στα μούτρα πώς ήταν μπάσταρδος. Τον θεωρούσανε βλάκα, επειδή ήταν άμίλητος.

Οι μόνες καλές μέρες του ήταν οι μέρες που πέρασε στο στρατό. Για πρώτη φορά ό παρίας αυτός γνώρισε τί θα πει ισότητα, τί θα πει δικαιοσύνη. Η στολή ήταν βαρεία το καλοκαίρι, άλαφριά το χειμώνα, μα έτσι ντυνότουσαν όλοι το φαί έφερε άηδία, μα το ίδιο τρώγανε όλοι. Στον κοιτώνα στο διπλανό του κρεβάτι, κοιμώταν ένας ύποκόμης. Όλοι μιλάγανε με το σύ. Έδώ — τί παράξενο! — ένας άνθρωπος άξιζε όσο κι' ο άλλος και για να γίνεις άνώτερος, για να πάρεις γαλόνια έφτανε να πειθαρχείς. Κι' αυτός πειθαρχούσε και δεν άργησε να γίνει έπιλοχίας.

Μα μια στιγμή μένης, τρέλλας τον έχασε. Μια μέρα που'χε άπάνου του τα λεπτά του λόχου, τρία ποτήρια άψέντ, που'πε τόνα πάνου σ' άλλο, έτσι για παλληκαριά, και μια χτηνώδης στιγμιαία όρεξη για ένα κορίτσι με άσκημα μάτια, τον κάμανε κλέφτη, έγκληματία.

Από τότε δεν είχε τύχη ποτέ του. Κανέναν δε συνάντησε που να τον βγάλει απ' το βούρκο, που να του ρίξει ένα καλάμι να σωθί. Έργάτης, μεροκαματιάρης, αλήτης που τον κνηγουσαν τα περασμένα. Όταν ή πείνα τον έσφιγγε, έκανε καμμιά μικροκλοπή, βούταγε τίποτα. Πολλές φορές ή βαρεία γροθιά της δικαιοσύνης έπεσε επάνου του. Που' ήτανε, πάνε δυό χρόνια; Φυλακή. Και τον περασμένο χειμώνα; Πάλι φυλακή. Και δυό μέρες τόρα, στον άγνωστον αυτόν τόπο όπου τριγυρνούσε, δεν ή'χε δουλειά, κι' ήταν ό καιρός του θερισμού. Και έδωσε και την τελευταία του πεντάρα, κι' έφαγε και το τελευταίο του κομμάτι ψωμί. Τί να γίνει; Τί να κάμει;

Τραβώντας μπροστά έφτασε σ' ένα

σταυροδρόμι. Ένας σταυρός ήτανε στημένος, μ' έναν κακοσκαλισμένο Χριστό, ξεβαμμένο απ' τις βροχές.

Σήκωσε τους ώμους κι' έκανε δεξιά. Διακόσια βήματα μακρύτερα, είδε ένα ώραίο άσπρο έξοχικό σπίτι, που χωριζόταν απ' το δρόμο μ' ένα χαντάκι κι' ένα ίσιωμα σκεπασμένο με χλόη. Μια νέα γυναίκα μ' ένα μπλε πενιούαρ, που κρατούσε στο χέρι της μια όμπρέλλα, φάνηκε στο ταρτσάκι και φώναξε ένα παιδάκι που'παιζε στη χλόη μ' ένα μεγάλο σκυλί της Νέας Γής.

— Μπέμπη! Μπέμπη!

Το παιδί έτρεξε στη μητέρα του, και το σκυλί άγριεψε ξαφνικά, έφτασε με τρία πηδήματα στο χαντάκι και γάυγισε τον μελαγχολικό ταξειδιώτη.

Αυτός έδειξε τη γροθιά του στο πλουσιόσπιτο, όπου τα πρωινά άνθη φαινότουσαν πώς σκορπίζανε την ευτυχία: αισθάνθηκε την άνάγκη της μοναξιάς και πήρε ένα μονοπάτι, μέσα στους άγρους.

Βρισκότανε σ' αυτήν την κατάσταση μέσ' στη μεγάλη πεδιάδα, με τα ψηλά στάχυα γύρω του, με τα πόδια κατακουρασμένα, μόνος, πεινασμένος, χαμένος, άπελπισμένος.

Ένας κόκκορας άξαφνα φώναξε. Κάποιο σπίτι, ήταν κοντά. Ο άνθρωπος πείναγε πολύ. Τόσο το χειρότερο! Θα πήγαινε εκεί να ζητιανέψει, να κλέψει, να σκοτώσει, αν ήταν άνάγκη. Προχώρησε γρηγορώτερα, και στην άκρη του μονοπατιού που'στριβε άπότομα, βρέθηκε κοντά σ' ένα μικρό χτήμα. Πέρασε την αυλή, προχώρησε κατά το χαμηλό και σκεπασμένο με άχυρα σπίτι κι' έβαλε το χέρι στο κουνούνι της τζαμόπορτας.

— Έ! φώναξε δυνατά, κι' ύστερα από λίγα δευτερόλεπτα ξανάπε τρεις φορές: Έ!

Καμμιά απάντηση. Οι άνθρωποι του σπιτιού θάχανε φύγει για να δουλέψουνε στο χωράφι.

Ο αλήτης τύλιξε το χέρι του με την παλιά λιγδιασμένη του ρεπούμπλικα, έσπασε ένα τζάμι με μια γροθιά, έπιασε την κλειδωνιά, που δεν ήταν κλειδωμένη, κι' άνοιξε από μέσα, έσπρωξε την πόρτα και μπήκε στο σπίτι.

Βρέθηκε σε μια χαμηλή αίθουσα, τη μόνη αίθουσα φαίνεται του σπιτιού που ήταν κατοικημένη. Έκει ήταν το κρεβάτι, ή γωνιά, ή σκάφη, το τραπέζι, μ' ένα κομμάτι ψωμί άπάνου, ένα μαχαίρι της κουζίνας κι' ένα άνοιγμένο πακέτο καπνό: τέλος, το βαρύ ντουλάπι από δρυ, έκει όπου ό χωρικός κρύβει το κομπόδεμά του, τα λίγα είκοσόφραγκα και τα τάλληρα, σ' ένα σακκούλι ή σε μια παληά κάλτσα.

Για πρώτη φορά στη ζωή του έκανε μια διάρρηξη και κινδύνευσε να πάη στα καταναγκαστικά. Μα μια κι' έκαμε άρχη έπρεπε να τελειώσει.

Πήρε ζωηρά το μαχαίρι απ' το τραπέζι και πλησίασε στο ντουλάπι για να το άνοίξει. Άλλά κοντά στο έπιπλο, στον τοίχο, ένα χαρτί, σ' ένα κάδρο από μαύρο ξύλο, τράβηξε την προσοχή του. Έρριξε μηχανικά τα μάτια του, και διάβασε πρώτα-πρώτα τα χοντρά γράμματα:

«Τσον σύνταγμα πεζικού».

Έμεινε κόκκαλο.

Ήταν το άπολυτήριο του Ντυμπουά Ίουλίου Ματθαίου, δεκανέα του 2ου λόχου του 3ου τάγματος.

Πήγε να κλέψει έναν άνθρωπο του συντάγματός του. Δεν ύπηρετησαν βέβαια μαζύ. Η ήμερομηνία ήταν νεώτερη. Μα τί σημαίνει!

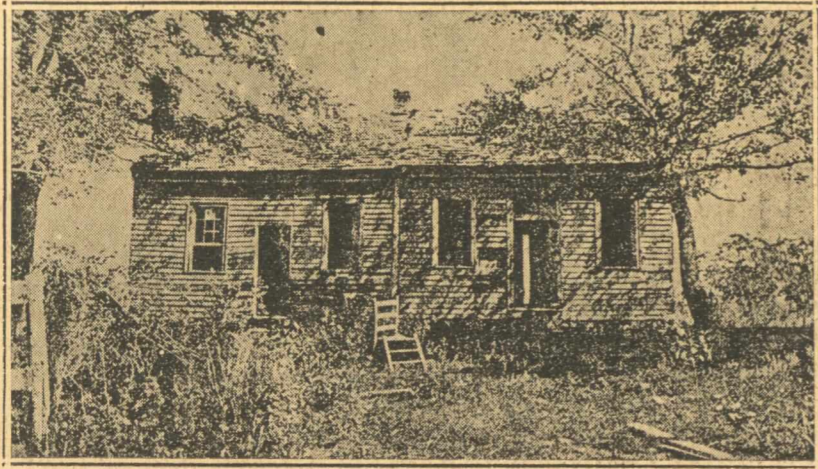
Και με σφιγμένη καρδιά διστάζει.

— Τί βλάκας που'μαι! Έκαμε σιγά.

Και το μάτι του έπεσε άξαφνα στο τραπέζι, όπου ήταν το ψωμί κι' ό καπνός: πήρε γρήγορα άπόφαση. Έκοψε το ψωμί στη μέση, τράβηξε την πίπα του και τη γέμισε — μπορεί κανείς να τα δανεισθί αυτά από 'να σύντροφο — κι' ώρμησε έξω απ' το σπίτι και πήρε το μονοπάτι που πήγαινε μέσα απ' τα στάρια, ύστερα το στενό δρόμο, ύστερα το μεγάλο: Κι' όταν πέρασε μπροστά απ' το Χριστό στο σταυροδρόμι, του έιπε, χωρίς να κάμει το σταυρό του, μειδιώντας έλαφρά, με τη ζωηρότητα του στρατιώτη που ύπηρετησε στην Άφρική:

— Έ γέρο, κριμα που δεν ύπηρετησες στο 75ο... Θαύρισα δουλειά το βράδυ.

FRANÇOIS COPPÉE

Το σπίτι που γεννήθηκε ο Μάρκ Τουαίν

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ

Μάρκ Τουαίν, η με το αληθινό του όνομα Σάμουελ Λόγγχορν Κλήμενς, γεννήθηκε στη Φλωρίδα, της πολιτείας Μισσούρι, στις 30 Νοεμβρίου 1835. Τα παιδικά του χρόνια τα πέρασε στην πόλη Χάνμπκαλ της ίδιας πολιτείας. Σε ηλικία δεκατριών ετών έγινε τυπογράφος. Ύστερα έγινε πιλότος στο Μισισσιππή. Αυτό βίασθηξε δέκα χρόνια. Στά 1861 τον βρίσκουμε στη Νεβάδα, ύστερα στην Καλιφορνία και τέλος στις νήσους Χαβαΐ. Έγινε γραμματέας του αδελφού του, ύστερα δημοσιογράφος, έπειτα διευθυντής εφημερίδος. Έγραψε ποιήματα άνεπιτυχώς κι' έδωσε διαλέξεις επιτυχώς. Στά 1867 πηγαίνει στη Νέα Υόρκη και δημοσιεύει το πρώτο του έργο: The Jumping Frog (Ο βάτραχος που πηδάει). Σε δυο χρόνια δημοσίευσε το δεύτερο έργο του: Innocents Abroad. Η επιτυχία ήταν θριαμβευτική. Πριν περάσουν τρία χρόνια η κυκλοφορία του είχε φτάσει στον τεράστιο αριθμό των 125.000 αντιτύπων.

Τόν άλλο χρόνο έγραψε δυο έργα άκωμη, το Roughing It και το The Gilded Age, το τελευταίο μαζί με τον Τσάρλς Ντάντυ Ουόρνερ. Έν τω μεταξύ παντρεύεται κι' εγκαθίσταται στο Μπούφαλο. Η γυναίκα του ήταν κόρη του Τζάρβις Λάγγντον. Ο πεθερός του του χάρισε στο γάμο του ένα

ώραίο σπίτι στο Μπούφαλο.

Μιά μέρα που καθότανε στο γραφείο του κι' εργαζόταν είδε στο άπέναντι σπίτι, όπου μιά οικογένεια είχε εγκατασταθεί τελευταία, κάτι που τράβηξε την προσοχή του. Οι ιδιοκτήτες καθόντουσαν αναπαυτικά στη βεράντα. Ο Τουαίν σηκώνεται όπως ήτανε, διασχίζει το δρόμο, φτάνει στο σπίτι τους, τους χαιρετάει με την μεγαλύτερη ευγένεια και τους λέει:

— Κυρίες και κύριοι, λέγομαι Κλήμενς. Η γυναίκα μου κι' εγώ είχαμε σκοπό να έρθουμε να σας επισκεφθούμε, για να κάμουμε και τη γνωριμία σας. Θα με συγχωρήσετε, έλπίζω, που παρυσιάζομαι έτσι, και σε τέτοιαν ώρα, αλλά η αλήθεια είναι πως το σπίτι σας έπιασε φωτιά.

Έγνοείται πως έπειτα απ' την άγγελία αυτή όλοι έξαφανίστηκαν απ' τη βεράντα.

Ένα απ' τα περίεργα χαρακτηριστικά του Μάρκ Τουαίν είναι η συνήθειά του να κάνει χιούμορ και με τα σοβαρότερα πράγματα.

Μιά Κυριακή που πήγε στην εκκλησία, το κήρυγμα του άρεσε υπερβολικά και μετά την λειτουργία στάθηκε έξω απ' την πόρτα και περίμενε τον ιεροκήρυκα. Όταν τον είδε: «Δέν θέλω να σας προσβάλλω, του λέει, αλλά είμαι υποχρεωμένος να σας πω πως το κήρυγμά σας δέν μου κάνει. Πηγαίνω στην εκκλησία για να χαζέψω και σήμερα δέν το κατώρθωσα καθόλου. Όλη την

ώρα με ένωχλήσατε, γιατί με αναγκάσατε να σας ακούσω και να ενδιαφερθώ για ό,τι λέγατε, και έτσι έχασα μισή ώρα δλόκληρη. Έλπίζω πως αυτό δέν θα ξαναγίνει.

Πολλοί έδωσαν μεγάλη σημασία στο ότι ο Μάρκ Τουαίν δέν είχε μορφωθεί από μικρός. Δέν λογαριάζουν όμως με τί ζήλο και με τί θερμή προσπάθησε ο Μάρκ Τουαίν να γεμίσει αυτό το κενό. Έμαθε γαλλικά και γερμανικά στην εντέλεια. Τους περισσότερους σύγχρονους συγγραφείς τους διάβασε στο πρωτότυπο.

Ο Μάρκ Τουαίν δέν ήταν ούτε τακτικός ούτε άτακτος στην εργασία του. Δέν ήταν σαν τον Άλέξανδρο Δουμά πατέρα, που αποφάσιζε από πριν τί εργασία θα κάμει κάθε μέρα. Δέν ήταν όμως δούλος της έμπνεύσεως. Η έμπνευση έρχόταν όταν αυτός ήθελε κι' άμα άρχιζε ένα έργο δέν το άφηνε, αν δέν έγραφε κάτω απ' την τελευταία γραμμή τη λέξη: τέλος. Πολλές φορές, για να μη τον άνησυχούν στην εργασία του, κρυβότανε σ' ένα σπίτι στη γειτονία, χωρίς να λείπει που βρίσκεται το καταφύγιό του, ούτε στη γυναίκα του και στα παιδιά του.

Κι' όμως ο Τουαίν ήταν ένας καλός οικογενειάρχης ή μεγαλύτερή του ευχαρίστηση ήταν όταν βρισκόταν σπίτι του, κοντά στη γυναίκα του και στα τρία του κορίτσια. Αναφέρουν ένα ανέκδοτο, σχετικά με το γάμο του, που τον ζωγραφίζει καλά. Ο Μάρκ Τουαίν ήταν τότε τριάντα ετών. Είχε καθήσει λίγες μέρες σ' ενός φίλου του, που μόλις είχε παντρευτεί, και δέν μπόρεσε να κρύψει το άίσθημά που του προκαλούσε ή διαφορά μεταξύ της ευτυχίας πουχε μπροστά του και της δικής του μοναξιάς. Ο φίλος του συγκινήθηκε μπροστά στη λύπη του Μάρκ Τουαίν και τον έρώτησε γιατί δέν παντρεύτηκε. Ο Τουαίν στάθηκε λίγες στιγμές χωρίς ν' άπαντήσει με τα μάτια καρφωμένα στο χώμα, συλλογιζότανε βαθειά. Τέλος σήκωσε το κεφάλι του και σιγά, με μιά φωνή ταραγμένη, πούδειχνε τη συγκίνησή του:

—Το συλλογίστηκα, είπε. Άγαπώ, λατρεύω, το καλύτερο κορίτσι του κόσμου. Δέν υποθέτω όμως πως θα θελήσει να με πάρει. Δέν νομίζω πως μπορεί να γίνει αυτό. Άλλά κι' αν δέν με θελήσει, θάχω κάμει ό,τι είναι δυνατόν για να γίνω άξιός της.

Το κορίτσι αυτό που τόσο θερμά άγαπούσε ο Μάρκ Τουαίν ήταν ή κόρη του Τζάρβις Λάγγντον και δέν άργησε να γίνει γυναίκα του. Ο Μάρκ Τουαίν διετήρησε σε όλη του τη ζωή τη δύ-

ναμη της νεότητάς του. Κάτου απ' τα κάτωματα μαλλιά του και τα πυκνά φρύδια του, τα μαύρα μάτια του λάμπανε γεμάτα πνεύμα κι' ένθουσιασμό. Στη σκέψη δέν τον έφτασε άλλος στην Άμερική. Τα σπουδαιότερα πρόσωπα έπεζήτησαν τη γνωριμία του. Όταν ο μαρκήσιος Λόρν ήταν διοικητής του Καναδά, ύπερηφανεύοταν για τη φιλία του συγγραφέα, και πολλές φορές ή πριγκήπισσα Λουίζα τον παρέκάλεσε να περάσει λίγες μέρες στην Ότάουα.

Οι θαυμαστές όμως του Μάρκ Τουαίν δέν άνηκαν όλοι στην άριστοκρατία. Όσοι χτυπούσανε την πόρτα του, απ' τον πλουσιώτερο ως τον πτωχότερο, ήταν βέβαιοι πως ο συγγραφέας θα τους δεχότανε με τη μεγαλύτερη έγκαρδιότητα.

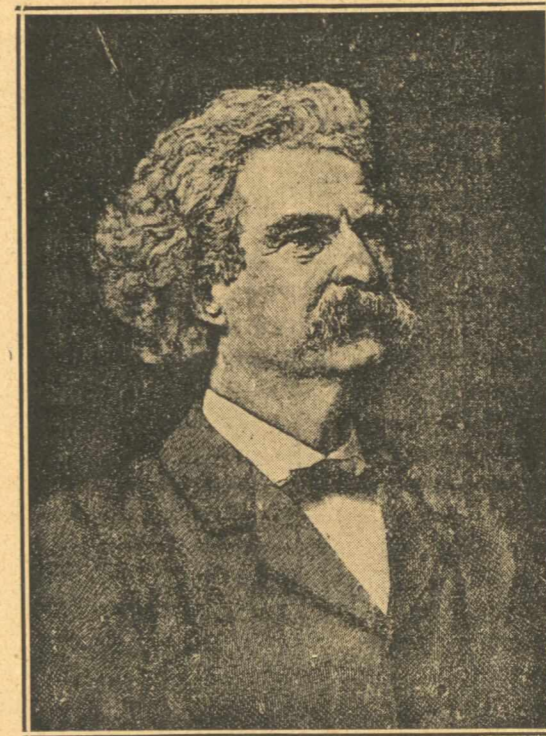
Κάποτε ένας χωρικός χασάπης επισκέφθηκε τον Μάρκ Τουαίν για να του εκφράσει το θαυμασμό του. Άφου συστήθηκαν, ο χασάπης σκύβει σ' αυτή του συνομιλητού του και τον ρωτάει άνήσυχα:

— Μά πέντε μου την αλήθεια! Έσείς είσατε ο άνθρωπος που έγραψε όλ' αυτά τα βιβλία;

— Και βέβαια εγώ είμαι! άπάντησε ο Μάρκ Τουαίν, χωρίς να κρύψει την έκπληξή του για την άπροσδόκητη έρώτηση.

— Έσείς είσατε! Άλήθεια έσείς; Και

βέβαια έσείς είσατε! Βρέ για φαντάσου! Δέν το περίμενα να σας ιδώ ποτέ! Ο Μάρκ Τουαίν ήταν άντιπρόσωπος

Μάρκ Τουαίν

μιάς περίεργης τάξεως που βρισκότανε πρώτα στην Άμερική και που τώρα έσθυσε: ή τάξη των πλανοδίων τυπογράφων. Οι τυπογράφοι αυτοί ήταν συνήθως πολύ ίκανοί εργάτες με άνω-

τέρα μόρφωση, που δέν στοιχειοθετούσαν μιά γραμμή χωρίς να τη διαβάσουν, πράγμα που δέν γίνεται σήμερα. Ήταν ένα είδος φιλοσόφων και μπορούσαν όχι μόνο να στοιχειοθετήσουν μιά εφημερίδα, αλλά και να την συντάξουν. Αυτοί συνήθως έγραφαν τα χρονογραφήματα και τα εύθυμα κομμάτια της εφημερίδας. Άπ' την τάξη αυτή βγήκε εκτός του Μάρκ Τουαίν κι' ο Ουόλτ Χούτμαν.

Ο Μάρκ Τουαίν ήταν ίκανώτατος όμιλητής. Έπανειλημμένως έκαμε τουρνέ, όχι μόνο στην Άμερική και στην Άγγλία, αλλά και στην Ευρώπη. Έμεινε πολύν καιρό στη Γαλλία και στη Γερμανία, και πάντοτε οι διαλέξεις του συνεκέντρωναν το σοβαρότερο κόσμιο.

Θάλεγε κανείς πως τα συχνά αυτά ταξείδια κι' οι διαλέξεις θα παρεμπόδιζαν την συγγραφική του εργασία. Ίσως αυτό να μπορούσε να συμβεί σε άλλον δέν συνέβη όμως και στο Μάρκ Τουαίν. Το 1876 έγραψε ένα βιβλίο που μπορεί να θεωρηθεί πως είναι το άριστούργημά του: είναι οι Περιπέτειες του Τόμ Σώυερ. Έπειτα έξέδωσε τόνα μετά τ' άλλο στα 1880 το Ένας γύρος στο έξωτετικό στα 1884 τις Περιπέτειες του Χάκλεμπερν Φίν στα 1889 το Ένας Ιάγκης στην αυλή του βασι-

ληά Άρθούρου. Κι' ύστερα τον Πρίγκηπα και το Φτωχό, το Πράσι αλ Χαίνι Ουίλσον και τη Ζίν νε Άρκ που εξέδωσε στην άρχή άνώνομα, άργότερα όμως διεξεδίκησε την πατρότητά της.

ΣΤΙΧΟΙ

IV

Στο φώς όταν πρωτάνοιγε τα μάτια ξαφνισμένα,
ποιός έλεγε νά κρύβεται τόση άπονη στην πλάση;
Στην άγωνία μου την κρυφή δέν έχω πλάι κανένα
και σ' όλους την άγάπη μου την είχα εγώ μοιράσει.

Με την πικρία στα χείλη μου και στην καρδιά σε λίγο
θα ξεκινήσω αφήνοντας τον κόσμο το μεγάλο.
μά πόσο, αλήθεια, θάθελα νάχα από δω πριν φύγω
δυο γλυκά λόγια, ένα θεομό δάκρι και τίποτ' άλλο.

V

Άκόμα λίγο κι' οι μορφές οι πύο γλυκειές του κόσμου
θ' αφήσω να μου φύγουνε για πάντα δίχως λύπη
τότε όπως σ' όνειρο κακό θα μείνω μοναχός μου
και δέν θα ξέρω τί ζητώ μήτε και τί μου λείπει.

VI

Κι' όταν θα μ' έχουν βαριθί κι' οι λίγοι που θαρθούνε
σιμά μου, φίλοι προθύμοι να με παρηγορήσουν,
μιά μέρα θα με χάσουνε χωρίς να ξαφνιστούνε
και τέλος γρήγορα πολύ θα μ' άπολημονήσουν.

Ολιμμένη νεότη μου άρρωστη, που δέν ήταν γραφτό
την δόξα σου μες σ' της αυγής το φώς να χαιρετίσω,
τη δόξα που ένοστάλησα ξανά το βράδι αυτό,
ήρθε ο καιρός που πρέπει πιά για πάντα να σ' αφήσω.

Δέν κλαίω που σε χωρίζομαι και μήτε μιά φορά
δέν θα δακρύσω την πικρή στιγμή που θα σε χάσω:
Στη βάρκα που θα καρτερεί πηδώντας έλαφρά,
στην άλλην άκρη άτάραχος της λίμνης θα περάσω.

Ένα νεκροταφείο ζωντανών

ΑΝ ἀποφάσιζε ποτέ κανένας ἀπ' τούς περιφήμους ἀρμόδιους μας νὰ κἀμῃ ἕνα μικρὸ περίπατο ὡς τῆ γειτονική Καλλιθέα, εἴμαστε βέβαιοι πὼς θὰ σκέπαζε τὸ πρόσωπό του ἀπ' τὴ ντροπὴ καὶ θὰ βούλωνε τὸ στόμα του γιὰ πάντα. Ὑπάρχουν ἐκεῖ πέρα μερικὲς χιλιάδες προσφύγων πού ἤρθαν κατὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ στεγασθῆκαν ἀπ' τὸ κράτος, τάχα γιὰ προσωρινά, σὲ κάτι ἐλεεινὲς κατοικίες ἀπερίγραπτης ἀθλιότητος. Οἱ παράγκες αὐτὲς εἶναι κολλημένες ἢ μὴ στὴν ἄλλη, χωρισμένες ἀπὸ μερικὸς στενωτάτους ἀκατάστατους δρόμους, σ' ἕνα ἐντελῶς πρωτότυπο ἀρχιτεκτονικὸ σύνολο. Μέσα σὲ χῶρο πού μόλις θὰ ἐπαρκοῦσε γιὰ ἕνα κοτέτσι στεγάζονται ὀλόκληρες οἰκογένειες πού βολεύουν ὅλες τὲς ἀνάγκες τους μὲ μιὰ κουτσοκάμαρη. Ὅλες οἱ ἀκαθαρσίες, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει πουθενά ὑπόνομος, χύνονται ἔξω στὰ σοκάκια καὶ σχηματίζουν μικρὰ τέλματα μολύνοντας ἀδιόκοπα τὴν ἀτμόσφαιρα. Οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν εἶναι καμωμένες ἀπὸ τοῖγκο ἢ πισσόχαρτο καὶ τὸ πάτωμα ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα. Ἡ ὑγρασία τὸ χειμῶνα κ' ἡ ὑπερβολικὴ ζέστη τὸ καλοκαίρι ἔχουν ἐξαντλήσει τοὺς κατοίκους τοῦ Σκοπευτηρίου — αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ φρικαλέου συνοικισμού — καὶ συντρίβει ὀριστικά τὴν ὑγεία τους. Παρ' ὅλο δὲ τὸν ἰσχυρὸ ὀργανισμό τους πού τὸν ὀφείλουν στὸ ἔξοχο κλίμα τῆς πατρίδας των, οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἔχουν καταντήσει φθισικοὶ κ' οἱ ὑπόλοιποι βρῖσκονται σὲ προφυματικὴ κατάσταση. Ὅσο γιὰ τὰ παιδιά πού γεννιῶνται ἐκεῖ τώρα, ἀρκεῖ νὰ τοὺς ρίξῃ κανεὶς μιὰ ματιὰ γιὰ νὰ πεισθῇ πόσο βᾶσιμοι εἶναι οἱ φόβοι μερικῶν ὡς πρὸς τὸν σωματικὸν ἐκφυλισμὸ τῆς νέας γενεᾶς μας. Κι' ἔτσι λοιπὸν οἱ διάφορες ἀρρώστειες, πρὸ πάντων ὅπως εἶπαμε ἢ φθισίον, βρῖσκουν ἐξαντλημένους ὀργανισμοὺς καὶ πραγματοποιοῦν ἀργὰ τὸ ὀλέθριον ἔργο τους. Καὶ δὲν εἶναι μόνο πού θὰ χασθοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ τὸ νοσογόνο τοῦτο κέντρο κινδυνεύουν νὰ μολυνθοῦν κ' οἱ ἄλλοι ὅσοι ἔρχονται μαζί τους σ' ἐπαφῇ, καὶ τότε τὸ κακὸ μεγαλώνει. Κάθε μέσο γιὰ νὰ φροντίσουν κάπως γιὰ τὴν ὑγεία τους τοὺς λείπει κ' ἀναγκάζονται σχεδὸν ὅλοι νὰ δουλεύουν μὲ τὸ μεροκάματο γιὰ νὰ κερδίζουν τὸ ψωμί τους. Τὸ κράτος καλὰ θάκανε ἀπ' τὴν ἀρχῇ, ἀντὶ νὰ τοὺς δώσει ἀποζημιώσεις σὲ χρῆμα, νὰ τοὺς ἀνεγείρῃ κατοικίες τῆς προκοπῆς, καὶ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσῃ, ὅπως τώρα, στὸ ἔλεος τῆς τύχης καὶ στὴ διάθεση τῶν ἐπιδημιῶν. Ἐπίσης τὰ διάφορα ἐθνικὰ σωματεῖα πού πουλᾶν εὐκόλο πατριωτισμὸ μὲ ἀντικομμουνιστικὲς προκηρῦξεις, ἂν εἶχαν κάποια σοβαρῶτερη συναισθητικὴ τὴν καθήκοντων κάθε πολιτισμένου ἀνθρώπου, θάπρεπε ν' ἀφήσουν τὴν ἀσκόπη αὐτὴ προπαγάνδα τους καὶ νὰ στρέψουν ὅλες τὲς προσπάθειές των στὴ βελτίωση τῆς σημερινῆς κατάντιας τοῦ λαοῦ. Ἐπαναλαμβάνουμε πὼς ἡ ὑπαρξὴ αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου τῶν ζωντανῶν, δὺο βήματα ἔξω ἀπ' τὴν Ἀθῆνα, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ συγκινήσει ἐπιτέλους τοὺς μεγαλόσχιστους ἀρμόδιους καὶ τοὺς πονόψυχους φιλανθρωποὺς μας. Κι' ἀφοῦ δὲν ἔγινε τίποτε ὡς τώρα, εἶναι ἀνάγκη τὸ γρηγορότερο νὰ ληφθῇ κάποια πρόνοια γι' αὐτὰ τὰ δυστυχισμένα πλάσματα πού τοὺς ἦταν γραφτὸ νὰ γνωρίζουν τὰ χειρότερα μαρτύρια στὴ ζοφὴ τους. Ὁ χειμῶνας πλησιάζει καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐπιδέχονται καμμιὰ ἀναβολή.

Ένας λόγος ἀγραμματωσύνης

ΥΠΑΡΧΕΙ, νομίζουμε, κάποιο νομοθέτημα πού προβλέπει ὀρισμένες ποινὲς γιὰ τοὺς γονεῖς πού ἀμελοῦν νὰ στελεχίσουν τὰ παιδιά τους στὸ δημοτικὸ σχολεῖο. Τὸ βέβαιο ὅμως εἶναι πὼς μῆτε ὅλα τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ μας φοιτοῦν στὸ σχολεῖο μῆτε οἱ γονεῖς των τιμωροῦνται. Τί συμβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου; Ὑπάρχουν ἀρκετὲς οἰκογένειες πού ἔχουν ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐργασία τῶν μικρῶν γιὰ νὰ συντηρηθοῦν: πατέρες σακάτηδες μὲ φαμιλία, μητέρες χῆρες μ' ἀνήλικα, παιδιά χωρὶς καμμιὰ προστασία. Μπρὸς στὴν ἀνάγκη τῆς ζωῆς ὁ πόθος γιὰ τὴ μόρφωση ὑποχωρεῖ καὶ κανένα νομοθετικὸ μέτρο δὲν ἰσχύει νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Δὲ μπορεῖς βέβαια νὰ πάρῃς ἀπὸ τ' αὐτὶ νὰ τὸν βάλῃς στὴ φυλακὴ ἕναν πατέρα, γιὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ παιδὶ του στοὺς μαστόρους νὰ δουλέψῃ κ' ὄχι στὸ δάσκαλο νὰ μάθῃ γράμματα. Θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ πὼς ἡ οἰκογένειά του πεινᾷ κ' αὐτὸς δὲν ἐπαρκεῖ νὰ τὴν συντηρήσῃ μὲ τὴν ἐργασίαν του. Ἡ ἀπόκριση αὐτὴ εἶναι τόσο ἀποστομωτικὴ, πού σοῦ κόβει ἀμέσως κάθε διάθεση νὰ συνεχίσῃς τὴ συζήτηση. Ματαιοπονοῦν λοιπὸν οἱ ἐπιθεωρηταὶ κοινοποιώντας στοὺς δασκάλους διαταγὲς σχετικὲς καὶ δὲ φέρνει κανένα ἀποτέλεσμα τὸ Ὑπουργεῖο στέλλοντας αὐστηρὲς ἐγκυκλίους. Ὅσο λίγα κ' ἂν εἶναι αὐτὰ τὰ παιδιά πού τοὺς ἀποκλείεται ἡ στοιχειώδης μόρφωση, ἀποτελοῦν πάντα μιὰ σεβαστὴ μειονότητα πού δὲν ἐπιδέχεται ἐλάττωσιν χωρὶς τὴν ἀλλαγὴ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς. Νὰ λοιπὸν κ' ἕνας λόγος περισσότερος πού συντελεῖ στὴν ἀγραμματοσύνη καὶ πού δὲν ἐπροσέχθη ἀπὸ κανέναν ὡς τὰ τώρα. Τὸν ἀναφέρουμε μονάχα χωρὶς νὰ ὑποδείξουμε τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ λειψῃ, γιὰ τὴν ἔξοχον πρὸς τὰ μένουν ἀνεφάρμοστα, τοῦλάχιστο γι' ἀρκετὸν καιρὸ ἀκόμα.

Οἱ ξένοι καὶ τὰ μνημεῖα μας

ΠΡΕΠΕΙ νᾶρχονται ἀπὸ καμμιὰ φορὰ τὸ χρόνον οἱ ξένοι στὸν τόπο μας γιὰ νὰ μᾶς δίνουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ θαυμάζουμε κ' ἐμεῖς μ' ἐκπληκτὰ μάτια τὲς ἀρχαιοτῆτες πού τὲς ἔχουμε ὀλοένα μπροστὰ μας κ' ἐξακολοθοῦμε νὰ τὲς ἀγνοοῦμε. Ὅποιος ἄλλος λαὸς κ' ἂν βρισκόταν στὴ δική μας τὴ θέσιν, θὰ τὸ θεωροῦσε εὐτυχία του νάχῃ στὴν κατοχὴ του τέτοια ἀπαράμιλλα μνημεῖα θαυμαστῆς τέχνης. Ἰὸ κράτος θὰ προσπαθοῦσε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν φέρῃ σ' ἐπικοινωνίαν μὲ τὸ μεγαλοεργὸ πνεῦμα καὶ νὰ τοῦ ἀναπτύσῃ μὲ τὴ συχνὴ ἐπαφῇ τὸ καλλιτεχνικὸ γούστο. Ἐδῶ ὅμως οἱ ἀρχαιοτῆτες μας βρῖσκονται καλὰ κλεισμένες (ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τοὺς ἀρχαιοκαπήλους) μέσα στὰ μουσεῖα καὶ τὲς περισσότερες φορὲς εἶναι γνωστὲς μονάχα στοὺς φύλακας των, πού μένουν ἀπ' ἀνάγκη οἱ μοναδικοὶ θαυμασταὶ τῆς τέχνης. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖ πού ἡ εἰσοδος ἐπιτρέπεται, αὐτὸ γίνεται μὲ ἀκριβὰ ὀποσδήποτε εἰσιτήρια καὶ σὲ ὀρισμένες ἡμέρες. Μ' αὐτὲς τὲς διατυπώσεις φυσικὸ εἶναι νὰ τηροῦμε τὴν ἀνάλογη ἀπόστασιν ἀπ' τὰ μνημεῖα καὶ νὰ τὰς θαυμάζουμε διὰ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν. Ἀρκετοὶ μάλιστα ἔχουν φτάσει στὸ σημεῖο νὰ τὰ θεωροῦν ἀποκλειστικὰ ὡς μέσον προσελκύσεως περιηγητῶν καὶ ἐκμεταλλεύσεως. Αὐτὴ ἡ κουτοπόνηρη ὁμως ἀντίληψη ἀντὶ νὰ μᾶς ὀφελῆσῃ μᾶς βλάπτει ὅσο δὲ φανταζόμαστε. Γιὰ τὴν

ἀπ' τὸ λαὸ μας λείπει καὶ τὸ στοιχειῶδες γούστο πού εἶναι ἕνο δείγμα προόδου σὲ κάθε πολιτισμένη χώρα. Κι' ἔτσι ἡ αἰσθητικὴ πού ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ κοινὸ κτῆμα ὅλων μας μὲ τέτοια ἀριστουργηματικὰ πρότυπα μπροστὰ μας, κατάντησε νὰ μείνῃ ἀποκλειστικὸ προνόμιον ἐνὸς - δυὸ σπουδαίων τεχνοκρῖτων πού τὴν παπαγαλίζουν ἀπὸ ξένα βιβλία.

Ὁ ἐφιάλτης τοῦ αἴρασε

ΕΜΠΗΚΕ λοιπὸν ὁ Σεπτέμβριος κ' ὁ δάγκειος ἀκόμη νὰ κἀμῃ τὴν ἐμφάνισίν του. Οἱ ἀπαισιόδοξοι πού μᾶς εἶχαν κατατρομάξει μὲ τὲς φοβερὲς προγνώσεις τῶν ἀποδείχθηκαν, ἀκόμη μιὰ φορὰ, κακοὶ προφήται. Τὸ καλοκαίρι πέρασε ἡσυχα καὶ ἐλάχιστα κρούσματα ἀσθενειῶν ἐσημειώθηκαν. Πού τολμοῦσε ὅμως νὰ φανῇ ἐπιδημία στὴν Ἀθῆνα φέτος, μὲ τὰ δραστήρια μέτρα πού εἶχαν λάβῃ σχετικὰ αὐτοὶ οἱ δαιμονισμένοι μας ἀρμόδιοι; Ὅλη ἡ προσοχὴ τους ἐστράφη πρὸς τὸ ζήτημα τῆς καθαριότητος κ' ἡ πρωτεύουσα ἀστράφη μὲ μιὰς ἀπὸ τὴν πᾶστρα. Γιὰ νὰ σοβαρολογήσουμε ὅμως λιγάκι, φαίνεται πὼς ὁ Θεὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀφάνταστα πολυεὐσπλαγχνος. Γιὰτὶ πού θὰ βρῖσκαμε φέτος τὰ ἑκατομμύρια πού θὰ χρειάζονταν οἱ ξένοι ὑγειονόμοι γιὰ τὲς σοφὲς συμβουλές των; Ἡ μήπως θὰ τὰ ἐξοικονομούσαμε ἀπ' τὴν περικοπὴ τῆς συντάξεως τῶν ἀδελφῶν τοῦ Παπαδιαμάντη;

Ἡ θεατρικὴ μας παραγωγή

ΤΟ φετεινὸ καλοκαίρι πού μᾶς ἀφήνει δὲν εἶχε μόνο ζέστες, ἀλλὰ καὶ ἀφθονία θεατρικῶν ἔργων. Ἐκτὸς τῶν παλαιῶν πού μᾶς ἦσαν ἀρκετοὶ παρουσιάσθηκε πλῆθος νέων πού δὲν τοὺς ὑποψιαζόμαστε καν ὡς τώρα. Οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τὴν καλὴ διάθεσιν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴ φτώχῃ μας τέχνη κ' ἀφοῦ δὲ θάδιναν σὲ κανένα λογαριασμὸ πῆραν κ' ἔγραψαν δράματα, κωμωδίες, μονολόγους μὲ τὸ σωρὸ. Ὅσο γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὸ, ἀφοῦ ὁ κόσμος εὐθύμησε μαζί τους ἀρκετὰ, ἀδιάφορο γιὰ ποῖο λόγο. Τὸ ζήτημα ἦταν νὰ προξενήσουν ἐντύπωση, κ' αὐτὸ μὲ λίγη προσπάθεια κατορθώθηκε. Ἄς φωνάζουν λοιπὸν ὅσο θέλουν αὐτοὶ οἱ γκρινιάρηδες οἱ κριτικοὶ πού τὰ βρῖσκουν ὅλα ψεύτικα κ' ἀνάξια προσοχῆς, κ' ἔχουν μανία νὰ καταπνίγουν κάθε «ἐυγενικιά» πνευματικὴ δημιουργία. Μήπως αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸ κοινὸν πού παρακολουθεῖ τὲς παραστάσεις τῶν λαμπρῶν μας συγγραφέων;

Ἡ ἀρόδος τῆς ἀεροαγοῆς

ΟΣΟΙ παρευρέθησαν στὴν πτήσιν τῶν γαλλικῶν ἀεροπλάνων πού μᾶς ἐπεσκέφθησαν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὀμολογοῦν πὼς οἱ ξένοι ἀεροπόροι ἔκαμαν ἀληθινὰ θαύματα. Ἦταν τόσο μεγάλη ἡ τόλμη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού διεκινδύνευσαν τὴ ζωὴ τους σὲ ἀπίστευτης εὐστροφίας ἐλιγμούς, ὥστε προκαλοῦσε τὸ γενικὸ θαυμασμὸ τῶν παρισταμένων. Ἡ ἐπίδειξη ὅμως αὐτὴ συνετέλεσε καὶ σὲ κάτι ἄλλο, στὴν προοικειώσιν τῶν διζῶν μας μὲ τὸ ἀεροπλάνο πού θεωρεῖται συνήθως ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐπικίνδυνα μεταφορικὰ μέσα καὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ λαὸ μας μὲ ἄκρο φόβο. Θάρθῃ καιρὸς πού ἡ συγγενικὴν θὰ ἐκτελήται κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ ἀεροπλάνο καὶ θὰ διασχίζουμε τὲς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τοῦ αἴρος μὲ τὸ ἴδιο αἰσθημα τῆς ἀσφαλείας, ὅπως ὅταν παίρνομε σήμερα τ' αὐτοκίνητο ἢ μπαίνουμε στὸ βατόρι. Κι' αὐτὸ γίνεται πάντοτε μὲ κάθε καινούργια ἐφεύρεση. Στὴν ἀρχῇ ὁ ἀνθρώπος τρομάζει κ' ἔπειτα ἀρχίζει σιγά - σιγά νὰ συνηθίζῃ ὥσπου νὰ βαρεθῇ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὲς αἰώνιες ἀναζητήσεις του. Παρατηρήσαμε ὅμως ὅτι μπροστὰ στοὺς ἄθλους τῶν ξένων ἀεροπόρων λησμονηθῆκαν οἱ δικοὶ μας πού δὲν εἶναι κ' αὐτοὶ ἄξιοι περιφρόνησεως. Τὰ τελευταῖα ἀεροπορικὰ δυστυχήματὰ μας συνετέλεσαν βέβαια στὴ δημιουργία μιᾶς ὄχι καλῆς ἐντυπώσεως γιὰ τοὺς ἀεροπόρους μας. Πρέπει ὅμως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς πού

ἀπεκτίσαμε κ' ἐμεῖς ἀεροπλάνο καὶ ὅτι τὰ δικὰ μας δὲ μποροῦν νὰ παραβληθοῦν κατὰ τὴν τεχνικὴ κατασκευὴ μὲ τὰ τελειοποιημένα ξένα. Οἱ ἀεροπόροι μας ὡστόσο ἀξίζουν κάθε συμπάθεια τοῦ κοινῆ καὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ψυχραίνεται ὁ ζῆλος τῶν μὲ τὰ πικρὰ καὶ ἐπιπόλαια σχόλια μερικῶν ἀνυπομόνων κριτῶν.

Γράμματα εἰς τὴν διεύθυνσιν

Ἐπιτροπὴ τουρισμοῦ

Κύριε Διευθυντά,

Αἱ ἀρμόδιοι ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν διαβατηρίων εἰς ΠΕΙΡΑΙΑ ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐφαρμόζουν νέον μέτρον ἐπὶ τῶν διαβατηρίων τῶν ἀφικνουμένων ξένων εἰς ΠΕΙΡΑΙΑ καὶ οἱ ὁποῖοι ξένοι ἐπιθυμοῦν ὡς συνήθως νὰ ἐπιχειροῦν μικρὰν ἐκδρομὴν εἰς ΑΘΗΝΑΣ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιοτήτων κατὰ τὴν ὀλιγόωρον διαμονὴν εἰς τὸν λιμένα ΠΕΙΡΑΙΩΣ τῶν ἀτμοπλοίων μὲ τὰ ὁποῖα ταξειδεύουν καὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαιτουμένην ἑλληνικὴν προξενικὴν θεωρήσιν ἐπὶ τῶν διαβατηρίων των πρὸς ἀποβίβασιν.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ θεωρήσιν τῶν διαβατηρίων τῶν ξένων τούτων ἐγένετο παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐν τῇ ἀφίξει των ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἐπλήρωσεν διὰ τὴν θεωρήσιν ταύτην ἐν ἀμερικανικῶν δολλάρων (διότι, ὡς ἄνω ἐξηγοῦμεν, ἡ θεωρήσιν αὕτη θεωρεῖται ὡς τράνσιτο).

Ἢδη διὰ τὴν ἴδιαν θεωρήσιν ἐπὶ τῶν ρηθέντων διαβατηρίων ζητοῦσιν αἱ ρηθείσαι ἀρχαὶ ἀπὸ τοῦς Ἀμερικανοῦς ξένους 11 1/2 ἀμερικανικὰ δολλάρια καὶ ἀνάλογον ποσὸν ἀπὸ τοῦς ξένους τῶν ἄλλων ἐθνικότητων, καὶ τὸ ὅποιον ποσὸν βεβαίως τὸ εὐρίσκουν ὑπέροχον νὰ πληρώσουν διὰ τὴν ὀλιγόωρον διαμονὴν των εἰς ΑΘΗΝΑΣ καὶ συνεπῶς προτιμῶσι νὰ μένωσιν ἐπὶ τῶν ἀτμοπλοίων των, οὗτο δὲ ζημιούνται πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ἦτοι λεμβοῦχοι, αὐτοκίνητισταί, ξενοδοχοί, διάφοροι καταστηματαρχαί, παρὰ τῶν ὁποίων συνήθως οἱ ξένοι ἀγοράζουσι μικροεπιτήμια, φωτογραφίας, ζημιούται δὲ καὶ τὸ ἴδιον Κράτος, διότι μὴ ἀποβιβαζομένων τῶν ξένων δὲν εἰσπράττει οὔτε τὸ ἐν δολλάρων, τὸ ὅποιον εἰσπράττει πρῶτερον ἀπὸ τὴν ῥηθείσαν θεωρήσιν (τράνσιτο) τῶν διαβατηρίων των.

Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα Κράτη οἱ ταξιδιωταί, οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποβιβασθῶσι καὶ νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ ἀξιοπεριεργα τῶν τόπων αὐτῶν κατὰ τὴν ὀλιγόωρον διαμονὴν τῶν ἀτμοπλοίων των, ἀποβιβάζονται ἐλευθέρως χωρὶς νὰ ζητῆται παρ' αὐτῶν νὰ ἔχωσι θεωρήσιν ἐπὶ τῶν διαβατηρίων των.

Τὸ ἀνωτέρω νέον μέτρον τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν εἰς ΠΕΙΡΑΙΑ πρὸς εἰσπραξίν δολλαρίων 11 1/2 διὰ τὴν θεωρήσιν τῶν διαβατηρίων (τράνσιτο) μεγάλως παραυλῆει τὴν κυκλοφορίαν τῶν ξένων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπιφέρει μεγάλας ζημίας.

Μετὰ τιμῆς

Χ.

Ἡ εἰκόνα τοῦ Ἐξωφύλλου

Ἡ εἰκόνα τοῦ Ἐξωφύλλου εἶναι ἔργο τοῦ Γερμανοῦ ζωγράφου. E. Stenberg, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς δυνατώτερος ἀντιπροσώπους τῆς ἐμπρεσιονιστικῆς σχολῆς. Οἱ ἀντιθέσεις τῶν χρωμάτων καὶ τὰ παιγνίδια τοῦ φωτὸς ὑπῆρξαν πάντοτε προσηρῆ μὲσα ἐκφράσεως στὸν Stenberg. Στὴ Γερμανία εἶχε ἀρκετοὺς μιμητὰς ἐκεῖ ὅμως πού τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ζωγραφικῆς εἶχε περισσότερὰ ἐπίδραση, εἶναι ἡ προπολεμικὴ Πετρούπολις ὅπου ὀρισμένοι καλλιτεχνικοὶ κύκλοι ἐφθασαν σὲ ὑπερβολὲς ἐξ ἀφορμῆς ὑπερχρησιμοποιήσεως τῶν διαφόρων ἐφέ τοῦ φωτὸς.

A. STRINDBERG

ΡΕΜΒΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ

Πάει χρόνος από τότε πού για πρώτη φορά επισκέφτηκα ένα πρωϊ τὸ νεκροταφείο Μομπάρνας. Είδα τὰ φύλλα τῆς λεύκας καὶ τῆς τιλλιᾶς νὰ πέφτουν, τὰ ξανάδα ἀργότερα νὰ σκεπάζουν πάλι τὰ δέντρα· είδα τὰ τριαντάφυλλα ν' ἀνθίζουν πάνου στὸν τάφο τοῦ Théodore de Banville· ἄκουσα τὰ κοτσύφια νὰ τραγουδᾶνε τὸ γοητευτικὸ τραγούδι τους κάτω ἀπ' τὰ κυπαρίσσια, κι εἶδα τὰ περιστέρια νὰ ζευγαρώνονται πάνου ἀπ' τοὺς τάφους.

Τώρα οἱ τιλλιᾶς κιτρινίζουν, τὰ τριαντάφυλλα μαραίνονται καὶ τὰ κοτσύφια δὲν τραγουδᾶνε πιά· βγάνουνε μόνο μιὰ στριγγιὰ φωνή, σὰ θυμῶνται τοὺς ἀνοιξιὰτικους ἔρωτες τους πού θὰ ξαναγυρίσουν τοῦ χρόνου. Καὶ τὸ μελαγχολικὸ χινόπωρο, κι ὁ λασπερὸς χειμῶνας, φτάνουνε γιὰ νὰ διαβοῦνε πάλι.

* *

Τίποτα καινούργιο στὸν τόπο αὐτὸν τῶν νεκρῶν· ὅλες οἱ μέρες εἶναι ἴδιες καὶ μόνο τὰ πουλιὰ ταράζουνε τὴ γαλήνη του. Ἐνα ἀνθισμένο νησι στὴ μέση τῆς θάλασσας· ἀπὸ μακρὰ ἀκούγεται τὸ μουγκρητὸ τῶν κυμάτων. Τὸ νησι τῶν Μακάρων, σὰν τεράστιο λειβάδι, ὅπου τὰ παιδιά μαζέψανε λουλούδια καὶ παιχνίδια, καὶ πλέξανε στεφάνια μὲ τὰ μαργαριτάρια τῆς ἀκρογιαλιᾶς· ἀνάψανε λαμπάδες καὶ τὶς στολίσανε μὲ κορδέλλες, μὲ μικροπράγματα... Μὰ τὰ παιδιά φύγανε, καὶ τὸ λειβάδι εἶν' ἔρημο...

* *

Θάθελα νὰ ξαναγίνω θεῆκος, μὰ δὲν μπορῶ, γιατί γυρεύω θαύματα. Κι ὅμως λίγὸ ἔλειψε νὰ γίνω, πᾶνε λίγες μέρες. Κόντευε νὰ ξεσπάσει θύελλα· τὰ σύννεφα σωριαζόντουσαν

τῶνα πάνου στ' ἄλλο· τὰ κυπαρίσσια κουνάγανε ἀπειλητικὰ τὶς κορφές τους· τὰ περιστέρια ζευγαρωνόντουσαν πάνου σ' ἕναν πέτρινο σταυρὸ· οἱ νεκροὶ βγάνανε μιὰ μυρουδιά σὰ θειάφι, κι οἱ ἀναθυμιάσεις μὲ κάνανε νὰ αἰσθάνουμαι τὴ γεύση τοῦ χαλκοῦ.

Τὰ σύννεφα ἦταν στὴν ἀρχὴ ὀριζόντια, σὰν τὸ λιοντάρι τοῦ Μοτλφόρ, κι ὕστερα ἀνωρθωθῆκαν ἀξαφνα, σὰ νὰ σηκώθηκε τὸ ζῶο σὰ πισινὰ του πόδια κι ἤρθανε ἴσια. Δὲν ξανάδα τέτοια σύννεφα ἄλλου· μόνο στοὺς πίνακες πού παριστάνουνε τὴν τελευταία κρίση. Τώρα τὰ μαῦρα σχέδια ἐνώνονται, κι ὁ οὐρανὸς ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ πίνακα τοῦ Μωϋσῆ, ἐνὸς πίνακα τεράστιου καὶ κακοσχεδιασμένου. Καὶ πάνου στὴ μαύρη αὐτὴ πλάκα, ἡ ἀστραπὴ σκίζοντας τὸ στερέωμα χαράζει, καθαρά, δυνατὰ μιὰ μονοκοτυλιά: Γιαχβέ, δηλαδή: Θεὲ τῆς ἐκδικήσεως!

* *

Ξανάρθε τὸ χινόπωρο. Κιτρινίζουν οἱ τιλλιᾶς καὶ πέφτουνε τὰ φύλλα τους· ἀγγίζουμε τὴ γῆ μ' ἕνα ἀλαφρὸ καὶ γερὸ χτύπημα, καὶ τρίζουνε κάτω ἀπ' τὰ παπούτσια μου σὰν περπατῶ.

Πάνου ἀπ' τὸ κεφάλι μου, ψηλά, ἀγγίζοντας τὰ σύννεφα, παράξενοι κι ὅμως γνώριμοί μου ἦχοι, πού μοιάζουνε μὲ βούκινο, ἀκούγονται λυπηροί, λαχανιασμένοι, καὶ μοῦ θυμίζουμε ἕνα παλιὸ σονηδικὸ τραγούδι, χαριτωμένο σὰν παιδικὸ παραμῦθι:

*Παίζει ἡ τιλλιὰ μου;
Τραγουδάει τ' ἀηδὸνι μου;
Κλαίει τὸ χορσιὰκι μου;
Χαίρεται ὁ ἀντρας μου;*

*Ἄν παίζει πιὶ ἡ τιλλιὰ σου.
Ἄν τραγουδάει τ' ἀηδὸνι σου.
Μέγα καὶ νύχτα κλαίει τὸ χορσιὰκι σου.
Κι ὁ ἀντρας σου δὲ χαίρεται
[ποτέ, ποτέ.]*

Εἶν' οἱ ἀγριόχηνες πούρχονται ἀπ' τὸ βορῆα καὶ μὲ χαιρετοῦν στὸ διάβα τους, πηγαίνοντας σὲ ζεστότερα μέρη, σὲ πλατύτερους οὐρανοὺς.

Ἄλλὰ γιατί, τόσα ἀνθη στοὺς τάφους; Τὰ ἀνθη, ζωντανοὶ νεκροί, πού ζοῦνε χωρὶς νὰ κουνιῶνται, πού δὲν ἀντιστέκονται στὶς ἐπιθέσεις, πού προτιμοῦν ν' ἀδικιοῦνται παρὰ ν' ἀδικιοῦν, πού συμβολίζουν τὸν ἔρωτα, πολυλαπλασιάζονται δίχως πάλι· καὶ πεθαίνουνε δίχως παράπονο. Ἀνώτερα ὄντα, πού πραγματοποίησαν τὸ ὄνειρο τοῦ Βούδα, πού δὲν ἐπιθυμοῦν τίποτα, πού ὑπομένουν ὅλα.

Αὐτὸς ἴσως νᾶν' ὁ λόγος, πού οἱ σοφοὶ Ἴνδοι μιμοῦνται τὴν παιθητικὴ ὑπαρξὴ τοῦ φυτοῦ καὶ δὲν ἔρχονται σὲ συνάφεια μὲ τὸν ἔξωτερικὸ κόσμον οὔτε μὲ μιὰ ματιά, οὔτε μ' ἕνα νεῦμα, οὔτε μὲ μιὰ λέξη.

Κάποτε ἕνα παιδί μὲ ρωτοῦσε: Γιατί τὰ λουλούδια, πού'ναι τόσο ὁμορφα, νὰ μὴν τραγουδᾶνε σὰν τὰ πουλιὰ;

— Τραγουδᾶνε, τοῦ ἀπάντησα, μὰ δὲν ξερούμε νὰ τ' ἀκούσουμε.

* *

Θυμοῦμαι τὴν προτομὴ τοῦ Μπουλαί. Δὲ μοιάζει μὲ τίμο λαμπρὸν ἄνθρωπο· ἔχει μύτη σατύρου, στόμα μάγισσας, ὕφος πονηροῦ χωριάτη.

Καὶ ξαναφέρνω στὸ νοῦ μου τὴν εἰκόνα τῶν μεγαλυτέρων κεφαλιῶν τοῦ καιροῦ μας: ὁ Λαοβίνος μοιάζει μὲ οὐραγοτάγκο· ὁ Ντισσογιέβσκυ εἶναι σὰν ἰσοβίτης· ὁ Τολστόϊ σὰ ληστής· ὁ Ταϊν σὰν τραπέζιτης... ἀλλὰ φτάνει!

Ἐνας ρωμαϊκὸς μῦθος λέει πὼς ἡ ὁμορφιά τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἀφταστη, ἀλλὰ πὼς ἅμα θύμωνε γινόταν ἀσκημὸς, ἀπαίσιος, σὰν κτήνος.

Ὁ Σωκράτης μὲ ὕφος σατύρου, μὲ πρόσωπο πούβλεπες ζωγραφισμένα πάνου του ὅλα τὰ βίτσια, ὅλα τὰ ἐγκλήματα, ἔζησε σὰν ἅγιος καὶ πέθανε σὰν ἥρωας.

Σήμερα βρέθηκα μπροστὰ σ' ἕναν τάφο, πού δὲν ξανάδα τὸν ὅμοιο του. Ὁνειρο καλλιτέχνη, δραματισμὸς ποιητῆ, ἡ μᾶλλον μισοξεχασμένη ἀνάμνηση πού τὴν ξαναζωντάνεψαν τὰ δάκρυα τῆς πίκρας. Εἶν' ἕνα παιδί ἔξη χρόνων, ἀνάγλυφο σὲ χρυσοῦ φόντο, πού τὸ ὀδηγεῖ ἕνας ἄγγελος πάνου ἀπ' τὰ σύννεφα, κατὰ τὸν οὐρανόν.

Καμμιά ἀντανάκλαση τοῦ τύπου τοῦ ἐγκληματία πάνου στὸ παιδιάτικο αὐτὸ πρόσωπο, γαλήνιο, μ' ὀλάνοιχτα μάτια, φτιασμένα γιὰ νὰ ἀχτινοβολοῦνε τὴν ὁμορφιά, τὴν καλωσύνη, κι ὄχι γιὰ νὰ κυττᾶνε τὸν κόσμον αὐτό· μιὰ μικρὴ μύτη, πλακωτὴ, σὰν ἕνα στολίδι μὲ τὰ δυὸ κογχοειδῆ ρουθούνια της, πάνου ἀπὸ ἕνα στόμα σὲ σχῆμα καρδιάς, δὲν εἶναι φτιασμένη γιὰ νὰ μυρίζεται τὴ λεῖα, οὔτε γιὰ νὰ μυρίζει τὶς ὁμορφες ἢ τὶς ἀσκημες μυρουδιές· δὲν εἶν' ἀκόμα ὄργανο: ἡ ὁμορφιά γιὰ τὴν ὁμορφιά.

Εἶν' τὸ παιδί πρὶν ἀλλάξει τὰ δόντια του, ὅταν αὐτὰ εἶναι μικρὰ μαργαριτάρια πού μόνη χρησιμότητα ἔχουν νὰ στολίζουν τὸ γέλιο.

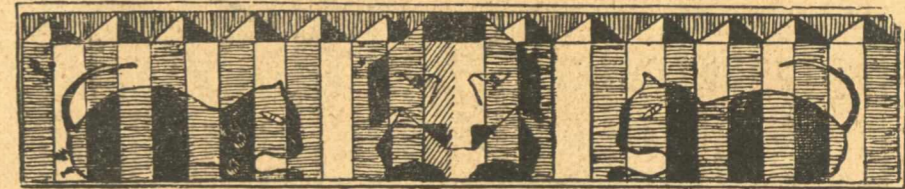
Κι ὅμως τὸ παιδί αὐτὸ εἶναι ἀπόγονος μαίμουσ! Ἄλλὰ πάλι ὁ γέρος μὲ τὶς τρίχες του, μὲ τὶς ζάρες του, μὲ τὰ σκυλόδοντά του, μὲ τὴν καμπούρα του, μὲ τὰ λυγισμένα γόνατά του πλησιάζει τὴ μαίμουσ, ἐκτὸς ἂν τὸ ἔξωτερικὸ εἶναι μιὰ μάσκα.

Νὰ ὑπῆρξε ποτὲ τάχα ὁ χρυσοῦς αἰῶνας τοῦ Κρόνου; Μὴ τυχὸν εἶμαστε ἐκαφυλισμένοι ἀπόγονοι τῶν εὐτυχισμένων αὐτῶν προγόνων, πού δὲν μποροῦμε νὰ ξεχάσουμε ποτέ μας; Μήπως εἶν' ἡ χαμένη εὐτυχία πού κἀνὸ τὸ παιδί τὰ κλαίει, ὅταν φτάνει στὸν κόσμον καὶ βλέπει ὅλα ξένα;

Γιατί νὰ διηγοῦνται στὰ παιδιά ψεύτικες ἱστορίες γι' ἀνύπαρκτες χῶρες, γιὰ δράκους, γιὰ καλλικαντζάρους, χωρὶς νὰ τοὺς λέν πὼς αὐτὸ εἶναι ψέμα; Γιατί νὰ ὑπάρχουν παιχνίδια πού παρασταίνουν διαβόλους, ἀγγέλους, προκατακλυσμαῖα ζῶα, παραμορφωμένα φυτὰ, πράγματα πού δὲν ὑπάρχουν;

Ἡ ἐπιστήμη θ' ἀπαντοῦσε, ἂν ἦταν εἰλικρινής: γιὰ νὰ ξαναπεράσει τὸ παιδί τὴ φυλογονία του, δηλαδή νὰ ἐπαναλάβει τοὺς περασμένους σταθμούς, ὅπως πέρασε πρὶν γεννηθεῖ ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐξέλιξης.

Μετάφραση ΣΤΑΘΗ ΦΕΡΕΝΤΙΝΟΥ

ΤΑΞΕΙΔΙΑ

ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

I. Ἡ γιορτὴ τῶν λουλουδιῶν τῆς κερασιᾶς

Ἀϊκώτερη γιορτὴ ἀπ' τὴν Σακουρα — ο — κί, τὴ γιορτὴ τῶν λουλουδιῶν τῆς κερασιᾶς, δὲν ὑπάρχει στὴν Ἰαπωνία. Οἱ γιαιπωνέζοι γιορτάζουν τὸ εὐπνημα τῆς φύσης πού βγαίνει ἀπ' τὴ χειμωνιάτικη νάρκη της.

Στὸ Σανρούμι δίνουνε στοὺς πελάτες ἕνα ποτὸ φτιασμένο ἀπὸ ξερὰ κι ἀλατισμένα φύλλα κερασιᾶς καὶ μικρὰ γλυκὰ πού μοιάζουνε μὲ τ' ἀνθη τοῦ δέντρου. Ἐνα μέρος τῶν γλυκῶν τὸ παίρνει μαζὺ τοῦ πελάτης, γιὰ ἀνάμνηση τῆς γιορτῆς.

Στὸ Κιότο στρώνουνε μιὰ μεγάλη αἶθουσα μὲ πολλὰ φαθιά. Ἐκεῖ μέσα μαζεῦνται καμμιά πενηταριά μουζικάντηδες, ντυμένοι μὲ τὶς λαμπρότερές τους φορεσιές. Ὅταν ἔρθουν οἱ καλεσμένοι, παρουσιάζεται μιὰ Γκέϊσσα, παίρνει σκόνη ἀπὸ φύλλα τσαγιού καὶ τὴν ἀνακατώνει μὲ νερὸ ὡς πού τὸ ποτὸ νὰ γίνε σὰν ἀφρός. Δίνουν τότε σὲ κάθε καλεσμένο ἕνα φυτιζάνι ἀπ' τὸ τσάϊ αὐτὸ καὶ δυὸ γλυκὰ. Αὐτοὶ θὰ φᾶνε τῶνα καὶ θὰ πάρουνε τᾶλλον μαζὺ τους.

Ἐπειτα οἱ χορευτρίες παίζουν μιὰ παντομίμα, πού παριστάνει τὶς τέσσερες ἐποχές. Πρῶτα ἐρχεται ἡ ἀνοιξη: οἱ χορευτρίες βαστᾶνε στὰ χέρια τους ἀνθισμένα κλαριά κι ἄμπρέλλες στολισμένες μὲ φυσικὰ καὶ ψεύτικα λουλούδια. Ἐπειτα ἐρχεται τὸ καλοκαίρι, καὶ τὰ ἐμβλήματα του ἀντικαθιστοῦν τὰ ἐμβλήματα τῆς ἀνοιξῆς. Ἀκολουθεῖ τὸ φθινόπωρο: τὰ κλαριά εἶναι φορτωμένα μὲ φρούτα καὶ τὰ φύλλα ἔχουν τὸ χλωμὸ φθινοπωρινὸ χρῶμα τους. Τέλος φτάνει κι ὁ χειμῶνας πού παριστάνεται ἀπὸ ἕνα ἄσπρο χιονισμένο τοπίο: οἱ χοροὶ γίνονται πὸ βραδεῖς γιὰ νὰ σταματήσουν στὸ τέλος σιγά-σιγά, δεχόμενος ἔτσι τὴ νάρκη τῆς φύσεως.

II. Ἡ στίξη στὴν Ἰαπωνία

Ἄλλοτε, στὴν Ἰαπωνία ἡ στίξη ἦταν πολὺ πὸ διαδεδομένη ἀπ' ὅτι εἶναι σήμερα. Τὸ 1868 ὅμως ὁ μικάδὸ τὴν ἀπηγόρευσε, γιατί τὴν ἐθεώρησε ἀνάξια γιὰ ἕναν πολιτισμένο λαόν. Οἱ ξένοι ὅμως ἐξάνεστησαν ἐκνεύοντες τῆς ἀπαγορεύσεως· δυὸ ἄγγλοι πρίγκηποι ἐστίχθησαν γιὰ νὰ δώσουν τὸ παράδειγμα στοὺς γιαιπωνέζους, κι ἔτσι τὸ ἔθιμο ἐσώθηκε ἀπ' τὴν τελεία ἐξαφάνιση πού τὸ ἀπειλοῦσε.

Ἡ τεχνικὴ τῆς στίξεως στὴν Ἰαπωνία

μοιάζει πολὺ μὲ τὴν τεχνικὴ πού ἀκολουθοῦσαν ἄλλοτε στὶς Ἰνδίες, στὶς νήσους τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ ἰδίως στὴ Νέα Ζηλανδία. Ἐκεῖ ὅλος ὁ κόσμος στίξεται. Τὰ παιδιά στίξονται ἅμα φτάσουν στὴν ἐφηβικὴ ἥλικία καὶ πρέπει νὰ δεῖξουν θάρρος καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς στίξεως, γιατί ὅποιος δείχνει θάρρος τιμᾶται καὶ θεωρεῖται γενναῖος πολεμιστῆς, ἐνῶ ἐκείνος πού δείχνει πὼς πονᾶει θεωρεῖται δειλός.

Ἐνας ἄγγλος ὑπολοχαγός, πού ἐστίχθηκε σ' ἕνα ταξεῖδι πούκαμε στὴν Ἰαπωνία, περιγράφει μ' ἐξαιρετικὸ ἐνθουσιασμὸ τὴ μέθοδο πού γρηγοροῦσιν στὴ χώρα αὐτὴ.

Στὴν ἀρχὴ ξαπλώνουν προύμηττα ἐκείνον πού πρόκειται νὰ στίχθεῖ, καὶ βάνουν μαξιλάρια κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι του· ὕστερα τοῦ βγάνουν τὰ ροῦχα του. Τότε ἕνας ζωγράφος ζωγραφίζει μ' ἕνα κοινὸ πινέλο τὸ σχέδιον πού πρόκειται νὰ χαραχθεῖ. Ὑστερα ἕνας ἄλλος τεχνίτης ἐκτελεῖ τὴ στίξη. Ἡ στίξη γίνεται μ' ἕνα ἐργαλεῖο πούχει στὴν ἀκρὴ του τέσσερες, ὀχτὸ ἢ δώδεκα βελόνες, δεμένες σφιχτά.

Ὁ τεχνίτης βουτάει τὸ ἐργαλεῖο του στὴ σινικὴ μελάνη, τὸ βυθίζει γρήγορα στὸ χέρι, σκουπίζει τὸ αἷμα μὲ χαρτί φτιασμένο ἀπὸ ρύζι, κι ὅλ' αὐτὰ μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα. Ὁ πόνος ὅμως εἶναι ἐξαιρετικὰ ζωηρός. Ὅταν τελειώσει ὅλη ἡ ἐργασία, τὸ αἷμα τρέχει ποτάμι ἀπ' τὸ χέρι. Καμμιά δεκαπενταριά μέρες, ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ κουνήσει τὸ χέρι του πού'ναι φλογισμένο· ὕστερα τὸ δέρμα ἐσφυοδίζεται καὶ τὸ σχέδιον φαίνεται ζωηρὸ καὶ ἀκριβές, σὰν νὰ ἦταν καμωμένο μὲ πινέλο.

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ δεκατρία χρόνια ὁ ὑπολοχαγὸς πού τὰ διηγᾶται αὐτὰ εἶδε τὴ θαυμάσια αὐτὴ στίξη νὰ ἐσθωριάζει, εἶπε σὲ ὅσους τὸν ρώτησαν πὼς ἂν μποροῦσε νὰ ξαναβρεῖ τὸν ἴδιον τεχνίτη, δὲ θὰ δίσταζε νὰ ξαναβουσταῖ ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς φρικτοὺς πόνους τῆς στίξεως. «Τὰ χέρια μου, εἶπε, εἶναι τὰ περιεργότερα δείγματα Ἰαπωνικῆς τέχνης πούφερα ἀπ' τὸ ταξεῖδι μου».

Τὸ ἔθιμο τῆς στίξεως εἶχε λάθει καὶ στὸν τόπο μας ἐντυπία τὴ διάδοσιν, τὰ παλαιότερα ἰδίως χρόνια, μεταξὺ τῶν φυλακισμένων. Κάθε καλληκαρὸς θεωροῦσε ὑποχρέωσή του νὰ στολίσῃ τὸ κορμὶ του μὲ δράκοντες, γοργόνες καὶ ἄλλα τέρατα σὲ φανταστικὰ ἀλλόκοτα σχήματα. Ἡ περιεργὴ ὅμως αὐτὴ εἰκονογράφηση, πού ἄλλοτε ἐπιβαλλόταν στὴν κοινὴ ἐκτίμηση, σήμερα περιήλθε σὲ ἀχρηστία σχεδὸν κι' ἔμεινε σὰ μιὰ μακρινὴ ὄρατα ἀνάμνηση.

STEFAN ZWEIG

Η ΣΤΙΓΜΗ ΤΟΥ ΒΑΤΕΡΛΩ

(Συνέχεια από το προηγούμενο και τέλος)

Και έτσι συνεχίζουν την πορεία, ο Ζεράρ, ο Βαντάμ με σφιχτούς τους γρόνθους, ο Γκρουσού ανήσυχος και από ώρα σε ώρα άβηβαιος. Γιατί παράξενο, οι Πρώσοι δεν φαίνονται άκωχη, πιθανώς εγκατέλειψαν την κατεύθυνση προς τις Βρυξέλλες. Σε λίγο οι άνιχνευται αναφέρουν ύποπτες ειδήσεις, ότι η υποχώρησή τους μετεβλήθη σε υπερφαλάγγιση και πορεία προς το πεδίο της μάχης. Άκωχη θά ήταν καιρός, με μεγάλη σπουδή να ορμήσουν σε βοήθεια του αυτοκράτορος και άνυπόμονα και αδιάκοπα περιμένει ο Γκρουσού το άγγελμα, τη διαταγή να επιστρέψη!

Άλλά καμιά είδηση δεν έρχεται. Μόνον ύποκοφα κυλούν από μακριά οι κανονίες πάνω απ' την ανατριχιασμένη γη: τα σιδερένια ζάρια του Βατερλώ.

Τό άπόγευμα του Βατερλώ

Έν τώ μεταξύ έγινε μία ή ώρα. Τέσσαρες επιθέσεις απέκρουσθηκαν, αλλά έχαλάρωσαν αισθητά τό κέντρο του Ουέλλικτων: ήδη ετοιμάζει ο Ναπολέων την άποφασιστική έφοδο. Ένισχύει τις πυροβολαρχίες της Μπέλ-Άλλιάνς και πριν ό καπνός των κανονιών τραβήξει ανάμεσα στους λόφους τό συννεφιασμένο του παραπέτασμα, ρίχνει ο Ναπολέων ένα τελευταίο βλέμμα στο πεδίο της μάχης. Αίφνης παρατηρεί βορειοανατολικά να προχωρεί μία σκοτεινή σκιά που φαίνεται να χύνεται από τά δάση: άμέσως γυρίζει τό τηλεσκόπιο προς τά κεί: Είναι κι' όλος ο Γκρουσού που παρέβη γενναίως την διαταγή και φθάνει θαυμαστά στην κρίσιμη στιγμή! Όχι, ένας αιχμάλωτος άναφέρει ότι είναι ή έμπροσθοφυλακή του στρατηγού φόν Μπλύχερ: Πρωσικά στρατεύματα. Για πρώτη φορά μαντεύει ο αυτοκράτορ ότι ο νικημένος Πρωσικός στρατός θά διέφυγε την κατάδιωξη για να ένοθη με τους Άγγλους, ενώ τό τρίτον του δικού του στρατού περιπλανώταν άσκοπα στά μακρινά. Άμέσως γράφει ένα γράμμα στό Γκρουσού, να διατηρήσει με κάθε θυσία τό σύνδεσμο και να παρεμποδίσει τους Πρώσους να συμμετάσχουν στη μάχη.

Συγχρόνως λαμβάνει ό στρατάρχης Νεύ τη διαταγή της επιθέσεως. Ό Ουέλλικτων πρέπει να εκτοπισθί πριν φθάσουν οι Πρώσοι. Καμμία θυσία δεν φαίνεται άρκετά μεγάλη μπρός στις πιθανότητες που λιγότερα τόσο. Και έξακολουθούν

όλο τό άπόγευμα εκείνες οι φοβερές έφοδοι κατά τό όροπεδίο με τό αδιάκοπο νέο πεζικό που ρίχνεται στη μάχη. Όλοένα κυριεύουν τά κατεστραμμένα χωριά, και όλοένα αποκρούονται, όλοένα πάλι σηκώνεται με άνεμίζουσες σημαίες τό κώμα, άπειλώντας να σκεπάσει τά σφυροκοπημένα τετράγωνα των Άγγλων. Άλλά πάντα κρατείται άκωχη ό Ουέλλικτων και πάντα λείπουν ειδήσεις απ' τόν Γκρουσού. Ποϋ είναι ο Γκρουσού; Ποϋ μένει ο Γκρουσού; μουρμουρίζει νευρικά ο αυτοκράτορ, καθώς βλέπει την Πρωσική έμπροσθοφυλακή να μπαίνει όλιγο κατ' όλιγο στη μάχη. Και οι διοικηται των σωμάτων άρχίζουν ν' άνυπομονούν. Άποφασισμένος να κάμη ένα βίαιο τέλος, ο στρατάρχης Νεύ—τόσο παράτολμος όσον ο Γκρουσού στοχαστικός— (τρία άλογα σκοτώθηκαν ενώ τά ίππευε)—έξαπολύει με μία ριζιά όλόκληρο τό γαλλικό ίππικό σε μία γενική έφοδο. Δέκα χιλιάδες θωρακφόροι και δραγώνοι επιχειρούν αυτή την καβάλλα του θανάτου, τσακίζουν τά τετράγωνα και συντρίβουν και κατασπαθίζουν τους πυροβολητές, και διαρηγνύουν τις πρώτες γραμμές. Ναί μεν άπωθούνται και πάλι, αλλά ή δύναμη του άγγλικού στρατού άρχίζει και σβάνει, ο γρόνθος που κρατείει σπασμοδικά τούς λόφους αυτούς άρχίζει να χαλαρώνη. Και καθώς παραμερίζει τό άποδεκατισμένο γαλλικό ίππικό μπρός στο πυροβολικό προχωρεί ή τελευταία έφεδρεία του Ναπολέοντος, ή παλιά φρουρά, με βαρύ και άργό βήμα, για την τελευταία έφοδο κατά του λόφου, από του οποίου την κατοχή έξαρτάται ή τύχη της Εύρώπης.

Η κρίσις

Τετρακόσια τηλεβόλα κροτούν αδιάκοπα από τό πρώι κι' απ' τις δυο μεριές. Στο μέτωπο άκούγεται ή κλαγγή των έπελάσεων του ίππικού κατά των τετραγώνων που πυροβολούν αδιάκοπα, τά κυτήματα των ταμπουρών κροτούν έξακολουθητικά, όλόκληρο ό κάμπος βουίζει από τόν πολυλάπλο αντίλαλο. Άλλά ψηλά, στους δυο λόφους, οι δυο στρατηλάτες άφρόαζονται πέρα από την άνθρώπινη θύελλα. Προσπαθούν ν' άκούσουν σιγανότερο φθόγγο. Δυό ρολόγια κτυποϋν σιγά σαν καρδιές μικρών πουλιών στο χέρι τους. Ό Ναπολέων και ο Ουέλλικτων, κι' οι δυο πιάνουν αδιάλειπτα τό χρονόμετρο και μετροϋν τις ώρες, τά δευτερόλεπτα, που πρέπει να τούς έρθη εκείνη ή τελευταία άποφασιστική βοήθεια. Ό Ουέλλικτων ξέρει ότι ο Μπλύχερ είναι κοντά, και ο Ναπολέων έλπίζει στον Γκρουσού. Κι' οι δυο δεν έχουν πιά έφεδρείες, κι' όποιος

τό παρακάουμε μαζί σας. Άλλωστε δε θά ξαναδιαβάστε τόσο πολύ.

Εκείνος ένιωθε μέσα του ένα άτέλειωτο θέλητρο. Κρύος κι' άμίλητος πάντα, αδιάφορος για τις άδερφές του και για τό Ρενά σε σημείο που φαινόταν κάποτε ν' άγνοή την παρουσία τους, άνεπίλητος άπέναντι της Μυρτώ, ώστόσο όταν άπευθυνόταν σ' αυτή έβαζε λίγη γλύκα στο βλέμμα του και στη φωνή του. Κι' είχε σε ώρισμένες στιγμές την έντύπωση πως όσο γι' αυτήν άποτελοϋσε άντικείμενο ενός ποικιλόμορφου ένδιαφέροντος, μιάς σοβαρής έννοιας, που ίσως ήταν σ' αυτόν ένα σημάδι της εύγνωμοσύνης που της όφειλε.

Η κόμησα και τά παιδιά της άνησυχούσαν περισσότερο κάθε μέρα βλέποντας τό χειμώνα να πλησιάζη. Ό πρίγκηψ Μιλτσα δεν έκανε ύπαινιγμό για τη συνηθισμένη διαμονή της μητέρας του στη Βιέννη, φαινόταν πως είχε συνηθίσει οριστικά μ' αυτή την άπογευματινή έπίσκεψη στο σαλόνι της κόμησας, κι' εκείνη, τό ίδιο με τις κόρες της, έβλεπε με τρόπο την προσοδία ενός χειμώνα στο Voraczy. Άκούοντάς της να κλαίγονται γι' αυτό τό ζήτημα, ή Μυρτώ με δυσκολία συζητούσε τά άρρετα λόγια που της άνέβαιναν στα χείλη. Δεν κατώρθωσαν να βροϋν τόν έαυτό τους άρκετά εύτυχημένο που τόν έβλεπαν να παίρνη έπάνω του σιγά - σιγά; Δεν κατώρθωσαν να φτάσουν στο σημείο να θυσιάσουν τις φυγαλές τους εύχαριστήσεις σ' αυτό τό πλαίσιο τό τόσο σκληρά χτυπημένο, που μία μυστική στοργή θά μπορούσε να τό συγχινήσει;

Έγώ θά προτιμούσα να μέναμε στο Voraczy, έλεγε ο Ρενά. Θα μείνουμε έδω οι δυο μας, θέλετε Μυρτώ; Οί τρεις μας, πρόσθετε ο Μίτσι άκουμπώντας τό ξανθό του κεφάλι στο μπράτσο της έξαδέλφης της. Τό θέλητρο της Μυρτώ επιδρούσε στα δυο παιδιά, που δενόταν όλο και πιο πολύ μαζί της, και μάλιστα ο άυταρχικός Ρενά την ύπάκουε περισσότερο απ' όλους.

Ένα άπόγεμα που ή κόμησα κι' οι κόρες της οι μεγαλύτερες είχαν πάει σε μία γειτονική κατοικία, ή Μυρτώ ώδήγησε τά παιδιά άρκετά μακριά αφήνοντας την παιδαγωγό Ρόζα στις άσχολίες της. Η νέα κι' οι μικροί σύντροφοί της, άφου περπάτησαν κάμποσο, σταμάτησαν στην όχθη ενός μικρού ποταμού. Οί φύλακες του πρίγκηπος Μιλτσα δεν είχαν περάσει από κεί, τά λειβάδια ήταν σκεπασμένα με λουλούδια όρνιθων... Η Μυρτώ κάθισε στον κορμό ενός δέντρον ξαπλωμένου στη γη και πήρε τό έργοχειρό της, ενώ τά παιδιά ήσαν να μαζεύουν άνθη που τά άπόθεσαν στα πόδια της έξαδέλφης τον.

Σε τί θά σάς χρησιμεύσουν όλα αυτά τά φτωχά λουλούδια, μικρά μου; τούς παρετήρησε. Δεν υπάρχει λόγος να τά φέρετε στον πύργο... Ό! όχι! έλεγε ο Μίτσι με τρόπο. Ό πρίγκηψ Μιλτσα τάβαλε πολύ άσχημα με την Τέρκα, έδω και δυό χρόνια, μία μέρα που ξεχάσε στο στηθόδεσμό της ένα ρόδο δοσμένο στους Μπλόντυ!

Είναι κρίμα, έλεγε ο Ρενά μ' έναν τόνο θλιβερό. Στάσου, μούρθε μία ιδέα, Μίτσι, θά στολίσουμε μ' αυτά τη Μυρτώ! Θάνα ή νεράιδα με τό λουλούδια.

(Άκολουθεί)

Έπειτα γύρισε απ' τ' άλλο μέρος έλαφρά, έφριξε μία ματιά στον ήλιο που χαμήλωνε στον ορίζοντα και τη ρώτησε:

— Θα γυρίστε τώρα στον πύργο, Μυρτώ;

— Ναι, είναι καιρός πιά, νομίζω.

— Θέλετε να δεχθίτε τη συντροφιά έμένα και του Άβδούλ;

— Βέβαια... τόσο περισσότερο γιατί έχω να σάς μιλήσω.

— Είμαι στη διάθεσή σας, της είπε παίρνοντας τό χαλινό του άλόγου. Μπήκαν στον πλατύ καλοστρωμένο δρόμο που περνούσε μες απ' τις θαυμάσιες δενδροσυστάδες του πάρκου. Ύστερα από λίγες στιγμές ο πρίγκηψ ρώτησε:

— Περί τίνος πρόκειται; Μυρτώ; Του διηγήθηκε τότε, με λίγες φράσεις καθαρές, του επανέλαβε ό,τι είχε πη άλλοτε στην κόμησα Ζολανγί...

Εκείνος σταμάτησε άπότομα, με τά χαρακτηριστικά άλλαγμανα, κι' άρπαξε τό πορτοφόλι που του άπλωνε τό χέρι της νέας:

— Ό! συγνώμη! της είπε με πνιγμένη φωνή. Χρήματα, για σάς!... για σάς που προσφέρατε την άφοσίωσή σας στο γυιό μου, την άνεκτίμητη στοργή σας!... Μυρτώ, συγχωρήστε με! Σας έπρόσβαλα άσχημα, δεν είν' έτσι;

— Λιγάκι, για μία στιγμή, του είπε με ειλικρίνεια. Άλλά σκέφτηκα έπειτα πως δε μπορούσατε να χετε την πρόθεση να με πληρώσετε.

Εκείνος γύρισε άλλοϋ τό κεφάλι και ξανά πήρε τό δρόμο. Προχώρησαν για κάμποσο έτσι σιωπηλοί... Ό πρίγκηψ τέλος είπε μ' έναν τόνο σιγανό, όπου περνούσε μία άπόχρωση ίκεσίας:

— Θα με συγχωρήσετε, Μυρτώ;

— Ό! μην άμφιβάλλετε γι' αυτό, σάς παρακαλώ! του άπάντησε ζωηρά.

— Εύχαριστώ, Μυρτώ... Κι' αν σάς ζητούσα να μοιράσετε αυτά τά χρήματα στους φτωχούς, θά τό δεχόσαστε;

— Γι' αυτούς, ναί, με εύχαρίστηση! Θα τούς τά δώσω εξ' όνόματός σας, έξαδελφέ μου, και θά δεηθούν για σάς! του έλεπε με τά μάτια φατισμένα από χαρά.

Έξακολουθήσαν πάλι τό βάδισμα, σιωπηλοί. Τό βλέμμα του πρίγκηπος, λιγότερο σκοτεινό από πριν, χανόταν μες στο βάθος των δενδροσυστάδων που διαγράφονταν φαιτεινές απ' τις άχτίδες του ήλιου, που προσπαθούσαν να διαπεράσουν τόν πυκνό θόλο των φυλλομάτων.

Κοντά στον πύργο φώναξε έναν ύπηρέτη και τουώωσε τ' άλόγο του. Έπειτα ύπεκλήθη μπρός στη Μυρτώ λέγοντας:

— Θ' αλλάξω ρούχα, και θά πάω να ιδώ τη μητέρα μου. Μπορείτε να την προειδοποιήσετε γι' αυτό, Μυρτώ.

Η νέα, άφου έβγαλε τη ρόμπα του περιπάτου, κατέβηκε στής κόμησας. Όταν της άνήγγειλλε την έπίσκεψη του πρίγκηπος, είδε έξαφνα τά χαρακτηριστικά της ν' αλλάζουν. Ό Ρενά άφησε τό παιχνίδι που έκανε στο χαλί με τό μικρό σκύλο της μητέρας του, ή Τέρκα. Έσπευσε να έπιβλέψη την έτοιμασία του ισαγιού και ή Ειρήνη, σε σχετική παρατήρηση της μητέρας της, δοκίμασε να έλαττώσει την άρκετά χτυπητή έκκεντρικότητα του ντυσίματός της.

Εύτυχώς που τόν συναντήσατε, παρετήρησε, και που καταδέχτηκε να σάς άνακοινώσει τις προθέσεις του.

— Λοιπόν γυρίσατε μαζί του, Μυρτώ; έλεγε ή κόμησα. Και δε φαινόταν πολύ σκοτεινός, πολύ κλεισμένος στον έαυτό του; — Έ, λοιπόν ήταν εύκαιρία να βάλετε σ' ενέργεια τό κήρυγμά σας, για τό όποιο μας μιλάτε τόσο ώραία, έλεγε ειρωνικά ή Ειρήνη. Άφου τόν λυπάστε τόσο πολύ, έπρεπε...

Σταμάτησε γιατί άκουσε στην ταρατσα ένα βήμα πολύ γνώριμο. Και, όσο βάσταξε ή έπίσκεψη του πρίγκηπος Μιλτσα, μόλις άνοιξε τό στόμα της, διατηρώντας ένα ύφος ήσυχο και σχεδόν δειλό που, έχόταν σ' άντίθεση με τη συνηθισμένη της ζωηρότητα και την άπότομη συμπεριφορά της. Η Ειρήνη, ή πιο πεταχτή της οικογενείας, δειχνόταν άπέναντι του μεγαλύτερου της άδερφου ύπάκουο, κι' ύποχωρητική μέχρι ταπεινωσύνης... Κι' ή Μυρτώ άναρωτιόταν αν ήταν γι' αυτό τό λόγο που ο πρίγκηψ Μιλτσα φαινόταν να της δείχνη ένα είδος άντιπαθείας.

Έπειτα απ' αυτή την ήμερα, πήγαινε σχεδόν κάθε άπόγεμα στής μητέρας του, την ώρα του τσαγιού. Κουβέντιαζε πολύ λίγο, άλλ' άντίθετα φαινόταν να δίνη πολλή σημασία στο διάβασμα που έκανε ή έξαδέλφη του ταχτικά για την κόμησα. Η καθαρή, ή τόσο βαθειά άρμονική φωνή της Μυρτώ, ή άξιοσημείωτη προφορά της έδιναν ένα θέλητρο περισσότερο στα έργα που διάβαζεν ή νέα.

— Θα σάς άκούσω ως τό βράδι, Μυρτώ, της είπε μία μέρα, αλλά φοβάμαι μήπως

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

έν έπρεπε να καταβληθίτε... έπρεπε να πάτε κοντά στη μητέρα σας, στις άδερφές σας... —Ναι, τό είχα άποφασίσει... Μα έχω τόσο τρομερές στιγμές κάποτε ή ήθικη μου ενέργεια κλονίζεται σημαντικά. Ό-στόσο έσκόπευα να πάω

μία απ' αυτές τις ήμέρες στής μητέρας μου, την ώρα του τσαγιού. — Σήμερα; έλεγε δειλά ή Μυρτώ. — Σήμερα, έστω... Μα είστε κι' έσεις σαν έμένα, Μυρτώ, αγαπάτε τούς μοναχικούς περιπάτους; Γιατί δε μένετε μαζί με τις άδερφές μου; — Είχα πάει να ιδώ μία φτωχή οικογένεια, στην είσοδο του χωριού Σέλιτσι.

— Και ή Τέρκα ή ή Ειρήνη δε σάς συνοδεύουν ποτέ σ' αυτές τις φιλάνθρωπικές έπισκέψεις; της είπε ειρωνικά. — Μα έχουν κι' αυτές τούς φτωχούς των στους οποίους μοιράζουν έλεημοσύνες κάθε βδομάδα! διαμαρτυρήθηκε ή Μυρτώ με ζωηρότητα. — Μία σαρκαστική λάμψη πέρασε απ' τό βλέμμα του πρίγκηπος.

— Ναι, μερικοί έκλεκτοί φτωχοί, από κείνους των οποίων ή φτώχεια δεν προσβάλλει τά βλέμματα... Ό! την ξέρω την κοσμική φιλάνθρωπία! Την είδα από κοντά, μπόρεσα να τη μελετήσω... Η άλλη, ή άληθινή, αυτή θάνα η δική σας... Είστε άλήθεια ή πολυαγαπημένη των φτωχών, Μυρτώ;

— Μου φαίνεται ότι δεν με άποστρέφονται, άποκρίθηκε αυτή χαμογελώντας. Όσο για μένα έχω για κείνους μεγάλη άφοσίωση και ή μόνη μου στενοχώρια είναι που δε μπορώ να τούς θεραπεύσω όλες τις δυστυχίες, τις τόσο φρικτές κάποτε. — Ναι, είστε γι' αυτούς μία άχτιδα φωτός... για όλους, τούς δυστυχισμένους, της έπιθύρισε μ' έναν τόνο άνεξήγητο.

φθάση πρώτος θά κρίνη τή μάχη. Κι' οί δυό κατοπτρεύουν με τὸ τηλεσκόπιο πρὸς τὸ δάσωμα, ὅπου ἀρχίζουν νὰ προβάλλουν οἱ ἐπιπλες ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν Γκρουσσών. Εἶναι ὅμως ἀκροβολιστῆς ἡ ὁ ἴδιος ὁ στρατὸς φεύγοντας μπρὸς στὸν Γκρουσσὸ; Οἱ Ἀγγλοὶ ἀντιστέκονται με τὶς τελευταῖες τὸς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ γαλλικὰ στρατεύματα εἶναι καταπονημένα. Σὰ δυό παλαισταὶ στέκονται ἀντιμέτωποι, ἀσθμαίνοντας, με παραλυμένα χέρια, πρὶν πιασθοῦν γιὰ τελευταία φορὰ.

Ὁ κρίσιμος καὶ ἀποφασιστικὸς γύρος ἀρχίζει.

Ἐκεῖ, ἔξαφνα, βροντοῦν τὰ κανόνια στὰ πλευρὰ τῶν Γκρουσσών. Ἀρμυαγίες, ντουφεκιές! «Enfin Grouchy!». Ἐπὶ τέλος οἱ Γκρουσσὸὶ ἀναπνέει ὁ Ναπολέον. Ἐχοντας πιά ἐμπιστοσύνη ὅτι ἀσφαλιστικῶς ἀπὸ πλευρικὴ ἐπίθεση, συνάζει τὶς τελευταῖες τὸς δυνάμεις καὶ οἴζει ἄλλη μιὰ φορὰ κατὰ τοῦ κέντρου τοῦ Οὐέλλικτων, γιὰ νὰ διαρρήξῃ τὸ σύστημα πού ἔβαλαν οἱ Ἀγγλοὶ στὶς Βρυξέλλες καὶ ν' ἀνοίξῃ τὴν πύλη τῆς Εὐρώπης.

Ἄλλ' οἱ ντουφεκιές ἦσαν μόνον λαθήμενες Ἀρμυαγίες πού ἀρχισαν πρὸ ὀλίγου οἱ Γκρουσσὸι κατὰ τῶν Ἀννοβεριανῶν, συγχυσμένοι ἀπὸ τὴ διαφορετικὴ στολή. Σὲ λίγο παύουν οἱ πυροβολισμοί, καὶ ἀνεμπόδιστες πυκνῆς καὶ ἰσχυρῆς ξεχύνονται τὴν ὥρα οἱ προσωπικῆς μάξες ἀπ' τὸ δάσωμα.

Ὅχι, δὲν εἶναι ὁ Γκρουσσὸς πού καταφθάνει με τὴ στρατιά του, ἀλλ' ὁ Μπλῦχερ καὶ μ' αὐτὸν τὸ ὀλέθριο πεπρωμένο! Ἡ εἶδηση διατρέχει γοργὰ τὰ αυτοκρατορικὰ στρατεύματα, ἀρχίζουν νὰ ὑποχωροῦν, με σχετικὴ τάξη ἀκόμη.

Ἀλλὰ ὁ Οὐέλλικτων πιάνει τὴν κρίσιμη στιγμή. Κεντρίζοντας τὸ ἄλογο του, προχωρεῖ ὡς τὴν ἄκρη τοῦ λόφου πού ὑπερασπίστηκε νικηφόρα, βγάζει τὸ καπέλλο του καὶ τὸ σείει πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι του πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ πού φεύγει.

Ἀμέσως καταλαβαίνουν οἱ δικοὶ τὴν θριαμβευτικὴ χειρονομία. Με μιὰ σπρωξιὰ ξεπετάγεται ὅτι ἀπόμεινε ἀκόμη ἀπὸ τ' Ἀγγλικὰ στρατεύματα, καὶ οἴχνηται στὴ χαλαρωμένη μάξα. Ἀπ' τὴν πλευρὰ ὀρμαῖε συγχρόνως προσωπικὸ ἰππικὸ μες στὸ ἀπαυδημένο, συντριμμένο στρατεύμα.

Ἡ φωνὴ ἀκούγεται. Ἡ θανατηφόρα: «Sauve qui peut!». Λίγα λεπτά κ' ἡ grande armée δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἓνα ἀσυγκράτητο χειμαρρῶδες ὄρευμα φόβου, παρασύροντας μαζί του ὅλα, ἀκόμα καὶ τὸν ἴδιο τὸν Ναπολέοντα. Εὐκόλα κυριεύει τὸ ἐχθρὸ ἰππικὸ τὴν ἄμαξα τοῦ Ναπολέοντος, τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ, καὶ ὅλα τὰ πυροβόλα, καὶ μόνον ἡ νύχτα πού ἀρχίζει σώζει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ αυτοκράτορος.

Ἄλλ' αὐτὸς πού κατὰ τὰ μεσάνυχτα πέφτει σκονισμένος καὶ ζαλισμένος στὸ κάθισμα, σ' ἓνα χωριάτικο πανδοχεῖο, δὲν εἶναι πιά αυτοκράτωρ. Τὸ κράτος του, ἡ δυναστεία του, τὸ πεπρωμένο του ἐφθασαν στὸ τέλος. Ἡ ἀτολία ἐνὸς μικροῦ, ἀσήμου ἀνθρώπου κατέστρεψε ὅτι ἔκτισε σὲ εἰκοσι ἡρώτικὰ χρόνια.

Ἐπιστροφή στὰ κλημερινὰ

Μόλις συνέτριψε ἡ ἀγγλικὴ ἐπίθεση τὸν Ναπολέοντα, μιὰ εἰδικὴ ταχυδρομικὴ ἄμαξα μετέφερε ὀλοταχῶς πρὸς τὶς Βρυξέλλες,

κι' ἀπὸ τὶς Βρυξέλλες στὴ θάλασσα ὅπου τὸν περιμένε ἓνα πλοῖον, ἓναν σχεδὸν ἄγνωστο τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη. Πέει ἀπέναντι πρὸς τὸ Λονδίνο, ὅπου φθάνει πρὶν ἀπὸ τοὺς κυβερνητικὸς ἀγγελιαφόρους, καὶ κατορθώνει χάρις στὴν ἀγνωστὴ ἀκόμη εἶδηση νὰ τινάξῃ τὸ Χρηματιστήριο. Εἶναι ὁ Ρότσιλδ πού με τὴν ἐπιτυχία αὐτὴ ἰδρύνει μιὰν ἄλλη αυτοκρατορία, μιὰ νέα δυναστεία.

Τὴν ἄλλη μέρα ξέρεῖ ἡ Ἀγγλία γιὰ τὴ νίκη, καὶ ξέρεῖ στὸ Παρίσι ὁ Φουσέ, ὁ αἰώνιος προδότης, τὴν καταστροφή. Στὶς Βρυξέλλες καὶ στὴ Γερμανία ἀντηχοῦν οἱ καμπάνες τῆς νίκης.

Μόνον ἓνας δὲν ξέρεῖ τὴν ἄλλη μέρα τίποτε ἀκόμη ἀπ' τὸ Βατερλώ, ἂν καὶ ἀπέχει μόνον τέσσερες ὥρες ἀπ' τὸ μοιραῖο μέρος. Ἐπίμονα καὶ συστηματικὰ ἀκολουθῆσε τοὺς Γκρουσσὸς σύμφωνα με τὴ διαταγή. Ἀλλὰ περιέργω, δὲν τοὺς βροῖσει πούθενά, κι' αὐτὸ τὸν φέρνει σὲ ἀβεβαίότητα. Κι' ὅλο βροντοῦν ἐκεῖ κοντὰ οἱ κανονιές δυνατὰ καὶ δυνατώτερα σὰ νὰ καλοῦσαν σὲ βοήθεια. Αἰσθάνονται τὴ γῆ νὰ τρέμῃ, αἰσθάνονται κάθε πυροβολισμὸς ὡς τὴν καρδιά. Ὅλοι ξέρονται, αὐτὸ δὲν εἶναι ἄρημαχία, ἀλλὰ ἀνοίξε μιὰ τιτανομαχία, ἡ μάχη πού θά κρίνη.

Νευρικὰ ἱππεύει ὁ Γκρουσσὸς ἀνάμεσα στοὺς ἀξιωματικούς του. Ἀποφεύγουν νὰ συζητήσουν μαζί του. Ἡ συμβουλὴ τοὺς ἀπεριφθῆ.

Γι' αὐτὸ τοὺς εἶναι σὰν ἀπολύτρωση, καθὼς συναντοῦν ἐπιτελοῦν στὸ Wawre ἓνα μοναχικὸ προσωπικὸ σῶμα, τὴν ὀπισθοφυλακὴ τοῦ Μπλῦχερ. Σὰ μανιασμένον ὀρμούν πρὸς τὰ ἐχθρικά ὄργανα, μπροστὰ ἀπ' ὅλους ὁ Ζεράρ, σὰ νὰ ζητοῦσε τὸ θάνατο, ὀδηγημένος ἀπὸ μιὰ σκοτεινὴ προαισθήση. Μιὰ σφαῖρα τὸν οἴχνη κάτω καὶ τὸν βουβαίνει γιὰ πάντα. Με τὴν ἀρχὴ τῆς νύχτας κυριεύουν τὸ χωριό, ἀλλὰ καταλαβαίνουν, αὐτὴ ἡ μικρὴ νίκη δὲν ἔχει πιά ἀξία, γιατί ἔξαφνα ἀπὸ ἀπέναντι, ἀπ' τὸ πεδίο τῆς μάχης, ἐπικρατεῖ ἀπόλυτη σιγὴ. Ἐκφοβιστικῶς, φοβικῶδες εἰρηρικὴ σιγῆ, τρομακτικῶς νεκρικὴ σιωπῆ. Καὶ ὅλοι αἰσθάνονται ὅτι τὸ μπουμπουνητὸ τῶν κανονιῶν ἦταν προτιμώτερο ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐκνευριστικὴ ἀβεβαίότητα. Ἡ μάχη πρέπει νὰ ἐκφύγη, ἡ μάχη τοῦ Βατερλώ, γιὰ τὴν ὁποία ἐπιτέλους ὁ Γκρουσσὸς (ἀργὰ πλέον!) ἔλαβε τὸ σημείωμα τοῦ Ναπολέοντος πού ζητοῦσε βοήθεια. Πρέπει νὰ ἐκφύγη ἡ τιτανομαχία, ἀλλὰ γιὰ ποιόν;

Καὶ περιμένουν ὅλη τὴ νύχτα. Μάταια, καμμιά εἶδηση δὲν ἔρχεται ἀπὸ ἀπέναντι. Εἶναι σὲ νὰ τοὺς ἔξασε ἡ μεγάλη στρατιά, σὰ νὰ στέκωνται ἄσχολα στὸ ἄδειο καὶ ἀδιαπέραστο διάστημα. Τὸ πρῶτο ξαναρχίζουν τὴν πορεία, νεκροὶ ἀπ' τὴ κούραση, με τὸ συναίσθημα ὅτι ὅλες τὸς οἱ πορείες εἶναι πρὸ πολλοῦ ἄσχολες. Ἐκεῖ ἐπὶ τέλος κατὰ τὶς δέκα τὸ πρῶτο καταφθάνει ἐπιπλεος ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου. Τὸν βοηθοῦν νὰ κατεβῇ ἀπὸ τάλωγο καὶ τὸν περιχύνουν μ' ἐρωτήματα. Ἄλλ' αὐτὸς, με τὸ πρόσωπο χαλασμένο ἀπ' τὴ φρίκη, τὰ μαλλιά βρογμένα στους κροτάφους καὶ τρέμοντας ἀπὸ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια, ἀρθρώνει μόνον ἀκατάληπτες λέξεις, πού δὲν καταλαβαί-

νουν, πού δὲν μποροῦν νὰ καταλάβουν, πού δὲν θέλουν νὰ καταλάβουν. Γιὰ τρελλό, γιὰ μεθυσμένο τὸν θεωροῦν, καθὼς λέγει ὅτι δὲν ὑπάρχει πιά αυτοκράτωρ, δὲν ὑπάρχει αυτοκρατορικὸς στρατὸς, ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι χαμένη. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ τοῦ ἀποσποῦν ὅλη τὴν ἀλήθεια, τὴν κατασυντριπτικὴ, θανατηφόρα εἶδηση. Ὁ Γκρουσσὸς στέκεται χλωμὸς καὶ στηρίζεται τρέμοντας στὸ σπαθί του. Ξέρεῖ ὅτι τώρα ἀρχίζει τὸ μαρτύριο τῆς ζωῆς του. Ἀλλὰ, ἀποφασιστικὸς, παίρνει, ἐπάνω του τὸ ἀχάριστο ἔργο τῆς ὀλοκληρωτικῆς εὐθύνης. Ὁ κατώτερος, ἀτολμος, ὑποτακτικὸς, πού ἔμεινε ἀδρανῆς στὸ μεγάλο δευτερόλεπτο τῆς ἀόρατης κρίσης, γίνεται τώρα, πρόσωπο με πρόσωπο μ' ἓναν κοντινὸ κίνδυνο, πάλι ἄνθρωπος καὶ σχεδὸν ἥρωας.

Συναθροίζει ἀμέσως ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς καὶ, με δάκρυα θυμοῦ καὶ λύπης στὰ μάτια, τοὺς λέγει λίγα λόγια, δικαιολογώντας καὶ λυποῦμενος συγχρόνως γιὰ τὴ στάση του. Σιωπηλὰ τὸν ἀκοῦν οἱ ἀξιωματικοὶ του, πού χθὲς ἀκόμη τὸν ἐχθρεύονταν. Ὁ καθένας θά μπορούσε νὰ τὸν κατηγορήσει καὶ νὰ παινεύη ὅτι εἶχε καλύτερη γνώμη. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν τολμάει, κανεὶς δὲν θέλει νὰ τὸ κάμῃ. Σιωποῦν καὶ σιωποῦν. Ἡ τρελλὴ λύπη τοὺς κάνει ὅλους βοβούς.

Κι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὥρα, μετὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ κρίσιμου δευτερόλεπτο, δείχνει ὁ Γκρουσσὸς—ἀργὰ πιά—ὅλη τὴν στρατιωτικὴ δύναμη. Ὅλες τὸς οἱ μεγάλες ἀρετές, σύνεση, ἰκανότης, φρόνηση, εὐσυνειδησία, παρουσιάζονται μὸλις ἀρχίζει νὰ ἐμπιστεύεται πάλι στὸν ἑαυτὸ του καὶ ὄχι στὶς γραμμένες διαταγές. Περιχλωμένος ἀπὸ πενταπλὴ ὑπεροχῇ, ὀδηγεῖ—ἀριστοτεχνικὸ κατόρθωμα στρατιωτικῆς τακτικῆς—τὸ στρατεύμα του ἀνάμεσα ἀπ' τὸν ἐχθρὸ, χωρὶς νὰ γάση οὔτε ἓνα κανόνι, οὔτε ἓναν ἄνδρα, καὶ σώζει στὴ Γαλλία, σώζει στὴν αυτοκρατορία, τὸν τελευταῖο τῆς στρατοῦ.

Ἀλλὰ στὸ γυρισμὸ δὲν ὑπάρχει πιά αυτοκράτωρ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς, στὸν ὁποῖον ν' ἀντιπαρταξῇ τὰ στρατεύματά του. Ἐφθασε πολὺ ἀργά, πολὺ ἀργά γιὰ πάντα, καὶ ἂν καὶ ἀπ' ἔξω ἡ ζωὴ του ἀνεβαίνει, ἂν καὶ τὸν διορίζουν γενικὸ διοικητῆ, ἂν καὶ τὸν διορίζουν ὁμότιμο τῆς Γαλλίας, καὶ σὲ κάθε θέση ἀποδεικνύεται ἰκανώτατος, ἐντούτοις τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἐξαγοράσῃ αὐτὴ τὴ μοναδικὴ στιγμή, πού τὸν εἶχε κάμει κύριο τοῦ πεπρωμένου καὶ τῆς ὁποίας δὲν ὑπῆρξε ἀντάξιος.

Ἐτσι φοβερὰ ἐκδικεῖται ἡ μεγάλη στιγμή, πού σπάνια κατεβαίνει στὴ ζωὴ τῶν γηϊνῶν, στὸν ἀδικοκαλεσμένο πού δὲν ξέρεῖ νὰ τὴ χρησιμοποιήσῃ. Ὅλες οἱ ἀστικῆς ἀρετές, πρόνοια, ὑπακοή, ζῆλος καὶ σύνεσις, θωρακίζουν ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς καθημερινῆς μικρῆς καὶ ἡσυχῆς ζωῆς, ἀλλὰ λυώνουν ἀδυνατισμένες μὸλις στὴν κόψη τῆς μεγάλης μοιραίας στιγμῆς, πού μόνον τὴ μεγαλοφυΐα γυροῖει πάντα πλάθοντάς τὴν σὲ ὀριστικὴ μορφή. Με καταφρόνια ἀποκρούει τὸν ἀτολμο, μόνον τὸν τολμηρὸ ὑψώνει, σὰν ἄλλος θεὸς τῆς γῆς, με πύρινους βραχίονες στὸν οὐρανὸ τῶν ἡρώων.

Μετάφρ. ΕΛΛΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΑΡΑΤΑΪΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τώρα τὸ χιόνι πύκνωσε
καὶ στρώνει τὴν ἀλλή μου
ἔλα, Καλή, νὰ μοῦ τὸ πεις
σιγὰ, σιγὰ, σι' αὐτί μου.
Τὶ ἔγιναν τῆς ἀμυγδαλιάς
τὰ πέπλα τὰ χιονάτα
καὶ τί τοῦ Ἀπριλί τ' ἄλινα
τὰ ῥόδα τὰ κρασάτα.

Τὰ δλόγλκα τριαντάφυλλα
ὅπου εἶχαμε στὰ χεῖλια
καὶ ἐκεῖνα πὸν ξεχάσαμε
τὰ ἀτρόγητα σταφύλια.
Καὶ τὰ φεγγάρια πὸν ἔπιναν
με τὸ ἀσημένιο τῆς
στὶς ἀκροποταμιές,
στὰ περιγιάλια,
ζωὴ πὸν ἔχει περάσει.

Καὶ οἱ Νάβες πὸν ἐδιαβήσαν σιω-
[πληλές

γεμάτες ὄνειρα χροσές
ἀπὸ τὰ βαθυστόχαστα κανάλια
Καὶ ἡ ἔγνοια πὸν μᾶς δάγκασε
φαρμακερῆ σὰ φεῖδι.
Πές μου πὸς ὅλα πᾶνε,
πᾶν.. σὲ ἀγῶριστο ταξεῖδι.

Καὶ πές μου, πές μου, νὶ τ' ἀκούω
τ' ὄνειροπαρᾶνθι
κι' ἂν ἀποσταῶ καὶ με δεῖς
πὰ σι' ἀπαλά σου στήθη
νὶ γείρω, τότε σιωπῆ,
καὶ στὰ γλυκά σου χεῖλη
βάλε τὸ ὄρατο σου δάχτυλο
καὶ πές: ἀποκοιμήθη.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΠΝΕΥΜΑ - ΟΜΟΡΦΙΑ

Πνεῦμα, ὁμορφιά, σᾶς προσκυνῶ
σὰν ἓνα καὶ τὰ δύο,
πνεῦμα καὶ σάμπως μιὰ ὁμορφιά...
Τὸ ἴδιο ἀκριβὸ καὶ θεῖο
τὸ μέτωπο εἶναι πὸν ἓνα φῶς
οὐράνιο τοῦ χαρίζει
τὸ κάλλος, καὶ τὸ μέτωπο
πὸν ἡ ἔμπνευσή φωτίζει.

Θ Λ Ι Ψ Η

Σὰν Ἀιτικό χινόπωρον
ἡ θλίψη μου εἶναι ἔμένα
ἡμερῆ καὶ γιομάτη φῶς...
Χρυσόφυλλα ἔνα, ἔνα,
κι' ἂν τὰ ὄνειρα μου ἐδῶ κι' ἐκεῖ
στὸν ἄνεμο σκορπίζον
καὶ πεταλοῦδες πλουμιστές
οἱ ἐλπίδες φτερουγίζουν.

ΜΑΡΙΑ ΖΑΜΠΑ

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

ταν πάνω στὰ μουρξίνια
τοῦ ὁ Γιάννης ὁ Ντουντου-
τουγιάννης. Ἄνθρωπος
νὰ τοῦ μίλαγε, τὸ
μπελᾶ του ἔβρισκε. Δὲν
μποροῦσε νὰ πιάσῃ κείνο
τὸ ζωντόβολο πού κάθε
τόσο, πᾶσα νύχτα, τοῦ
χαλοῦσε τὸν καιμακλιδικό
του γκαρίζοντας σὰ γάδαρος κάτω
ἀπὸ τὸ παρεθῦρι του. Ὅλη τὴ μέρα
ἀργάζοταν κάτω κεί στὸ γιαπὶ τοῦ
Διακοδημήτρη γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί.
Κι' αὐτὸς ὁ Διακοδημήτρη... Δια-
βολοδημήτρη.—Ἐλα, Μαστρογιάννη,
πάρε τὴν τάβλα, ροκάνα τὴν πόρτα νὰ
τελέψη, μερεμέτισε τὸ κατόψυρο γιὰ νὰ
χωρεῖ ἡ πόρτα... Ὡ, διάβολε, χίλια
χέρια νάχε ὁ καφεροῦς ὁ γέρος καὶ πάλι
δὲ μποροῦσε... Σὰ σκυλὶ δούλευε. Ἄς
εἶναι ὁμως, πού τοῦ πλήρωσε πᾶσα
βράδυ, ἔτσι μὸλις μούχρωσε, τὸ μερο-
κάματο, τριανταντρέις δραχμές. Τότε
ἡ ταβέρνα τοῦ Σαρέλλια τῶβρισκε.
Καὶ κατὰ τὰ μεσάνυχτα σηκωνόταν
καὶ τράβαγε τρικλίζοντας κατὰ τὸ
σπίτι του. Ἐκεῖ τρεῖς γλώσσες τοῦ
τρομπουνίζανε καμμιά ὥρα... Μήπως
ξέρεῖ καὶ κείνος τί τοῦ λέγανε; κάτι
γιὰ ψωμί, κάτι γιὰ διώξιμο, κάτι.. μὰ
γυναῖκες... διαόλου σκουρέτα...

Κι' ὕστερα ἔλεφετε σὰν πού ἦταν
με τὰ ρούχα νὰ κοιμηθῇ. Καὶ πάνω
πού ἡ γλύκα τοῦ ὕπνου τὸν ἔξαιρνε
καὶ ἀρχίζει νὰ ροχαλίζει, κάτι σιγανῆς
φωνῆς, ἔπειτα πιὸ δυνατῆς, ἀκούονταν
ἀπὸ τὸ δρόμο. Κατόπι σὰ νὰ τοῦ βά-
ζαν μιὰ τρομπέτα στ' αὐτιά, ξεπετιό-
ταν ἄπάνω καὶ πρόβαλλε τὴ μικρὴ
του κεφαλὴ ἀπὸ τὸ παρεθῦρι, ἐκεῖνο
τὸ μικρὸ παρεθῦρακι, πού δὲν εἶχε
ἄλλο ἀπ' αὐτὸ τὸ σπῆτι του, καὶ ἀρχίζε
τὶς φωνές... Πῆγαρε κατὰ τὴν πόρτα,
μὰ ἐκεῖ τρία τέσσερα χέρια τὸν ἔπαιρ-
ναν πάλι καὶ τὸν ἔβαναν ἐκεῖ στὴν
ἄκρη, στὸ παρεθῦρι. Καὶ ξανακοιμό-
ταν. Καὶ νᾶταν μιὰ φορὰ—δυό... ἀπο-
μονή. Μ' αὐτὸ γινόταν πᾶσα βράδυ...

Τέσσερες βραδιές ἀπανοτοῦ εἶχανε
τώρα πού τὸν ξύπναγαν.

Τὴν Πέφτη δὲ βάστηξε. Πῆγε στὴ
συνειδημένη του ταβέρνα καὶ κεί ἦπιε
κᾶνα-δυὸ παραπάνω ἀπὸ τὸ ἄλλες
βραδιές. Πῆγε πάλι τρικλίζοντας στὸ
σπίτι. Τοῦ διαβόλου τὸν κιαρατὰ θά
τὸν ἔφτιαχν' ἀπόψε. Δυὸ-τρία ἀντο-
κίνητα σταμάτησαν στὸ δρόμο γιὰ νὰ
μὴ τὸν κόψουνε καὶ μερικῆς φευγαλέας

βλαστήμιες χτυπήσανε στ' αὐτιά του.
Κεῖνος στεκότανε, ἄπλωνε τὰ χέρια
του κατὰ κεῖς πού φαινότανε τὸ φῶς
τῶν αυτοκινήτων πού φεύγανε, κι'
ἔλεγε καμπόσα μπερδεμένα λόγια. Κα-
τόπι τράβαγε πάλι τὸ δρόμο του.

Πῆγε καὶ ξαπλώθηκε στὸ ἴδιο ἐκεῖνο
παρεθῦρακι. Ὁ ὕπνος ἐρχότανε καὶ
τοῦ κλειοῦσε τὰ βλέφαρα, μὰ κείνος
προσπαθοῦσε νὰ τὸν νικήσῃ καὶ κάθε
τόσο ἀνοίγε τὰ μάτια του καὶ στήλωνε
τὸ βλέμμα του στὸ δρόμο... Τὰ δέντρα
τοῦ φαινότανε ἄνω-κάτω καὶ ὁ κό-
σμος ἀλλιώτικος. Ὅλα ἀνακατεμένα σ'
ἓνα τρελλὸ χορὸ. Γυρίζανε σὰν τρο-
χὸς κι' ἔπειτα ξαναρχότανε πάλι στὴ
θέση τους γιὰ νὰ ἔξακολουθήσουνε τὸν
ἀτέλειωτὸ τους χορὸ. Σὲ λίγο κατὰ κεῖς
πού στρέφει ὁ δρόμος, μὰ πάλι σὰ
σκιά τὸ ζωντόβολό του τραγουδῶν-
τας... Πῆγε νὰ πάσῃ τὸ φτυαρό-
ξυλο ἀπὸ τὴ γωνιά... Μά.. πού στὸ
ἔλεος πῆγε κι' αὐτό; Τὸ τραγοῦδι δυ-
νάμωνε. Πῆγε κάτι πού βόηκε μπρο-
στὰ του καὶ πῆγε πρὸς τὸ παρεθῦρι.

Δυὸ σκιές φάνηκαν τρέχοντας, ἐνῶ ξα-
φνικὰ ἔπαυε τὸ τραγοῦδι, ἔτσι νὰ κυ-
νήγαε ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Κεῖνος σήκωσε
τὰ χέρια του καὶ πέταξε μ' ὄλη του τὴ
δύναμη τὸ δοχεῖο πού κρατοῦσε,
πού δὲν ἦταν ἄλλο ἀπὸ τὸ δοχεῖο τῆς
νύχτας... Κάτι ἄκουσε... κάτι εἶδε νὰ
πέφτῃ. Ἐπειτα ἔπεσε καὶ κοιμήθηκε
ὡς τὸ πρῶτο.

Τὴν ἄλλη μέρα σηκώθηκε πρῶτο-
πρῶτο καὶ τράβηξε κατὰ τὸ γιαπὶ, χω-
ρὶς νὰ προσέχη τὰ περιεργὰ μάτια
πού στήλωναν πάνω του οἱ γείτο-
νές του.

Στὸ δρόμο δυὸ χωροφυλάκες τὸν
ἄδραξαν καὶ ὁ Γιάννης ὁ Ντουντου-
γιάννης βρόθηκε ὥστε νὰ πῆς κίμνο
στὴν ψειροῦ. Φώναξε, ξαναφώναξε,
φοβέρισε, μὰ τίποτε. Τὴν ἄλλη μέρα
ἔμαθε πὸς ἐκεῖνος πού εἶχε χτυπήσει
ἦταν ἓνας ὑπενωμοτάρχης πού κυνή-
γαε κείνον τὸν τραγουδιστὴ πού ξύ-
πναγε τὸ ντουινὰ μετὰ τὸ τραγοῦδι του.

Τὸ δικαστήριον τὸν κατεδίκασε σὲ
πέντε χρόνια φυλακῆ, γιατί λείει τὸ
ἔκανε ἔτσι ἀπὸ σκοποῦ, μαθές,

Κι' ὁ πρόεδρος τοῦπε πὸς τάχα γιὰ
νὰ προσέχη ἄλλη φορὰ πάει τώρα
μέσα. Κεῖνος δὲν εἶπε τίποτε, παρὰ σὰ
βρόθηκε στὸ μικρὸ κελλὶ τῆς φυλακῆς
του:—Ἄ, τοῦ διαόλ' τὸν κιαρατὰ.
Ἄ θᾶρθ' κι' ἰδῶ νὰ γκαρίσ', θὰ τοῦ
πιῶ τὸ αἷμα τοῦ θιουμπαχίτ'.

Χῶς, Ἀθῶστος 1999. ΓΙΩΡΓ. Π. ΜΟΥΤΑΦΗΣ

Η ΚΥΡΑ ΓΚΡΙΤΣΩ Η ΜΑΤΟΥΛΩ

«Έπαθες πάλι, κυρά Ματούλω, σήμερα πρωτ' πρωτ' και φωνάζεις; τή ρωτάγανε τὰ κορίτσια που πήγαιναν νὰ πάρουν νερό απ' τή βρύση πρωτ' πρωτ' για νίψιμο, γιατί πάντα στο δρόμο της θά περάσουν για νὰ πᾶν στή βρύση.

«Η κυρά Ματούλω αὐτή τή στιγμή καθόντανε στο κατώφλι κι' ἔδενε τίς λιόπες της. Τέτοια τσαρούχια συνηθίζουν οἱ γυναίκες τοῦ χωριοῦ μας νὰ κάνουν μόνες των ἀπὸ βώδινο δέρμα, ἀφοῦ τὸ στεγνώσουν και ζύσουν καλά τίς τρίχες.

Στὴν ἐρώτηση τῶν κοριτσιῶν, καθὼς ἦταν σκυμμένη κι' ἔδενε τίς λιόπες της, σήκωσε λιγάκι τὸ κεφάλι της πρὸς αὐτές και με μιὰ βραχνιάρικη φωνή τοὺς ἀπήντησε:—«ὦχ! καυμένα κορίτσια, δὲ μ' ἀφήνετε στὸ γκιντέρι μου και σεῖς; Κυττάξτε τή δουλειά σας και μὴ σᾶς μέλει τί κάνω γὼ στο σπίτι μου... Εἶχα και γὼ κορίτσι, τή σχωρεμένη τή Μάχη μου, μὰ δὲν πήγαινε ν' ἀφουγκραστῆ στὰ ξένα τὰ σπίτια...

«Ἔτσι ἡ κυρά Ματούλω τᾶδιωξε τὰ κορίτσια για τὴ δουλειά τους. Κι' αὐτὰ για σκάσιμο της ἔτρεχαν γελώντας, και βροντοῦσαν ἐπίτηδες τὰ κακάβια τους ποὺ πήγαιναν νὰ πάρουν νερό.

—Κύτταξε κει τίς φοράδες, χάλασαν τὸν κόσμο... Τέτοια εἶναι κι' ἡ προκομμένη ἡ νύφη μου, ἀνάθεμα τὴν ὦρα ποὺ τὴν ἀρραβωνιάστηκε ὁ γιός μου. Δὲ ἔχουν οὔτε στάλα μυαλό!... Κορίτσι σου λέει ὁ ἄλλος!...

«Η κυρά Ματούλω ἡ Γκριτσω, ὅπως τὴ λέγανε στὴ γειτονιά πειραχτικά, ἦταν μιὰ μεσόκοπη γυναίκα· εἶχε τὸ γυιόκα της παντρεμένο και ποὺ τῆς εἶχε κάμει και δυὸ ἐγγονάκια. Ὁ ἄντρας της, ὁ σχωρεμένος ὁ Γιαννούλης, τῆς εἶχε πεθάνει ἦταν ἀρχιμάστορας, μὰ σὺν πέθανε δὲν τῆς ἄφησε, καθόλου καζαντιά για τὰ γερὰματα. Με τὰ κτήματα ἄμωσ ποὺ τῆς ἄφησε μπόρεσε ν' ἀναθρέψῃ τὸ παιδί της τὸν Ἀλέξη και νὰ τὸν μάθῃ και μαραγκό.

Τῆς ἔδωγε κάμποσους παράδες, ἴσια ἴσια για τὸ μισὸ γέννημα τῆς χρονιάς και νὰ ντύεται και νὰ ποδένεται ὅλη ἡ φαμίλια. Ζαρζαδάτια και τᾶλλα τᾶδγαζε αὐτὴ απ' τὰ χωράφια της δουλεύοντάς τα μόνη της σχεδόν. Ἦταν

σὺν νὰ λέμε πολὺ δουλευτάρη ἡ Ματούλω!...

Εἶχε παιδευτῆ πολὺ στὰ νειᾶτα της και τώρα κατάντησε ἀδύνατη, ἰσχνή, κοκκαλιάρη!... Φοροῦσε τὸ τσιποῦνι της και τὴ φλοκάτα πάνω ἀπὸ ἕνα χιλιοπαλωμένο φουστάνι κι' ἔτσι φαινόταν λίγο χοντρότερη.

Πῆρε και μιὰ νύφη τεμπέλω ἡ καυμένη ἡ Ματούλω μαλώνει, ξεμαλώνει, τίποτα αὐτὴ και τὸ χειρότερο!... κρατάει και τὸν ἄντρα της σπιτι νὰ τῆς κἀνῃ τὰ λούσα... Ἐκανε τάχα τὴν ἄρρωστη κι' ὁ κακομοίρης ὁ Ἀλέκος ἔχανε κάμποσα μεροκάματα.

Δὲν εἶχε δέσει ἀκόμα τὰ τσαρούχια της, τὸ μπαστοῦνι τοῦ παπᾶ τῆς γειτονιάς ἀκούστηκε στὸ κατηφοριστὸ καλντεριμ. Πήγαινε φυσικὰ στὴν ἐκκλησιά πρωτ' πρωτ'.

Δὲν εἶχε φτάσει στὴν πόρτα τῆς Ματούλως ἀκόμα και τῆς φώναξε ἄμα τὴν εἶδε νὰ κάθεται στὴ σκάλα:

—Καλημέρα σου, κυρά Ματούλω, πῶς ξεμέρωσες... και προχώρησε σιμὰ της. Με ποῖον μάλωνες πάλι, Ματούλω, πρωτ' πρωτ'!

—Τί νὰ μαλώσω, παπᾶ μου, αὐτὲς οἱ νύφες μας τώρα παραγίνηκαν καλύτερα νὰ τίς φᾶν οἱ νυρίτσες... Μὰ τοῦτες δῶ καλά και σώνει... οὔτε στιγμή δὲν κάνουν χωρὶς τὸν ἄντρούλη τους. Ποὺ στὰ χρόνια μας, οἱ δικοὶ μας ταξίδευαν!...

—Ἀχ! Ματούλω, τῆς εἶπε κείνος, πᾶν τὰ παλιὰ τώρα!... Ἄμμι τούτη ἡ βράτσα δὲν ἔχει Χριστὸ πάνω της!

—Γὼ, παπᾶ μου, δὲν ξέρω ποῦντεξα μ' αὐτὴ τὴ νύφη μου. Ποὺ νὰ τὴ δῆς, παπᾶ μου; Τὴν ζύπνησα σήμερα νὰ πᾶμε πρωτ' πρωτ' στο χωράφι νὰ ποτίσωμε νὰ μὴ μᾶς πιάνῃ ἡ κάψα ἔπειτα τὸ μεσημέρι, κι' ἀντὶ νὰ πάρῃ τὸ σκαλιστήρι, αὐτὴ χάλασε τὸν κόσμο: «Δὲν ντρέπεσαι, μωρή, τὸ γυιό σου ποὺ μᾶς ζύπνησες πρωτ' πρωτ' σὺν καμμιά κουρκουσουρά;...». Δὲν τῆς εἶπα πολλά, παπᾶ μου, σῶπασα προκοπὴ και χαῖρι νὰ μὴ δῆ, τίποτε ἄλλο...

Ἀκόμα και σ' αὐτὰ τᾶγγονάκια της ἔρριχνε τὸ θυμὸ της στὴ λέξη τους «γιαγιά» τοὺς ἔδινε μιὰ χαστουκιὰ ἀπὸ πίσω τους: «Νὰ μ' εἶχαι φτάκει νὰ γίνῃ και σεῖς κι' ἡ μάνα σας!...». Ἀλλῃ φορὰ ποὺ ἐρχόνταν μεσημέρι ἀπ' τὸ χωράφι μοναχὴ με τὸ κλαδευτήρι και τὸ σκαλιστήρι στὸν ὦμο και τὴν περιμέναν τὰ παιδιὰ στὸ κατώφλι φωνάζοντας:

«Γιαγιά! γιαγιά! τί μᾶς φέρνεις;», αὐτὴ ἔπειτα ἀπὸ κάμποση ὦρα, καθὼς ἦταν φουρκισμένη, τοὺς ἀπαντοῦσε με σκληρόλογα: «Δὲν ἔχω τίποτες νὰ σᾶς δώκω, νὰ σᾶς δώκῃ ἡ χοντρόκωλη ἡ μάνα σας με τὰ παχειὰ της λόγια και με τίς πολλὲς τίς δουλειές». Ἀφῆνε ἔπειτα πίσω ἀπ' τὴν δξώπορτα τᾶργαλεῖα και κάθονταν στὸ κατώφλι βγάζοντας τὰ χῶματα και τίς λάσπες ἀπ' τὰ τσαρούχια της, ποῦχαν γεμίσει ἀπ' τὸ πότισμα τῶν καλαμποκιῶν.

Σὺν ξεκουράζονταν κάμποση ὦρα, τῆς ἔπερτε ὁ θυμὸς· μετάνοιωνε ποὺ μάλωσε τᾶγγόνια της, γι' αὐτὸ τοὺς φώναζε: «Κωστάκη! Γιαγίκο! ἐλάτε νὰ σᾶς δώκω ἀχλάδια», κι' ἔπειτα τὰ ρωτοῦσε σιγανά:

«Τί κάνει ἡ μάνα σας μέσα;... τί φαί ἔφτιαξε για τὸ γιόμα;...». Τάγαποῦσε πολὺ ἡ κυρά Ματούλω τᾶγγονάκια της, τῆς θύμιζαν και τὰ δυὸ τὸ μακαρίτη τὸ Γιαννούλη της. Τᾶδλεπε ἡ κακομοίρα ἀχτένιστα, ζυπόλυτα, ἄπλυτα κι' ἔλεγε: «Μμμ πῶς;... τὴν ἀφήνουν τὴ μάνα σας οἱ τεμπελιές, καρδουλες μου, νὰ σᾶς κυττάξῃ;...». Εἶχαν δυὸ παχουλά προσωπάκια με γαλανὰ μάτια και χρυσόξανθα μαλλιά.

Φοροῦσαν πάνω τους ἕνα φουστανάκι ἀπὸ ντρίλι και τὰ πόδια γυμνά. «Σὺν τὰ γυφτούλια μοῦ τὰ πόλυκε ἡ δρῶμα», ἔλεγερὶχνοντάς τους ἀπὸ τὴν τσέπη τὴ μπαλωμένη ἀχλάδια νὰ βροντοῦν κάτω στὸ πάτωμα.

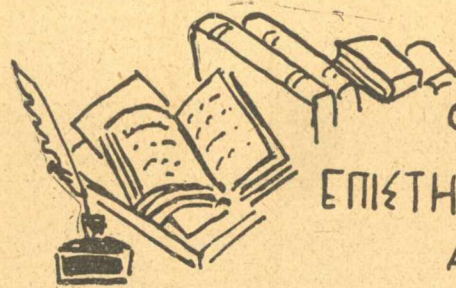
«Σὺν τὰ γυφτούλια μοῦ τὰ πόλυκε ἡ δρῶμα», ἔλεγερὶχνοντάς τους ἀπὸ τὴν τσέπη τὴ μπαλωμένη ἀχλάδια νὰ βροντοῦν κάτω στὸ πάτωμα.

Δὲν μπορούσε νὰ ζήσῃ ἡ κυρά Ματούλω με τέτοιο ἄνθρωπο. Αὐτὴ ἤθελε ἕνα κρίτσι δουλευτάρικο, ἕνα κορίτσι ποὺ νὰ ταραξῇ και νὰ σπᾶῃ τὰ λόγγα με τὴν κοσόρα και με τὸ τσεκουρι, νὰ πέρνῃ τὸ σκαλιστήρι και τὸ κλαδευτήρι και νὰ τὴν ξαναλαφρώνῃ ἀπ' αὐτὲς τίς δουλειές ποὺ δὲν ἔκανε πιά. Εἶχε καταντήσῃ ἐλευεινή τὰ μάτια της εἶχαν χουμπώσει μέσα στὸ κόκκαλο και τὰ σκέπαζαν τὰ φρύδια της.

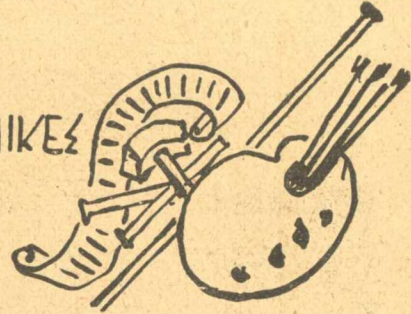
Ἐμενε ἡ κυρά Ματούλω στὸ κατώφλι ἀκουμπισμένη χαϊδεύοντας τᾶγγονάκια της, πάντα σκεφτικὴ, και τὸ βλέμμα της κυττοῦσε βαθεῖα στὸ δρόμο!...

Μιὰ αἰώνια σκέψη, μιὰ ἀπογοήτευση καθρεφτιζότανε στὰ βαθουλά της μάτια. Κάποτε κούναγε και τὸ κεφάλι της μουρμουρίζοντας:

—Ἀχ! θὰ μοῦ τὰ χαλάσῃ!...

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ - ΚΑΜΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΟΛΟΝ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

— ΕΝΑΣ ἀρχιτέκτων τοῦ Σικάγου, ὁ κ. Μπλόου, βεβαιώνει ὅτι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 1933 οἱ ἄνθρωποι θὰ ζοῦν μέσα σὲ γυάλινα σπίτια. Αὐτὰ θὰ κατασκευάζονται ὁμοίωμα σὲ μεγάλες ποσότητες, θὰ μεταφέρονται και θὰ παραδίδονται διὰ φορητῶν ἀυτοκινήτων και θὰ στήνονται ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ. Ἐπὶ πλέον θὰ στοιχίζουν τὸ μισὸ τῆς σημερινῆς τιμῆς.

— ΔΙΑΤΡΕΧΟΥΝ κρίνουν οἱ κλασικὲς σπουδές; Ὅχι, ἀπαντᾷ ὁ κ. Ζὰν Μαλύ, γενικός γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου Guillaume Budé, σ' ἕνα τελευταῖο ἀρθρο του:!

«Ἡ ἀναβίωσις τῆς κλασικῆς μορφώσεως δὲν εἶναι ὄνειρο. Παντοῦ, στὴν γηραιὰν Ἑὐρώπῃν, αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνατρέξουν σ' αὐτὴν τὴν αἰώνια πηγὴ τῆς νεότητος... Σ' ὅλες τίς χώρες, ἀπὸ τὴν Καταλωνία ἕως τὴ Γερμανία, ἀπὸ τὴν Ἀγγλία ἕως τὴν Πολωνία, ἀπὸ τὴν Ὀλλανδία ἕως τὴν Ἰταλία και τὴν Ἑλλάδα και τὴν Αἴγυπτο, νέες δυνάμεις γεννιοῦνται, μεγαλώνουν, ἀναπτύσσονται για νὰ ξαναδώσουν στὴν Ἑὐρώπῃ αὐτὸ τὸ ἰδεώδες».

— Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ τῶν Ἐσωτερικῶν τοῦ φασιστικοῦ κράτους κ. Μικέλε Μπιάνκι ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἐννενητὰ δυὸ νομάρχας τῆς Ἰταλίας διὰ τῆς ὁποίας ἐντέλλεται ὅπως ἀνακόψουν τὴν ἐξαιρετικὴν πώλησιν και διάδοσιν τῶν ἔργων διαφόρων ξένων συγγραφέων, ἰδίως Ρώσων, ὡς ὁ Γκόρκι, ὁ Γκόγκολ, ὁ Ντοστογιέσκι, ὁ Τολστόϊ και ὁ Τουργκένιεφ, καθὼς και τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Τζᾶκ Λόντον, συγκεκριμένως δὲ τοῦ «Σιδερένιου τακουνοῦ».

«Ὀυδῶλος ἐπιθυμοῦμεν—λέει ἡ ἐγκύκλιος— νὰ παρεμποδίσωμεν τὴν πώλησιν τῶν βιβλίων τούτων εἰς κανονικὰς τιμὰς, εἴτε εἰς βιβλιοπωλεῖα, εἴτε εἰς περίπτερα, ἀλλὰ μόνον νὰ ἀνακόψωμεν αὐτὴν ὅταν συναφῆς περιστάσεις ἄγουν εἰς τὴν πεποίθησιν ὅτι τὰ ἐν λόγῳ ἔργα διαδίδονται με σκοπὸν νὰ διαδώσουν θεωρίας ἐντελῶς ἀντιθέτους πρὸς ἐκείνας ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ὁποίων ὁ Φασισμὸς προτίθεται νὰ διαπαιδαγωγῆσῃ τὰς νέας γενεάς. Ὅταν τόμοι, καλοδεμένοι και καλοτυπωμένοι, προσφέρονται εἰς τιμὰς, αἵτινες κατ' ἀνάγκην συνεπάγουν ζημίαν διὰ τὸν πωλητὴν, ὑπάρχουν λόγοι βασίμων ὑπονοῶν ὅτι ἡ πώλησις ἐπιχειρεῖται διὰ σκοποὺς ἀθεμίτους και συνεπῶς δέον νὰ ἀπαγορευθῇ».

— ΚΑΤΑ πληροφориαν μᾶς ἐφημερίδος τῆς Πράγας, ὁ Αὐστριακὸς ποιητῆς Χούγκο φὸν Χόφφμανσταλ, ὁ ὁποῖος πέθανε πρὸ καιροῦ, εἶχεν ἀφιέρωσει τὴν τελευταία περιόδου τῆς ζωῆς του στὴ συγγραφή ἑνὸς μεγάλου ἱστορικοῦ μυθιστορηματος, ἠρώσε τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Φίλιππος Ζας τῆς Ἰσπανίας και ὁ Δὸν Ζουάν ὁ Αὐστριακός.

— ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗΝ Ἀνατολίαν βρέθηκαν λείψανα ἑνὸς χωριοῦ 5.000 ἐτῶν. Τὴν ἀνακάλυψιν ἔκαμιν ὁ καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου κ. Μαρτὲν Σπρένγκλινγκ, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ ἀνα-

σκαφές για τὴν ἀνεύρεση λειψάνων ἑνὸς πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἄνθισε πρὶν ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους και τοὺς Χετταίους.

Ἦδη ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψε στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Σικάγου νὰ ἰδρῦσῃ τὸν ἐρχόμενον χρόνον Χετταϊκὸ Μουσεῖον στὴν Ἄγκυρα.

— ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ τῆς Δραματικῆς και Μουσικῆς Κριτικῆς, τὸ ὁποῖον θ' ἀνοίξῃ, στίς 16 Σεπτεμβρίου, στὸ Βουκουρέστι, προκαλεῖ πραγματικὸν ἐθνοεσιασμό στὴ Ρουμανία. Οἱ διεθνεῖς ἀντιπρόσωποι ἀναμένονται με ἀνυπομονήσῃ και ἡ ὀργανώσεις τῆς ὑποδοχῆς τῶν γίνονται πυρετωδῶς.

Ἡ χήρα βασίλισσα Μαρία θὰ προστῆ τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων ποὺ θὰ λάβουν χώραν στὴ Σινάια και στὸ Βουκουρέστι και θὰ δεχθῇ ἐπισήμως εἰς ἐσπερίδα, στὸν βασιλικὸ πύργο τοῦ Πέλες, τοὺς ἀντιπροσώπους. Στὸν θαυμάσιον αὐτὸν φυσικὸν διάκοσμον τῆς Σινάιας, καθὼς και στὸ Βουκουρέστι, πανηγυρικὲς παραστάσεις, ἐπίσημες και συναδελφικὲς δεξιώσεις παρασκευάζονται δραστηρίως.

Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία, ἡ Ἑλβετία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία, ἡ Νορβηγία, ἡ Σουηδία και ὅλες οἱ χώρες ὅπου ἡ μουσικὴ και τὸ θέατρο κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν μέσα στὴν καλλιτεχνικὴ κίνησιν, ἐστειλαν ἢ στέλνουν ἀντιπροσώπους.

— ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΑ τοῦ Αὐγούστου Ντᾶνς, τοῦ ἐθνικοῦ Βέλγου χαράκτου, ἐορτάσθησαν μεγαλοπρεπῶς στὸ Βέλγιο ἀπὸ τοὺς λεγεῶνες τῶν μαθητῶν του και τὸ εὐρύτερον κοινόν. Ἐκείνου ποὺ εὐαγγελίσθησαν ἰδιαιτέρως τὸν καλλιτέχνην εἶναι ὅτι τὸν ἀπεκάλεσαν: «ὁ ἄνθρωπος ὁ μεγαλύτερος και ἀπὸ τὸ Βέλγιο». Πραγματικὰ, ὁ Αὐγούστος Ντᾶνς γεννήθη τὸ 1829, ἕνα χρόνο πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς Βελγικῆς ἀνεξαρτησίας.

— Η «ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ» τοῦ Βελγικου δημοσιοῦ ἐγκύκλιον περὶ ἐνοποιήσεως τῆς ὀρθογραφίας, ἡ ὁποία θὰ ἐφαρμοθῇ ὑποχρεωτικὰ ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου σχολικοῦ ἔτους στὰ σχολεῖα τῆς κατωτάτης και μέσης ἐκπαιδεύσεως και στίς ἐπαγγελματικὲς σχολὰς ὅλου τοῦ βασιλείου.

Ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Μαξίμοβιτς, σὲ μίαν αἰτιολογικὴν ἐκθέσιν, ἐξηγεῖ τοὺς λόγους και τὸν τρόπο τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ τοῦ μέτρου. Ἡ νοτιοσλαβικὴ ὀρθογραφία εἶχε παραλλαγές στίς διαφορὰς περιφέρειες, δημιουργοῦσα ἔτσι προσκόμματα στὴ γοργὴ ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας και τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος αἰσθημάτων και σκέψεων. Ὁ ὑπουργὸς διώρισε μίαν ἐπιτροπὴν ἀπὸ διαπρεπεῖς γλωσσολόγους τοῦ Βελγικου, τοῦ Ζάγκρεμπ και τῆς Λιουμπλιάνας, οἱ ὁποῖοι καθώρισαν τὴν ἐνιαία ὀρθογραφία. Τώρα ὑπολείπεται ὁ τερματισμὸς τῆς ἄλλης δυσκολίας: τῆς χρήσεως δηλαδὴ τοῦ λατινικοῦ και τοῦ κυριλλικοῦ ἀλφαβήτου. Ἀλλὰ ἡ κυβέρνησις ἔκρινε ἀκόπιμο νὰ μὴ βιάσῃ τὰ πράγματα.

— Η ΠΑΛΛΗ τέχνη τῶν ραψωδῶν ποὺ περιέγραφαν τὰ κατορθώματα και τίς περιπέτειες ἡρώων και ἡρώιδων ξαναγεννιέται κατὰ ἕνα τρόπο περίεργον στὴ Γερμανία τὸν τελευταῖο καιρόν. Σκοπὸς τῶν ραψωδῶν ἦταν νὰ προκαλέσουν τὸν θαυμασμὸν ἢ τὰ δάκρυα τῶν ἀκροατῶν— νὰ καταστήσουν δημοφιλεῖς τὸν ἥρωα ἢ τὴν ἡρώίδα και μισητοὺς ἐκείνους ποὺ ἐφάνηκαν σκληροὶ ἀπέναντί των.— Σήμερα τῆ θέσιν τῶν ραψωδῶν παίρνουν ἡθοποιοὶ, οἱ ὁποῖοι ὑποδύονται ἀπὸ σκηνης τοὺς ἀτυχεῖς ἥρωας κάποιας τραγωδίας τῆς πραγματικῆς ζωῆς με μόνη ἀλλαγὴ τὰ ὀνόματά τους.

Στὴ Γερμανία ἡ προσπάθεια αὐτὴ, ἡ ὁποία θὰ ἐπροκαλοῦσε ἄλλο μὴνῆσις και δικαστικὲς ἐπεβάσεις, ἀποκαλεῖται σοβαροφανῶς «ποιητικὸν ρεπορτάζ». Ἐνα παράδειγμα τοῦ ποιητικοῦ ρεπορτάζ ἔδωκε τελευταῖα τὸ θέατρο Λέσσινγκ, τοῦ ὁποῦ ἡ βφηλὴ φιλολογικὴ φήμη ἐμποδίζει κάθε κατηγορία ἐπιδειξῆς τὴν εὐκολὴ δημιουργία ἐντυπώσεως.

Ἡ θεατρικὴ συγγραφεὺς Ἐλεονώρα Καλκθόσκα ἔδωκεν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰωσήφ» ἕνα δρᾶμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἄλλο ἀπὸ τὴν περίφημη ὑπόθεσιν Γιακομπόσκι. Ὅλη ἡ Γερμανία εὐαγγελίσθη περὶ αὐτὴν ἱστορία ἐνὸς Ρώσου γεωργοῦ, κάποιου Γιακομπόσκι, ὁ ὁποῖος ἐκαρτομήθη κατηγορηθεὶς και καταδικασθεὶς ἐν ἐσκότῳ σὸ παιδί του σ' ἕνα χωριό, κοντὰ στὰ ἔλη τοῦ Τάννενμπεργκ, τόσο μακριὰ ἀπὸ κάθε πολιτισμὸ, ὥστε οἱ πιὸ ὑποτυπώδεις ἀρχές τῆς ἠθικῆς δὲν εἶχαν θεμέλιο.

Τὸ μαρτύριο τοῦ φτωχοῦ αὐτοῦ πατέρα, ὁ ὁποῖος ἔπεσε θύμα δικαστικῆς πλάνης ὅπως ἀπεδείχθη κατόπιν, ἦταν πῶς τὸ δικαστήριο δὲν ἐπέτρεψε νὰ τοῦ φέρουν διαρμηγὰ και αὐτὸς δὲν καταλάβαινε τί τὸν ἐρωτοῦσαν. Στὴ δευτέρῃ πράξει τοῦ δράματος αὐτὴ ἡ σκηνὴ τοῦ δικαστηρίου δίδεται ἐν ἐκτάσει και ἐκ τοῦ φυσικοῦ και τὸ ἔργο τσελιώνει με μιὰ συζήτηση ἐπάνω στὴν ὑπόθεσιν μεταξὺ τῶν δυὸ δεσμοφυλάκων.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῆς Καλκθόσκα— ἔργου πραγματικὰ ὀραίου και δυνατοῦ—ἀπέτελεσε προηγούμενον ποὺ πολλοὶ ἔσπευσαν νὰ ἀκολουθήσουν. Ἔτσι ἐγράφθησαν ὄχι ἕνα, ἀλλὰ πολλὰ δρᾶματα γύρω ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Σάκκο και Βαντσέτι. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ, μᾶζι με ἕνα ἀμερικανικὸν ἔργο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, θὰ ἀνεαρθῇ τώρα τὸ φινόπωρο. Ἐλῶς, λέγεται πῶς ἐτοιμάζονται δραματικὲς διασκευές ὅλων τῶν δραματικῶν ὑποθέσεων τῆς γενεᾶς μας.

Τὸ περίεργον εἶναι πῶς αὐτὴ ἡ μόδα τοῦ θεατρικοῦ ρεαλισμοῦ ἔρχεται μετὰ τὴν μόδα τῆς μυθιστορικῆς βιογραφίας, ἡ ὁποία ἐσημείωσε φουρόρε στὴ Γερμανία τὰ τελευταῖα χρόνια.

— Οἱ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ὑπὲρ τῶν κλασικῶν σπουδῶν ὅλου τοῦ κόσμου και τὰ Πανεπιστήμια ἐτοιμάζονται νὰ ἐορτάσουν, τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξὴ, τὴν διολικτηρίδα τῆς γεννήσεως τοῦ Βιργιλίου.

Η ΖΩΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Δημήτρη Οικονομίδη : Στόν άπεραντό κόσμο, ποιήματα.

Λοιπόν ο κ. Οικονομίδης μεγαλοπιάνεται : παθαίνει δηλαδή κι' αυτός τό ίδιο με τόσους άλλους πού έχουν παρεξηγήσει βασικά τό νόημα τής τέχνης; νομίζουν ότι για νά σταθί ένα έργο χρειάζεται να περιπλέκεται μ' ύψηλά θέματα, να μιλά με μιά άνωτερη γλώσσα, να χάνεται μέσα σε φιλοσοφίες σκοτεινές και άκατάληπτες. Τό άπλό γι' αυτούς ίσοδυναμεί με κοινό και τό καλό γράψιμο θεωρείται ως δείγμα μετριότητος. Γι' αυτό αποφεύγουν μ' επιμέλεια καθετί πού θά μπορούσε να μάς δώση τήν έντύπωση του γνωρίμου και ζητούν να μάς ξαφνίσουν με τολμήματα πού κατά κανόνα σχεδόν άποτυχαίνουν. "Έτσι κι' ο κ. Ο. αντί να μάς δώση σέ στρατούς, συνηθισμένους στίχους τά αισθήματά του και τίς έμπνεύσεις του, προτίμησε να προτάξει στό βιβλίο του τόν «Τρελλό Ρομπιώςά», ένα ποίημα χωρίς μέτρο και ρυθμό, πού στερείται από κάθε ουσία και δέν έχει ούτε τόν ελάχιστο λυρισμό. Δέν καταλαβαίνει πόσο άδικεί τόν έαυτό του με τό να εισάγη χωρίς ανάγκη στήν ποίησή του πρόσωπα ιστορικά πού δέν κωτάρθωσεν να συλλαβή τόν τύπο τους και πού τά παρουσιάζει αθάνατα δημιουργήματα άτόνυμου διαθέσεων. "Έπειτα ο έλεύθερος στίχος έχει κι' αυτός τίς δικές του άπειτήσεις, τόσο μεγαλύτερες όσο περισσότερο μένουν άκαθόριστος, πού ο κ. Ο. φαίνεται πώς μήτε τίς ύποψιάς καν.

"Αποτέλεσμα τής έλαστικής αυτής αντίληψως είναι τά άραδιάζοντα στίχους, από τούς όποιους λείπει κάθε περιεχόμενο και οι όποιοι δέν έχουν μήτε αυτή τήν έξωτερική μουσικότητα πού κρύβει άπ' τούς πιο άνίδεους τήν έσωτερική γύμνια. Καμμιά έμπροσούνη δέ μπορεί να έχης τελοςπάντων σ' έναν άνθρωπο πού άγροικά «μέσ στους άτέλειωτους κόσμους τόν παλμό του χρόνου πού φύγει...», πού βλέπει τό τραγούδι του «να στήνεται σά σκοτεινό κυπαρίσσι μονάχο, άντικρύ στήν πλέρια οελήνη» και πού, τέλος, φυσικώτατα «κάποιες ώρες νοιώθει έντός του όλον του κόσμου τόν καημό». Οι μεγαλύτερες αυτές έκφράσεις μόνο τή μεγαλοφυα άναγνωρίζουν και σ' αυτήν ύποτάσσονται: στό στόμα τών μικρών χάνουν κάθε νόημα και καμμιά φορά καταντούν, τό χειρότερο, κωμικές. "Η διάθεση ή καλλιτεχνική πού ξετρύπωνει έδω κι' έκεί δελιά πνίγεται μες στό πλήθος τών κοινοτυπιών και στήν αθλιότητα τών στίχων. Οι ψυχικές του καταστάσεις είναι άρρωστημένες κι' ή βοριεστημάδα πού

κυριαρχεί άπ' τήν αρχή ως τό τέλος προδίνει τό τεχνικό κι' έπιτηθευμένο. Μ' αυτό δέ θέλουμε να πούμε πώς μόνο οι υγιείς, οι φυσιολογικές, οι ίσορροπημένες συγκινήσεις άποτελούν άποκλειστικά τά θέματα τής τέχνης. "Όταν όμως άπουσιάζει έστω κι' άπ' αυτές τίς άρρωστες έμπνεύσεις ή πειστικότητα εκείνη πού θά τίς έδικαιώνει στήν άνωτερη πνευματική άντίληψη, τότε δέ μένει τίποτε για νά προσέξη κανείς. "Η «πλήξη τών πολιτισμένων» και τά ξένα μουσεια με τούς έξορίστους θεούς πού κάνουν τό στίχο «άθελγητα στά χερίλη ν' αναβρύξη» ("Ω, αυτό τό αιώνιο άθέλητα!) δέν κατορθώνουν να μεταδώσουν ούτε τήν παραμικρότερη ύποψία τών συνασθημάτων πού γέννησαν στόν τραγουδιστή τους. Είπαμε πώς έδω κι' έκεί υπάρχει κάποια διάθεση. Αυτό παρατηρείται στό θαλασσινό, στήν «'Ανησυρία», στό «'Όπως ξεκίνησε» και στό «'Σεγάλασμα» πού οι καλύτεροι στίχοι του είναι αυτοί :

... Μιά κάμαρη τής ξενιτειάς πού μπαίνει πρώτη βραδεία να κοιμηθής και βλέπει τούς άδειους τοίχους, τή βαρεία ήσυχία, και τό ζεστό σου σπίτι αναλογάσαι και τής μητέρας τή φροντίδα και τό χάδι, και τών παιδιών τά γέλοια έξω στή σάλα, και τά βιβλία σου τά γνωστά, τ' αγαπημένα, τ' άραδιασμένα στή σειρά, και τίς εικόνες πού τίς εγνωρίσες παιδί κι' είναι σά φίλοι.

Κι' οι μέτριοι όμως αυτοί στίχοι εξαφανίζονται μπροστά σ' άλλους πού δείχνουν ίσως πιο έξευτελισμό μπορεί να φτάση ή ποίηση στά χέρια ενός πού δέν είναι ποιητής :

Σκουλήκι έσύ πάθος τή δική του τή μοίρα σά δέν τή συντρίψει κάποια δριμή τρικυμία, έσύ θά τήν τρώς χωρίς θόρυβο κι' ίσως μήτε κι' αυτός θά τό νιώθει συχνά μαλακά σά μιά φθιση...

Κι' αυτός, φίλοι μου, πού πάσχει από τό νέο αυτό είδος τής φυματώσεως λέγεται «άνθρωπος πάθους!».

"Ότ'όσο για νά μήν άδικήσουμε τόν ποιητή, τόν ίδιο πού πρό εξατίας εξέδωκε κι' άλλο βιβλίο με στίχους, παραθέτουμε τήν «'Εύχη» του πού έχει κάποια ικανοποιητική όπωσδήποτε άπόδοση στό σύνολο :

"Όλα τά μάτια του ούρανο πάνω άπ' τήν χιλιάδες μάτια άγγελικά πιστά να σέ φυλάνε σά μιά ψυχή, καλότυχη ψυχή του παραδείσου.

Και σ' όνειρο τής νύχτας σου να τραγουδών πού μέθυσαν μες στή χαρά τήν πιο γλαυκή να σου εωδιάζει τ' όνειρον ώσάν πνοή του πού θά σκορπάνε οι βιβλικοί του παραδείσου άνθώνες.

"Έπειτα άπ' αυτά εύκολα καταλαβαίνει κανείς ότι αν έχη κάποια μικρή σημασία αυτό τό βιβλίο, είναι για τίς μεταφράσεις πού ακολουθούν τά πρωτότυπα κι' άπ' τίς όποιες παραθέτουμε τό «'Αγόρι» του Ρίλκε άφήνοντας τούς άναγνωστες μας να κρίνουν

για τό βαθμό τής έπιτυχίας στήν άπόδοση.

"Ένας θέλω να γίνω σάν κι' αυτούς πού τ' άγρια τ' άτια βαβαλλάν και πάν στή νύχτα,

με δάδες πού στόν άνεμο τού κυνηγιού ώσάν λυτά άνεμίζονται μαλλιά. Σάν σέ καράβι νάμαι πάντα όμπρός μέγας και σά σημαία ξετυλιγμένος. Μουντός, με κράνος δλο άπ' χρυσό πού άνήσυχια γυαλίζει. Πίσω στή σειρά δέκα άντρες μες στήν ίδια μουντούνη, με κράνη άνήσυχια κι' αυτά, μιά διάφανα σάν τό γυαλί, μιά σκοτεινά, παλιά και τυφλωμένα.

Κι' ένας τους δίπλα μου φυσά με τήν τρομπέτα πού γυαλίζει, και μάς φυσά μιά μαύρη μοναξιά πού μέσα της σάν όνειρο γοργό περνάμε: πέφτουν πίσω μας στά γόνατα τά σπία και στραβά λυγούν οι δρόμοι κι' οι πλατείες παραμερούν, τίς δράχνουμε και τ' άτια μας γοργά, γοργά σά μιά βροχή βουίζου και πίνε.

Παναγ. Μαυρέα : "Ελεγιοι, σειρά Δ', ποιήματα.—Για τούς στίχους του κ. Μαυρέα δέν μπορούμε να πούμε πώς δέν είναι καλοί. "Αλλά μήτε άπ' τήν άλλη μεριά έχουμε τή διάθεση να βεβαιώσουμε πώς μάς ικανοποιούν. "Η έμπνευσή του πηγάζει άπ' τήν αρχαιολατρεία και κλείνει μέσα της πολύ τό περίτεχνο. "Ο τεχνικό όμως δουλεύει τούς στίχους του ύπομονετικά, σάν ένας μάστορας πού πριν βάλη τήν πέτρα άπάνω στό χτίριο προσπαθεί να τήν πελεκήση όσο μπορεί πιο τεχνικά. Οι στίχοι τής μικρής αυτής σειράς δέν αναβλύζουν αυθόρμητοι, σάν έντυπώσεις τής στιγμής και σά συνασθήματα φευγαλέα, αλλά κατασκευάζονται ύστερα από έξαντλητικό δούλεμα. Σ' όλα τά τραγούδια υπάρχει ένα βασάνισμα στή φράση, πού σ' αναγκάζει να βάζεις τίς λέξεις στήν κανονική τους σειρά για να καταλάβης τί θέλουν να πούν. Τό κακό όμως είναι πού οι στραφές τών ποιημάτων αυτών δέν έχουν ούτε σ' άμυδρότατη αντανάκλαση τή χάρη τών αρχαίων προτύπων, ελληνικών και λατινικών ωδών, πού μμιείται καταφανέστατα ο ποιητής. "Η καλύτερα, για να μιλήσουμε με περισσότερο βεβαιότητα, ο κ. Μ. έχει διαρκώς μπροστά του τό έργο του "Αγγέλου Σικελιανού και τόν ακολουθεί δουρικά σέ τρόπο πού καταπνίγεται κάθε ατομική του εκδήλωση. "Ο θαυμασμός, βέβαια, χρειάζεται πάντα σ' έναν τεχνίτη, αλλά τίς περισσότερες φορές συμβαίνει αυτός να είναι άδύνατο ταλέντο και να άπορροφάται έξ ολοκλήρου άπ' τήν έπίδραση του άλλου. Τό ίδιο, νομίζουμε, έπαθε κι' ο κ. Μ. Κι' ή πεποήσής μας αυτή ενισχύεται ακόμα περισσότερο, όταν τόν βλέπουμε να προσφωνή—τό δημιουργό τών Δελφικών έορτών βεβαιότατα— με στίχους όπου ο θαυμασμός τόν παρασύρει σέ φανερώτατες υπερβολές. Πρόκειται για τούς στίχους του (δέν μπορεί, έπαναλαμβάνουμε, παρά του Σικελιανού να ένοη):

Δώσετε ως κλίνη ή μνήμη σας στοργής κι' κλίνη στοργής ο Ίσκιος σας ήρεμίας ν' άπλώση χαράν τά άνθη τών τάφων σας και ή ύγρη του άμμου σας τή φυκόστρωτη άρμονία να

"Έδω ή έπική και θριάμβηνη τής άλκης χάρη και κάθε εφηβική άλλη άρετή του ώραλου άπραγα θάβουν τήν όρμή του άδάμαστου "Αρη. Νάρκη, μόνο, διονυσιακής πορνείας και χλαυή τίς σκιές τών τάφων σας περνά και σκόρπια συντρίμια τούς εφέστιους σας τούς θεούς

Και μιά έκπληξη στό τέλος του τελευταίου ποιήματος τής συλλογής : πρόκειται για κάποια μυστηριώδη οια «πou γίνετα ως λογμός άλλης ψυχής θλιμμένης, αυτή πού λάμπει ως φέρισμα του πόνου τής "Ελένης» και πού περιπλανωμένη στόν "Ιλισό :

...Βλέπει τό ρείθρο πού όρμα πόρο στίς χλόες λίγο προτού ενός άτμου Δημάρχου ή μανία τά ιστορικά νερά... Μπα, σέ καλό σας, κύριε Μαυρέα! Σέ τί σας έφταίξε ο «άτιμος» Δημάρχος και τόν μες στα στενά φτερά τους

τόν έναστρο ούρανό, Κι' όπως έντός μου άπλώνονται φέρνουν κάτι πού σκίζει τ' αστρολιθι τή νύχτα, φωτεινό.

Τά μέτρα σου ως μετέωρα ρυθμού σκόρπια σαν ρείθρα αυτά άπλωμένα του Γαλαξία λευκά,

"Αύλα κυλούν και τ' άσπρο φως σκορπούν και τ' άνθη πού ζώ έχουν πλέξει στών κήπων τά δεντρά.

Και για τή φράση πού ως άφρο ύβρη του νού σου καθρεφτίζει τ' άλλα άνθη τί να είπω ;

Τι για τόν ήχο πού όρφικης λατρείας ως κλειει κλειει τούς νεκρούς πού άγάπησα κι' ό,τι ή μου κρύβει αγαπητό ; ...

"Αναφέρουμε τούς στίχους για να δείξουμε άπλώς τό βαθμό τής έπιδράσεως, χωρίς να έχουμε καθόλου τήν πρόθεση να θέσουμε τό ζήτημα τής αξίας του έργου του Σικελιανού. "Εκείνο πού μάς ενδιαφέρει έδω είναι πώς ο κ. Μ. δέν παρουσιάζει τά στοιχεία πού θά ξεχώριζαν τήν ατομικότητά του: ενώ δείχνει πώς έχει αρκετά προσόντα για να γραφει καλούς στίχους και πρό παντός έχει τό χάρισμα να προσέχη πολύ τή φόρμα, λόγω του είδους των προτύπων, από τά όποια επηρεάζεται, χάνεται μέσα στις ασάφειες και στις σκοτεινότητες, στήν περιπλοκή και στή σύγχυση. Παίρνουμε στήν τύχη ένα άπ' τά συννετά του, πού δέν είναι μήτε χειρότερο μήτε καλύτερο από τά άλλα :

"Ω έσεις όσοι αγαπήσατε τή γή μου κι' όσοι με πόνο τήν λατρεύσατε και πίστη κι' ώ άλλοι σεις πού ζώνη τής δώκατε, σεις οι ίδιοι πάλι κάμπετε αυτή τά δώρα σας τ' άγια να νοιώση.

Δώσετε ως κλίνη ή μνήμη σας στοργής κι' κλίνη στοργής ο Ίσκιος σας ήρεμίας ν' άπλώση χαράν τά άνθη τών τάφων σας και ή ύγρη του άμμου σας τή φυκόστρωτη άρμονία να

"Έδω ή έπική και θριάμβηνη τής άλκης χάρη και κάθε εφηβική άλλη άρετή του ώραλου άπραγα θάβουν τήν όρμή του άδάμαστου "Αρη.

Νάρκη, μόνο, διονυσιακής πορνείας και χλαυή τίς σκιές τών τάφων σας περνά και σκόρπια συντρίμια τούς εφέστιους σας τούς θεούς

Και μιά έκπληξη στό τέλος του τελευταίου ποιήματος τής συλλογής : πρόκειται για κάποια μυστηριώδη οια «πou γίνετα ως λογμός άλλης ψυχής θλιμμένης, αυτή πού λάμπει ως φέρισμα του πόνου τής "Ελένης» και πού περιπλανωμένη στόν "Ιλισό :

...Βλέπει τό ρείθρο πού όρμα πόρο στίς χλόες λίγο προτού ενός άτμου Δημάρχου ή μανία τά ιστορικά νερά... Μπα, σέ καλό σας, κύριε Μαυρέα! Σέ τί σας έφταίξε ο «άτιμος» Δημάρχος και τόν μες στα στενά φτερά τους

βρίζετε έτοι έλασεινά ; "Αν ήξερε ο δυστυχής πώς θά πάθαινε αυτό τό ρεζιλίκι στους «'Ελέγους» σας, ασφαλώς ποτέ δέ θ' άποφάσιζε να «πνίξη τά ιστορικά νερά». "Ας μη χάνουμε όμως τίς έλπιδες μας. "Ιως ο καινούργιος πού βγήκε να τά ξαναφέρει στήν έπιφάνεια και τότε έχτεσ χρέος και σεις να τού άφιερώσετε ένα «μνηστήριο μέλος» σάν αυτά τά σημερινά σας...

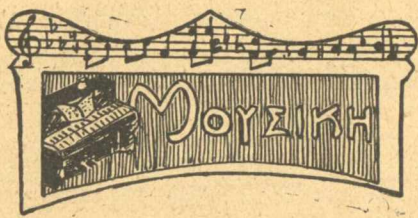
Γ. Βαβαρέτου : "Η "Ηπειρος άλλοτε και τώρα από πλουτοπαραγωγικής άπόψεως, 1929.—"Ο νέος δικηγόρος κ. Γιώργος Βαβαρέτος δέν πρόκειται σήμερα να μάς άπασχολήση με καμμιά ποιητική του συλλογή ή κανέναν τόμο πεζογραφημάτων, γιατί καταλαβαίνει πώς τό έδαφος τής τέχνης δέν είναι και τόσο στερό. "Αφήνοντας λοιπόν τή φιλολογία σέ τόσους άλλους καταπιάστηκε μ' ένα θέμα πρακτικότερο και πρωτότυπο: άνέλαβε να μάς παρουσιάση τήν "Ηπειρο, τήν έρημωμένη και έξουθενωμένη σήμερα, καθώς ήταν άλλοτε στα παλιότερα χρόνια της. Τό άνεμετάλλευτο αλλά ξερό αυτό θέμα φρόντισε να τό πλουτίση με πλήθος πληροφοριών, παρμένων από τούς αρχαίους συγγραφείς, σχετικά με τήν πλουτοπαραγωγική άποψη του τόπου. Στήν αρχή μάς παραθέτει χωρία του "Όμηρου, του "Αριστοτέλη και του Στράβωνος, από τά όποια άποδειχεται πώς ή "Ηπειρος εκείνον τόν καιρό ήταν αρκετά πλούσια κι' οι κάτοικοι της διακρινόνταν για τή φιλοξενία τους. "Έπειτα περιγράφει τήν πανωλεθρία πού έπαθε ή χώρα αυτή από τό Ρωμαίο στρατηγό Αιμίλιο Παύλο. Τότε κατεστράφησαν 70 δολόκληρες πόλεις και αιχμαλωτίσθηκαν 150 χιλιάδες άνθρωπων, κατά τή μαρτυρία του ιστορικού Τίτου Λιβίου. "Από τά παραπάνω βγαίνει καθαρά τό συμπέρασμα πώς ή "Ηπειρος βρισκόταν τότε σέ μεγάλη άκμή πού κατά μέγα μέρος, καθώς πολύ σωστά παρατηρεί ο συγγραφέας, όφειλόταν και στό περίφημο μαντείο τής Δωδώνης. "Έπειτα έπακολούθησαν διάφορες καταστροφές εν μέρους Ρωμαίων, Σλάβων, Σέρβων, Βουλγάρων και άλλων έπιδρομών, και στό τέλος προστεθήκαν οι Τούρκοι πού δέν αφήσαν τίποτε όρθό. "Ο τουρκικός ζυγός πέντε αιώνων συνετέλεσε στόν ολοκληρωτικό οικονομικό μαρasmus τής "Ηπείρου, πού είχε άρχισι πια να καταρρέη. Σ' αυτή τήν κατάσταση φυσικά οι κάτοικοι άναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τήν καλλιέργεια τής γής και τίς αγροτικές ασχολίες για να ξενιτευτούν, να φύγουν για χρόνια μακριά άπ' τήν πατρίδα τους. "Αλλά σά να μην έφταναν αυτά ήρθε κι' ο "Αλη πασάς πού πολλές ξένες περιουσίες ιδιοποιήθηκε και πολλές άρχοντικές οικογένειες άφάνισεν με τίς άρπαγές και τά εγκλήματά του. "Από τό 16ο αιώνα και δώθε άπάργουν αρκετές ειδήσεις για τίς πανωλεθρίες τών διαφόρων μερών τής "Ηπείρου κι' όλες αυτές έχουν μαζευτή μ' επιμέλεια από τό συγγραφέα. "Εκεί μέσα βλέπουμε πώς ο πλούτος τής "Ηπείρου δέν ήταν καθόλου φανταστικός, γιατί οι ειδήσεις στηρίζονται σέ άσφαλή και άναμφισβήτητα γεγονότα. Τό Ζαγόρι όμως με τά εύφορα χωματά του τό ρήμαξαν τό παιδομάζωμα κι' οι κλέφτες, μέληδες οι περισσότεροι. Τά Γιάννινα καταστράφηκαν από μιά μεγάλη πυρκαϊά πού έκαιψε κάποιο ένναικόσια μαγαζιά και προξένησε ζημία πολλών χιλιάδων λιρών. "Η Πάργα με τό καταπληκτικό της έμποριο, οι Καλαρύττες με τούς έξαουμένους χρυσικούς τών, ή Κόνιτσα με τά άμέτρητα εργαστήρια της, ή "Αρτα με τόν εύτυχημένο πληθυσμό της, όλες αυτές οι πλούσιες περιφέρειες έχα-

σαν σιγά-σιγά όλα τά καλά τους και δυστύχησαν. "Όταν ιδή κανένας τούς πίνακες εισαγωγής και εξαγωγής έμπορευμάτων, πού παραθέτει ο κ. Β., τών παλαιότερων χρόνων, και θέληση ώς συγκρίνη μ' αυτούς τή σημερινή παραγωγή τής "Ηπείρου, θα βρή τόσο μεγάλη διαφορά πού θα τόν καταλάβη άπελπίσια.

"Η κατάνια αυτή φέρνει σέ περισσότερο άπαισιόδοξες σκέψεις, όταν αναλογισθούμε πώς τό έδαφος τής χώρας αυτής δέν είναι τόσο άγονο όσο τό φαντάζονται μερικοί, γιατί υπάρχουν, προπάντων στα Ζαχαροχώρια, δολόκληρες έκτάσεις πού αν εκκαλλιεργούντο συστηματικά μπορούσαν να έπαρκεσουν στή διατροφή όλου σχεδόν του "Ηπειρωτικού πληθυσμού. Αυτό τό βλέπουμε στο κεφάλαιο όπου εξετάζεται τό έδαφος τής "Ηπείρου κι' όπου ο συγγραφέας παραθέτει με κάποια δικαιολογημένη υπερφάνεια άποσπάματα από ποιήματα του Βύρωνος πού είχε έπισκεφθή τό μέρος κι' είχε μένει καταμαγεμένος άπ' αυτό, καθώς και από περιγραφές του γλυκού τραγουδιστή τής "Ηπειρωτικής φύσης, του Κρυστάλλη. "Πού είναι λοιπόν τό πλούτη των σημερινών "Ηπειρωτών ; άναφανε ή συγγραφέας με άκράτητον πόνο. Πού είναι τά έργα των πλουσίων στις άπαρχίες τους, οι όρμιοι, τά γιοφύρια, οι βρύσες ; Τί είναι σήμερα ή άλλοτε περιφνημη "Ηπειρος ; Νομίζω πώς δέν υπάρχει λέξη πού να έκφράζει τήν οικονομική κατάσταση του τόπου αυτού. Τά άλλοτε άμπλουτα καταστήματα των "Ιωαννίνων δέν έχουν τίποτε σήμερα. "Η οικονομική καχεξία άποστράγγισε τίς οικονομίες όλων των καλών νοικοκυραίων πού δέ ζούν σήμερα παρά μ' ένα λιτότατο φαγι, άρτυμένο με τήν άνάμνηση του περασμένου καλού καιρού... Τήν αιτία αυτής τής κακοδομίας ο κ. Β. τήν άποδίδει στήν έλλειψη ασφάλειας, στήν άποημντική τάση των σημερινών "Ηπειρωτών, αλλά προπάντων στήν τελευταία ανάπτυξη τής άστυφιλίας πού έχει ως έπακολούθημα άναγκαίο τήν εγκάταληψη τής γεωργίας και τή μείωση του ποσού τής παραγωγής. "Επίσης ένας άλλος σπουδαίος λόγος είναι ότι πολλοί χωρικοί μόλις έπιασαν στα χέρια τους λίγες χιλιάδες εγκταστάθηκαν άμέσως στα κέντρα κι' άνοιξαν έκεί μαγαζιά πού λόγω του υπερβολικού αριθμού των δέν αναλογούν στή ζήτηση. Οι περισσότεροι τους άναγκάστηκαν ύστερα άπ' αυτό ν' αλλάξουν επαγγέλμα και να ζητήσουν δουλειά στήν όδοποια για να ζήσουν. "Η πενία κι' ή δυστυχία μαστίζει όλον αυτόν τόν πληθυσμό, περισσότερο από κάθε άλλο μέρος, κι' ή θέση του σήμερα καταντάει τραγική. Τί να γίνη όμως ; "Υπάρχει κανένας τρόπος θεραπείας του κακού ; "Ο κ. Β. δέ μάς άπελπίζει. "Τώρα, κύριε, έκλεισε πια κάθε μεταναστευτική πόρτα. "Η "Αμερική περιώρισεν τόν αριθμό στο έλάχιστο, ή Ρουμανία δέ θέχεται πια ξένους και τ' άλλα κράτη τό ίδιο. Τώρα ο "Ηπειρώτης είναι ύποχρεωμένος να ζήση στήν πατρίδα του και για να ζήση σ' αυτή πρέπει να βελτιώσει τους σημερινούς άθλους οικονομικούς όρους άφοσιωνόμενος στή γή. "Η "Ηπειρωτική γή κρύβει άμύθητα πλούτη και άμύθητους θησαυρούς. "Έχει κάθε είδους μεταλλεία, έχει άπεράνα παρθένα δάση, έχει καταρράκτες, σπάνιες φυσικές καλλονές, ύγιεινότητα κλίμα. "Ας τήν αγαπήση. Τό κράτος άς άνοίξη δρόμους, άς φωτίση τό γεωργό, άς τού διδάξη τή γεωργική τέχνη, άς φωτίση άρδευτικά έργα, άς άποξήρνη τους βάλτους. "Η "Ηπειρος τότε θα γίνη πλούσια και θα συμβάλη στήν εδδαμονία όλου του κράτους». "Ας έλπίσουμε κι' έμεις

μαζί του ότι κάτι θα γίνει. Πρέπει όμως όλοι οι νέοι Ήπειρώτες και ιδίως οι μορφωμένοι, όσοι νιώθουν μέσα τους φλόγα ζωής κι αισθάνονται ζήλο για δράση, να συγκεντρώσουν και να συντονίσουν τις προσπάθειές των, γιατί τότε μονάχα μπορεί να προκύψει κάποιο ευεργετικό αποτέλεσμα.

Γ. Κ.

Η Ρωσική χορωδία και ορχήστρα αξιοματικών του «Μπαλιάν».

Με την πρώτη εμφάνισή της εν λόγω χορωδίας δεν εγένετο βέβαια η επίσημος έναρξις της νέας μουσικής περιόδου. Πάντως όμως ήτο το προανάκρουσμά της. Και αυτό, αν δεν υπήρξε απόλυτως Ικανοποιητικόν, ήτο εν τούτοις ένα εχάριστον και παρήγορον σημεῖον εἰς τὴν κατάντην τῆς ἐφετινῆς θερινῆς μουσικῆς κινήσεως. Διότι, πολλάκις τὸ ἐτονίασαμεν, οἱ ὀπερετικοὶ θάσοι ποῦ θὰ ἤμποροῦσαν νὰ παίξουν ἔργα ἐλαφρὰ μὲν, ἀλλ' ἄρτια ἀπὸ μουσικῆς ἀπόψεως, μᾶς σερβίρουν διαρκῶς ἕλας τὰς βαναυσότητας καὶ τὰς χυδαιότητας τοῦ βιεννέζικου καὶ τοῦ ἐλληγνικοῦ ρεπερτορίου.

Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἐνδιαφέρει τὴν παροῦσαν στήλην. Ἀπλῶς ἕλας παρεπιπτόντως τὸ ἐθίξαμεν. Οἱ ἄριστοι Ρῶσοι μουσικοὶ ποῦ ἐνεφανίσθησαν τὸ παρελθὸν Σάββατον εἰς τὰ «Ὀλύμπια» εἶαν δὲν ἀφήνουν τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς συγκροτήματος ἀρτίου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, δὲν μειώνουν ἐν τούτοις τὴν φήμη των, ἢ ὅποια προηγῆθη αὐτῶν. Πρόκειται περὶ συνόλου ἀπολύτως πειθαρχημένου, ἰσορροπημένου, τὸ ὅποσον ἐκτελεῖ μετὰ θαυμαστῆς ὀντως μουσικῆς ἀντιλήψεως ἔχι μόνον διάφορα ὠραιότατα ρωσικὰ τραγούδια, εἰθυθμα καὶ παθητικά, ἀλλὰ καὶ τῆς παγκοσμίου μουσικῆς κομμάτια σὲ ὀρχήστραν, ἀποτελουμένην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ λαϊκὸν ρωσικὸν ὄργανον «μπαλαδάικα».

Ὡς εἶχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ γράψωμεν ἄλλοτε διὰ τὴν χορωδίαν τῶν Κοζάκων τοῦ Δόν, ἐκεῖνο τὸ ὅποσον κάμνει ἐντύπωσιν εἰς τοὺς Ρῶσσους μουσικοὺς εἶναι ἡ θυσία τῆς ἀτομικότητος ἐκάστου καλλιτέχνου διὰ τὴν ἐπίτευξιν ἑνὸς ἁρμονικοῦ συνόλου. Ἴσως, ἐξεταζομένη λεπτομερῶς, ἡ χορωδία νὰ μὴ παρουσιάξῃ ἐξαιρετικὰς φωνάς, νὰ ὑστερῆ καὶ εἰς ἀπόδοσιν διὰ μερικὰ τραγούδια, τὰ ὅποια ἢ ἄλλη χορωδία ἡρμάνευσε καλύτερον, ἴσως ἀκόμη καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν τραγουδιῶν νὰ μὴ ἱκανοποιῆ ἀπολύτως. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὅποσον κάθῃ εὐσυνείδητος κριτὴς θὰ θαυμάσῃ ἀνεπιφύλακτως εἶναι τὸ σύνολον. Ἐνα σύνολον πειθαρχημένον, ἑνιαίον, ποῦ ἀποδίδει μὲ ἔκφρασιν, μὲ ψυχὴν, μὲ χρώμα κάθε τραγοῦδι. Ἡ ὀρχήστρα δέ, ἢ τὸσον ἰδιορρυθμὸς, εἶναι ἀληθινὰ ἐξαιρετικῆ: ἕλας τὰ κομμάτια ἐπαίχθησαν μὲ τὸν ρυθμὸν των καὶ μολονότι διεθυντῆς ὀρχήστρας δὲν υπήρξε τὸ ἀποτελέσμα ὀπήρξε ἱκανοποιητικόν.

Ὁφείλομεν χάριτας εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἐλληγνικοῦ Ὁδείου» ποῦ μᾶς χαρίζει μερικὰς ὥρας πραγματικῆς ἀνωτέρας μουσικῆς ἀπολαύσεως.

ΜΟΥΣΙΚΟΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

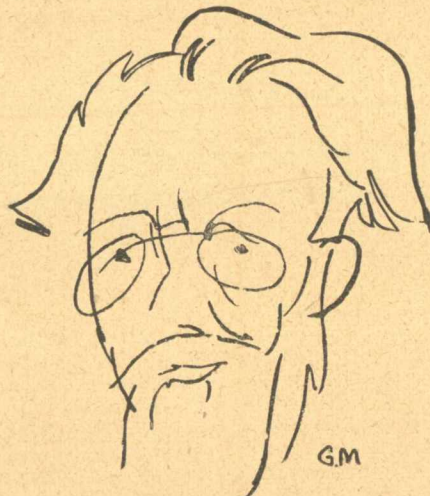
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

A. M. GOSSEZ

Ὁ ποιητὴς A. M. Gossez γεννήθηκε στὴ Lille, 27 Μαρτίου 1878, καὶ σπούδασε φιλολογία. Στὰ 1904 γίνηκε διδάκτωρ καὶ τώρα εἶναι καθηγητὴς γυμνασίου στὸ St. Mauris, μέλος τῆς Academie de Province καὶ Διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ La Renaissance Provinciale ποῦ συμπληρώνει φέτος τὸ δέκατο πέμπτον χρόνον τῆς ἐκδόσεώς του.

Ἔχει μιά ἀρκετὰ μεγάλη ἐργασία παρουσιάσει ὡς τὰ σήμερα ὁ ποιήματα, διηγήματα, ἱστορικὲς μονογραφίαι, κριτικὰς μελέτες κ. λ. π., καὶ τὰ τραγούδια του ἕλας, ἀφιερωμένα Σ' ΕΚΕΙΝΗΝ, γράφτηκαν γιὰ τὴν δεσποινίδα Meriot — τὴν κόρη τοῦ ποιητῆ τῆς Γαλλίας Henry Meriot καὶ κατοπινὰ γυναικὰ του.

Οἱ σημαντικώτερες κριτικὲς του μελέτες εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μου αὐτέες ποῦ γράφτηκαν πάνω στὸ ἔργο τοῦ Rodenbach, τοῦ Flaubert, τοῦ Whitman, τοῦ Lebesgue καὶ τοῦ Henry Meriot.

A. M. Gossez

Ὁ A. M. Gossez εἶναι σήμερα ἕνας ἀπ' τοὺς πῶ γνωστοὺς λογοτέχνες, ἐπιμελούμενος τώρα τελευταίαι τὴ μεγαλόπρεπη ἐκδοσὴ τοῦ Eugène Figuière «Les Poètes du XXe Siècle», ποῦ ἀποτελεῖ μιά σειρά τῶμων περιλαμβάνοντας τοὺς πῶ δυνατοὺς ἀπ' τοὺς συγχρόνους γάλλους ποιητῆς. Κατὰ τὴν γνώμην λογοτεχνῶν ἀξιολόγων τὸ βιβλίον αὐτὸ θὰ ἀποτελέσῃ τὴ μεγαλύτερη σὲ ἔγκον «Γαλλικὴ Ἀνθολογία».

Σὲ κείνους ποῦ θέλουν νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴ φιλολογικὴ ἐργασία τοῦ A. M. Gossez συνιστῶ τῆς κριτικῆς ποῦ γράφτηκαν ἀπ' τοὺς Paul Fort, Luis Mandin, René Violaines καὶ G. Walch.

Γ. Θ. ΜΑΛΤΕΖΟΣ

A. M. GOSSEZ

ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ

Τώρα ποῦ τόσο βολίκομαι μακρὰ σου μάνηροχον τὰ γράμματά σου...
Κι' ὅσα μοῦ λές γιὰ τὴ ζωὴ σου τὴν ἰδοθηνικά

γιὰ τὴ γλωμάδα σου τὴν ξαφνικά...
Γιὰ κάποια πλήξη ποῦ σὲ βασανίζει
στὴ μοναξιά σου ὅαν θνύϊζει
ἐρημον δρόμους πᾶλλοτες περνούσαμε
μαζί.

Καὶ γιὰ νὰ βροῖσεις ἡσυχία
σκέψου μὲνα καὶ σοῦ φαίνεται
ὅτι σκοτώνεις τὴν ἀνία.

(Ἀπὸ τὸ Le Roseau Vert).

Γ. Θ. Μ-ΟΣ

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἀπὸ τὰ «Γαλλοκινεζικὰ Χρονικά» ποῦ ἐκδίδονται τέσσαρες φορὲς τὸ χρόνο ἀπὸ τὸ Γαλλοκινεζικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λυόν, παίρνουμε δύο ὠραία ποιήματα παλαιῶ ἀγνώστου ποιητοῦ τῆς Κίνας τὰ ὅποια μεταφράζουμε χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἀπὸ τὴ γαλλικὴ ἀπόδοσιν τοῦ κ. Τσὸν Τσὸν-μινγκ :

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ ΛΟΝ

Ἐκεῖ βαθεῖα στὸ βουνὸ Δόν,
κλιθεῖ ὅαν καταράχης τὸ νερὸ,
ἀπλώνοντας ἀλαογινὰ
βοητὸ μεσοτὸ ἀναρρλητὰ.
Θέλω τὴ χώρα μου νὰ ἴδω,
συντρίφηνε ἢ καρδιά μου!

Ἐκεῖ βαθεῖα στὸ βουνὸ Δόν,
κλιθεῖ ὅαν καταράχης τὸ νερὸ
μονάχος, ταξιδιέτω καὶ πλανιέμαι
στὴν ἀγνωστὴ κι' ἀπέραντη αὐτὴ χώρα.
Κυττάζοντας ἀλαογινὰ
θρηνώ μικρά.

Ο ΖΕΦΥΡΟΣ

Ὁ ζέφυρος φυσεῖ στὴν πρασινάδα
καὶ τὴ λαογία μου ρόμπα ἀνασηκόνει
τὴ σάρπα τώρα ἀρήνει νὰ ξεφύγῃ
ποῦ κυματίζει θλιβερά.

Ἡ κεφαλή μου γέρονε στὸ βουνὸ,
ὅταν ἡ εἰκόνα σου ἐρχεται στὴ μνήμη.
Παντοῦ σ' ἀποζητῶ καὶ σὲ γυρῶ...
Τρεμάμενη, τὰ μπράτσα μου σοῦ ἀπλώνω.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ

*Αγαπητὰ «Ἐλληγνικά Γράμματα»

Ἐνθ γίνεται τόσος θόρυβος καὶ τόση ἐργασία μὲ τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια διὰ τὴν ἀνάρθρωσιν τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδύσεως, ἐν τούτοις κανέναν ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους δὲν συγκινοῦν τὰ χάλια τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδύσεως καὶ μάλιστα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔχουν τὸ ἀτύχημα νὰ φοιτοῦν ἐκεῖ μέσα ἐδρίσκονται σ' ἕνα βαθύτατο σκοτάδι ἀμαθείας. Καὶ πρῶτον ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή, ποῦ εἶναι ἡ σπουδαιότερα ἕλας τῶν ἄλλων Σχολῶν καὶ ἡ ὅποια ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ δώσῃ εἰς τὴν κοινωvίαν ἀληθινούς ἐπιστήμονας καὶ ἔχι ἀμαθεῖς καὶ ἡμιμαθεῖς (καθὸς συμβαίνει σήμερα), ἔχει ἀφεθῆ εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως λειτουργεῖ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολή σήμερα, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιστήμονας ἀληθινούς βγάζει. Διότι ἐκεῖ μέσα φοιτοῦν ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι διδάσκονται λίγα ἀπ' ἕλας δηλαδὴ τίποτα. Ἀρχαία Φιλολογία, Λατινικά, Ψυχολογία, Φιλοσοφικά, Ἱστορία, Ἀρχαιολογία καὶ Παιδαγωγικά. Σὲ ποῖο ἀπ' ἕλας

αὐτὰ νὰ εἰδικευθοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; Καὶ ἔπειτα φωνάζουμε γιὰτὶ δὲν ὑπάρχουν καλοὶ Φιλολογοὶ, καλοὶ Λατινισταί, καλοὶ Ἱστορικοὶ, καλοὶ Παιδαγωγοὶ κλπ.

Πρέπει καὶ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ κ. ὑπουργὸς τῆς Παιδείας νὰ συγκινήθοῦν καὶ ὅπως ἐχωρίσῃ ἢ Νομικὴ Σχολή, τοιοῦτοτρόπως νὰ χωρισθῇ ἢ Νομικὴ Σχολή, εἰς 2 τμήματα : α') εἰς Ἀρχαίαν Φιλολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν καὶ β') εἰς Ἱστορίαν καὶ Ἀρχαιολογίαν. Μόνον διὰ τοῦ χωρισμοῦ εἰς 2 τμήματα ἢ Φιλοσοφικὴ Σχολή θὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐκπαιδύσειν ἀληθινούς ἐπιστήμονας. Ὑπὲρ τοῦ χωρισμοῦ εἰς τὰ τμήματα τῆς Ἀρχαίας Φιλολογίας καὶ Φιλοσοφίας καὶ Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας θὰ κηρυχθοῦν καὶ οἱ καθηγηταὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καὶ ἔχει ὑποδείξει τοῦτο καὶ ὁ Ἐκπαιδευτικὸς Σύμβουλος κ. Παλαιολόγος.

Εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ὑπάρχει Τμήμα Ἀνωτάτης Ἐκπαιδύσεως ποῦ πρέπει τέλος νὰ συγκινήθῃ καὶ αὐτὸ γιὰ νὰ σταματήσῃ ἢ ἀμαθεία καὶ ἡ ἡμιμαθεία τῶν ἀφοφίτων τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς.

Μεσολόγγι 29 - 8 - 29 ΠΑΥΛΟΣ ΦΛΩΡΟΣ
Τελεσιόφοιτος Φιλολογίας

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἀφίχθησαν πρὸ ἡμερῶν 150 Βέλγοι ἀνώτεροι ἐκπαιδευτικοί, οἱ ὅποιοι ἦλθαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰς ἀρχαιοτήτας μας μὲ ἐπὶ κεφαλή τὸν κ. Μαγιάνη, καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λουβὲν καὶ διευθυντὴν τοῦ Μουσείου τῶν Βρυξελλῶν

Οἱ ἔξονοι διανοοῦμενοι ἐπισκεφθῆσαν τοὺς Δελφούς, τὴν Κόρινθον, τὴν Ἐλευσίνα, καὶ τὴν παρελθούσαν Τετάρτην ἀνεχώρησαν διὰ Σπάρτην καὶ Ὀλυμπίαν, ἀφοῦ ἐν τῇ μεταξύ ἀνήλθον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Τὸ πρόσεχες ἔτος διοργανοῦνται μιά μεγάλη ἐορτὴ ἐπὶ τὴ συμπληρώσει τῆς τριακοστῆς ἐπετειοῦ ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ μεγάλου βραδέσιου Νόμπελ, τὸ ὅποσον ἀπενεμήθη κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ αἰῶνος τῆς λιτουργίας του εἰς 127 ἐπιστήμονας καὶ λογοτέχνας διαφόρων ἐθνικοτήτων.

Στὶς συνεδριάσεις τῆς Ἐταιρίας τῶν βραβευθέντων, οἱ ὅποιοις ἔχουν ἔδρα τὴ Βιέννη, θὰ συμμετέχουν ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ ὁ Σόου, ἢ Λάγκερλφ, ὁ Χάμσον, ὁ Ρολάν, ὁ Ταγκόρ, ὁ Μαίτερλιγκ, ὁ Αἰνστάιν, ὁ Κέρτζ, ὁ Μαρκόνη, ὁ Στρέζεμαν, ὁ Μπριάν, ὁ Ντόζ, ὁ Τσάμπερλαν κλπ.

Μεγάλῃ κινήσει παρετηρήθη τελευταίως ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀφίξεως τοῦ Γάλλου πολιτικοῦ κ. Ἐρρίώ. Ὁ διαπρεπὴς ἔξνος ἐπεσκέφθη τὰ σπουδαιότερα ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα μας καὶ ἀναχωρῶν ἠὲχαρίστησε ἐγγράφως τὸν ἑλληγνικὸ λαὸ γιὰ τὴ φιλοξενία του. Φαίνεται ὅτι ὁ ἐπιφανὴς ἔξνος κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν ἐκ τῶν συγχρόνων γάλλων συγγραφέων ἐκτιμᾷ ἐξαιρετικὰ τὴν Νοαίγ καὶ θαυμάζει τὸν Κλωντέλ, ὡς πρὸς τὴν ποίησιν δὲ τοῦ Βαλερῦ ἔχει ὀρισημένους ἐπιφυλάξεις.

Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἰπουργεῖου Παιδείας πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἐκτελεστικὸν διάταγμα τοῦ Νόμου περὶ ὀργανώσεως τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδύσεως.

Προσεχὸς ἀναβιβάζεται στὸ Κεντρικὸν μιά νέα κωμῆδία τοῦ κ. Τ. Μωραϊτίν με τὸν τίτλον «Αἰώνια Ζωή», ὅπου ὁ συγγραφεὺς σατυρίζει τὴν οὐτοπία τῆς αἰωνίας νεότητος.

— Στὴν «Καθημερινή» δημοσιεύεται ἡ «Παλῆ Ἀθήνα» τοῦ κ. Κ. Χαυροπούλου, στὴν ὅποια περιγράφεται ἡ ζωὴ τῆς πρωτεύουσας πρὸ τριακονταετίας.

— Ἀναχωρεῖ κατ' αὐτὰς γιὰ τὴν Αἴγυπτον πρὸς διοργανώσιν ἐκθέσεως τῶν νέων ἔργων τοῦ ὁ ζωγράφος κ. Καλμοῦχος, ὁ ὅποιος εἶχε ἐκθέσει πρὸ καιροῦ μερικοὺς πίνακας του στὸ Βερολίνο προκαλέσας εὐμενὴ σχόλια ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν τεχνοκριτῶν.

— Εἰς ἕλας σχεδὸν τῆς πρώτης ἐφημερίδας τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐδημοσιεύθη ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σκίπη πρὸς τὴν κ. Κυβέλη ἢ ὅποια ἐδίδαξε τὸ δῶρα του «Κυρὰ Φροσύνη».

— Ὁ συγγραφεὺς μεταξὺ τῶν ἄλλων τῆς λέγει ὅτι «τὸν ἔκανε νὰ λησμονήσῃ τῆς πικρίας τοῦ ἐπαγγέλματός του, σταλάζοντας ἀληθινὸ δάλασμον στὴ ραγισμένη του καρδιά».

— Καταλήγων δὲ τὴν πληροφορεῖ ὅτι τῆς ἀφιερώνει τὸ δῶρα του, ποῦ κατὰ τὴν ὁμολογία του ἐπῆρε πραγματικὴ ζωὴ ἀπὸ τὸ παίξιμον τῆς καλῆς ἡθοιοῦ.

— Ἡ «Πατρις» δημοσιεύουσα σειράν ἀνακαλύψεων περὶ τῆς δράσεως τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι τὴ σχετικὴ κίνησιν ὑποβοηθοῦν καὶ ὀρισμένοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου (!) καὶ μάλιστα κάποιος «ἀφιχθεὶς πρὸ τριετίας ἐκ Γερμανίας καὶ ἐμπεποτισμένος βαθύτατα εἰς νάματα τοῦ κομμουνισμοῦ...».

— Στὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ἀπέστειλε γράμμα ἀπὸ τὸ ἀσυλο τῆς Ἀγ. Ἐλεούσης ὁ κ. Τεῦκρος Ἀνθίας, στὸ ὅποιο διαμαρτυρεῖται γιὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀντιτύπου τοῦ τελευταίου βιβλίου του ὑπὸ τὸ ἐκδότου.

— Συγχρόνως πληροφορεῖ τὸ κοινὸν ὅτι τὰ «Συφρίγματα τοῦ Ἀλήτη» ἐκδίδονται κατ' αὐτὰς ὑπὸ ἄλλου ἐκδοτικοῦ οἴκου, ὅτι εἶναι δὲ αὐτὴ τὴ φορά ἐντελὸς συμπληρωμένα.

— Στὸν «Ἡμερήσιο Τύπον» δημοσιεύεται ἐπιστολὴ τοῦ κ. Καλογεροπούλου, βιβλιοφύλακος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς, σχετικῶς μὲ τὸν τεκτονισμό καὶ τὴ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἐξ ἀφορμῆς σχετικοῦ ἀρθρου τῆς ἐφημερίδας.

— Ἐδιαβάσαμε κάπου ὅτι ἐπροτάθη στὴν Κυβερνήσῃ μας νὰ κηρύξῃ «σύγχρονον σεισηλικῆς» κατὰ μίμησιν τοῦ Σόλωνος, συντάκτης δὲ πρώτης ἐφημερίδος ὁμολογεῖ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὴ σημασία τῆς φράσεως.

— Ὑρισμένως χρειάζεται μεγάλη ἀντίληψη γιὰ νὰ καταλάβῃ ἱκανεῖς τέτοιους ὅρους ὅαν αὐτὸν, ποῦ ἀπαιτοῦν ἐπιστημονικὰς γνώσεις, φιλοσοφικὴ μὄρφωσιν καὶ ὁ Θεὸς ἔρει τι ἄλλο...

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γιάννην Φαναριώτην. Ἀπὸ τὰ ποιηματακά σας καλύτερη ἢ «Μελαγχολία» ποῦ προδίνει πραγματικὸ αἰσθημα. Ἡ πονεμένη ὅμως διαθέσῃ του δὲν κατορθώσε νὰ βρῇ τὴν κατάλληλην ἔκφρασιν. Προσέχετε νὰ μὴν πέφτετε σὲ φράσεις ὅαν αὐτῆ: «... στὴν κάματα τοῦ ἐρειπωμένου νοῦ», ποῦ δὲν ἔχουν καμμιά θέσιν εἰς ποίημα νὰ ἀναμετρήσῃ ἕνα πρωτόπειρον νεὸς τὸ ἀνάστημά του μὲ γίγαντες τῶν αἰῶνων. Κατὰ τὰ ἄλλα παρουσιάζουν στιχογραφικὰς ἐλλείψεις ποῦ μποροῦν νὰ διορθωθοῦν μὲ ἀρκετὴ ἐργασία.

λεύουμε νὰ καλλιεργήσῃτε τὰ προτερήματά σας κι' ἔχομε τὴν ἰδέα πὼς ἀργότερα κάτι θὰ γράψετε.—**Κλ. Ἀρσένην** (Χίον). Παρεξηγησάτε, ὅπως φαίνεται, τὴν ἀπάντησίν μας. Ἐμεῖς δὲ θέλαμε νὰ ποῦμε πὼς ἔπρεπε ν' ἀποφύγετε τὴν ὀμὴ ρεαλιστικὴ περιγραφή, ἀλλὰ νὰ προσέχετε περισσότερο στὴν τεχνικὴ κατάρτισιν τοῦ διηγήματος.

Τέτοιες περιγραφὲς δημοσιεύονται κάθε τόσο στὶς ἐφημερίδας, χωρὶς νὰ ἔχουν βέβαια καμμιά σχέση μὲ τὴν τέχνην ποῦ ἔχει τῆς δικῆς τῆς ἀπαιτήσεως. Στὴν Ἀγγλικὴ φιλολογία ὑπάρχουν ποιήματα ἀσυγκρίτως καλλίτερα ἀπὸ αὐτὸ ποῦ μᾶς στέλνετε, ἐνὸς ἐντελῶς ἀγνώστου ποιητοῦ. Ἀλλωστε ὕστερεῖ πολὺ καὶ στὴ μετρικὴ καὶ στὴν ἔκφρασιν καὶ δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ πολλῶν δικῶν μας τὰ ἔργα. Τὸ δικὸ σας παρουσιάζει ἀσυγχρότητα μετρικὰ λάθη πολλά, ποῦ δὲ θὰ τάκανε οὐτ' ἕνας πρωτόπειρος. Παρακῆτω τὴν νὰ σᾶς ποῦμε;—**Χαρ. Τσαγκαράκη** (Πύργον). Ὅπως βλέπετε προσπαθοῦμε νὰ κρίνομεν ὅσο μποροῦμε πῶ λεπτομερέστερα τὰ ἔργα τῶν ἀναγνωστῶν μας. Δυστυχῶς ὅμως ἡ στήλη τῆς ἀλληλογραφίας δὲν ἐπαρκεῖ νὰ τὰ ποῦμε ἕλας. Ἐπάρχουν μερικὰ πράγματα ποῦ πρέπει νὰ νὰ κατανοοῦν μόνον τοὺς ὅσοι ἔχουν μιά ἀνώτερη φιλοδοξία καὶ ποθοῦν νὰ δημουργήσουν πραγματικὰ κάτι. Στὸ σημερινὸ σας γράμμα βρήκαμε ἀρκετὰ ὀρθογραφικὰ λάθη. Προσπαθήστε λοιπὸν νὰ διορθωθῆτε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη κι' ἔπειτα νὰ μᾶς στείλετε τὰ «πολλά» διηγήματα ποῦ ἀναφέρετε.—**Σπ. Χρυσικόπουλον**. (Ἀναπλάδες). Τὸ περὶ σας γράμμα μὲν ὄλους τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ, ἢ διηγήσῃ του ὅμως δὲν παρουσιάζει κανένα ἐνδιαφέρον. Τέτοια πράγματα μποροῦν νὰ γραφοῦν ἀπ' τὸν κανένα κι' εἶναι προτιμώτερο νὰ μὴ γράφονται. Καμμιά ἡθογραφία τοῦ χωριοῦ σας δὲν ἔχετε νὰ μᾶς στείλετε;—**Κωστῆν Πάσην**. (Λουτρακί). Τὸ «Παραπόνον» σας ἔμεινε χωρὶς καμμιά ἀπήχησιν, γιὰτὶ τοῦ ἔλειπε ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ τέχνη. Ἄν εἴστε πρόθυμος, καθὸς μᾶς γράφετε, «νὰ κουβαλήσῃτε μὲ τὸν πηλοφόρο εἰς τὴν φιλολογικὴν οἰκοδομήν τοῦ περιοδικοῦ μας», δεχόμεστε νὰ μᾶς βοηθήσετε, ἀλλὰ μὲ καλύτερα ὀλικα.—**Βάγγ. Γουλιόπουλον**. (Πετραία). Τὸ ἴδιο διηγήμα ποῦ μᾶς στέλνετε σήμερα τὸ ἔχομε κρίνει σ' ἕνα ἀπὸ τὰ προηγουμένα φύλλα, δὲν ἐξέρουμε νὰ σταλέμω ἀπὸ σᾶς ἢ ἀπὸ κανέναν ἄλλον. Ἀλλοίμονο ἂν ἀκολουθοῦσαν τὸ παράδειγμα σας κι' οἱ ἄλλοι μας ἀναγνώστες. Ἀφοῦ θέλετε ὅμως καὶ πάλι τὴν κρίσιν μας, σᾶς λέμε πὼς ὁ τύπος τῆς ἱστορίας σας δὲν ἔχει πληρότητα στὴ σύλληψη καὶ πολλὰ σημεῖα εἶναι ἀδύνατα, ἂν ἔχι ἀδιαφώτιστα.—**Φώτην Ἀγγοῦλέν**. (Χίον). Τὰ ποιήματά σας ἔχουν ἀκόμα πολλὰς ἀδυναμίας, ἰδίως λάθη στὸ μέτρο καὶ χασμωδίες. Δὲ μπορεῖτε ἀκόμα νὰ μάθετε νὰ ἐσχωρῆτε τὰ καλὰ σημεῖα ἀπὸ τὰ κακά. Γι' αὐτὸ ἐνθ βρήκαμε κάπου ὠραίους στίχους, σταματήσαμε μπροστὰ σὲ πολλοὺς ἀσχημους. Πραγματικὴ συγκίνησιν δείχνει τὸ ποίημα στὸ νεκρὸ φίλον ποῦ ὕστερεῖ ὅμως κι' αὐτὸ στὴ διατύπωσιν.—**Θ. Σούνην**. (Πύργον). Τὰ ποιήματα ποῦ μᾶς διαδιδάσατε ἀντικονοῦνται πολὺ γιὰτὶ παίρνουν ὡς θέματα γυναικῆς ἱστορικῆς, γιὰ τῆς ὅποιες ἔχουν γραφῆ ἀριστουργήματα σὲ διάφορες ἐποχές. Εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ θέλῃ νὰ ἀναμετρήσῃ ἕνας πρωτόπειρον νεὸς τὸ ἀνάστημά του μὲ γίγαντες τῶν αἰῶνων. Κατὰ τὰ ἄλλα παρουσιάζουν στιχογραφικὰς ἐλλείψεις ποῦ μποροῦν νὰ διορθωθοῦν μὲ ἀρκετὴ ἐργασία.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΙΚΑΡΙΑ

είναι δ κ. ΔΑΙΔ. Χ. ΞΕΝΑΚΗΣ
ΑΠΕΥΘΥΝΘΗΤΕ
Δ. ΞΕΝΑΚΗΝ ΑΓΙΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ
(ΙΚΑΡΙΑ)

Η Ουλίτις
θεραπεύεται με τό
ΣΑΝΟΣΥΛ

ΑΣΦΑΛΙΣΑΤΕ

ΤΑ
ΧΡΗΜΑΤΑ ΣΑΣ
ΕΙΣ ΤΟ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΤΗΣ
ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
5%
ΤΑΧΥΤΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΚΥΠΡΩ

είναι δ κ. Κ. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ
ΑΠΕΥΘΥΝΘΗΤΕ

Κ. ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Ταχ. Κβ. 69

ΕΙΣ ΛΕΜΗΣΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 2.700.000

Μέτοχοι: Καλλιτέχνη Φιλότεχνοι
ή Έθνική Τράπεζα τής Ελλάδος

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3
Διδάσκονται άπαντα τά όργανα και μαθή-
ματα Μονωδία, Δραματική, Άπαγγελία,
Ίστορία Μουσικής, Prima Vista, Ρυθμική
σύστημα Dalcroze.

ΕΙΣ ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΗΝΑ ΑΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ & Σίας Α. Άλεξάνδρας 15
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΜΑΝΟΥΛΑ—Άχαρνών Σουρμελή
ΓΕΡ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κεραμείων—Έλευσινίων
ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΔΗ—Παγκράτι
ΑΛ. ΖΕΡΒΟΥ—ΛΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
ΠΑΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισιά
Ν. ΜΠΟΡΟΥΝΗ—Περαία
Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ—Περαία
ΜΑΡΚΟΥ και ΜΑΚΡΗ—Ν. Φάληρον
Α. ΦΑΛΤΩΦ—Ν. Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
> > ΧΑΛΚΙΔΟΣ
> > ΚΟΡΙΝΘΟΥ
> > ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
> > ΒΟΛΟΥ

Μέσος όρος φοιτητών μαθητών κατ' έτος 2500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ

ΠΙΑΝΑ

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΗΜΟΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ
BLUTHNER CROTRIAN STEIN WEC NEUMEYER,
SOPH K.A.T.T.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ

“Όλα τά κλασικά, παιδαγωγικά και νεώτερα.
Γίνονται δεκτά ιδιαίτερα παραγγέλαι. Συ-
νεργασία με τούς μεγαλύτερους εκδοτικούς οί-
κους τής Εύρώπης

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Βιολιά, βιόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα,
μανδολίνα, κιθάρες, όλα τά είδη τών πνευστών
όργάνων, έξαρτήματα παντός είδους μάνται
φιλαρμονικών, ρόλο, πιανόλες, χρονόμετρα κλ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΩΝ

Άναλαμβάνει τήν έκδοσιν μουσικών τεμαχίων
και εκδόσεις έργων διαφόρων μουσουργών.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ

Χορδίζονται, λουστράρονται και επισκευάζον-
ται παντός είδους πιάνο, πιανόλες και μουσικά
όργανα από άριστους τεχνίτας.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΗΜΕΝΟΝ ΔΡΑΧ. 22.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧ. 1.522.076.50

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

Τράπεζα Λαρίσης—Λάρισα
Τράπεζα Τρικάλων—Τρίκαλα

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

Είς όλας τās πόλεις τής Ελλάδος
και τās κυριωτέρας τού έξωτερικού

Ταμειυτήριον μέχρι 100.000 δραχ.
με 7 ο/ο.—Έκτελει πάσης φύσεως
Τραπεζιτικής εργασίας

“ΒΟΤΡΥΣ,”

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικών και Άποθεματικών
Δρ. 90.000.000 τήν 31 Δεκεμβρίου 1927

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ:
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΡ. 27α

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ: Λευκοί, έρυθροί,
γλυκοί, μοσχάτοι

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Έπιτραπέζιοι
επιδόρπιοι, όρεκτικοί, τονωτικοί,
ΒΕΡΜΟΥΤ: Έκ παλαιού μοσχάτου Οίνου
ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Άπαράμιλλος

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ,”

ΚΟΝΙΑΚ ΒΟΤΡΥΣ

Έφάμιλλον τών καλλιτέρων Γαλλικών Κονιάκ
Πωλούνται είς όλα τά κέντρα καταναλώσεως

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΖΩΓΡΑΦΙΔΟΥ

ΟΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΠΗΛΙΩΤΙΣΣΗΣ 3

(ΜΕΓΑΡΟΝ ΠΟΛΥΖΩΗ) ΤΗΛ. 61-26

Πλουτισθόν διά τών τελειωτέρων
μηχανημάτων και διαθέτον όλα
τά μέσα αναλαμβάνει κάθε εργα-
σίαν, με ταχύτητα και καλλι-
τεχνίαν απαράμιλλον.

ΤΙΜΑΙ
ΣΥΓΚΑΤΑΒΑΤΙΚΑΙ

“ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ,”

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΚΑΙ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΧΡΩΜΙΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΓΕΡ 29 ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΑΧΑΡΝΩΝ 244

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και Άποθεματικά Δρ. 1.193.000.000.—

Καταθέσεις (τῆ 30ῆ Ἰουνίου 1929) » 6.250.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

83 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνική Τράπεζα τής Ελλάδος έκτελει πάσης φύ-
σεως τραπεζικής εργασίας είς τὸ έσωτερικόν και τὸ
έξωτερικόν υπό έξαιρετικῶς συμφέροντας όρους.

Δέχεται δὲ καταθέσεις (είς πρώτην ζήτησιν, επί προ-
θεσίμῃ και ταμειυτηρίου είς δραχμῆς και ξένα νομί-
σματα με λαν εὐνοϊκά έπιτόκια.

ΣΤΗΝ
ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ
ΠΑΝΤΟΤΕ
ΜΕ ΤΟ
KODAK II
ΣΑΣ